

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 14 maj justerades.

§ 2 Anmälan om ersättare

Förste vice talmannen anmälde att *Anette Rangdag* (SD) skulle tjänstgöra som ersättare för Josef Fransson (SD) under tiden för hans ledighet den 13 oktober–20 november.

§ 3 Anmälan om granskningsrapport

Förste vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till konstitutionsutskottet: RiR 2025:16 Nationella minoritetsspråk – kortsiktiga och otillräckliga statliga insatser

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition

2024/25:178 till trafikutskottet

Skrivelse

2024/25:130 till finansutskottet

EU-dokument

COM(2025) 188 till finansutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 29 juli*.

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Utrikesutskottets betänkanden
2024/25:UU14 Nordiskt samarbete inklusive Arktis
2024/25:UU10 Verksamheten i Europeiska unionen under 2024

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2024/25:MJU18 Cirkulär och giftfri ekonomi

Arbetsmarknadsutskottets betänkande
2024/25:AU7 Arbetsrätt och arbetstid

§ 6 Åtgärder mot missbruk av betalningssystemet

Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU38
Åtgärder mot missbruk av betalningssystemet (prop. 2024/25:134)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 14.)

*Indragna eller
minskade social-
försäkringsförmåner
för den som undan-
håller sig verkställig-
het av häktning eller
frihetsberövande
påföljd*

§ 7 Indragna eller minskade socialförsäkringsförmåner för den som undanhåller sig verkställighet av häktning eller frihetsberövande påföljd

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2024/25:SfU21
Indragna eller minskade socialförsäkringsförmåner för den som undan-
håller sig verkställighet av häktning eller frihetsberövande påföljd
(prop. 2024/25:89 delvis och prop. 2024/25:111)
föredrogs.

Anf. 1 VIKTOR WÄRNICK (M):

Herr talman! Under alldeles för lång tid har Sverige daltat med kriminella. Personer som har begått ett flertal allvarliga brott har fått mängdrabbatt på sina straff, och utländska medborgare som har begått så allvarliga brott som våldtäkter har inte utvisats från vårt land. Dessutom har kriminella kunnat fortsätta ta emot bidrag även om de gömt sig för polisen och domstolarna och därmed undanhållit sig sitt straff.

Det här låter som en fars, men det är verkligheten i Socialdemokraternas Sverige. Brottslingarna har skyddats. I Moderaternas Sverige skyddar vi i stället brottsoffren.

Enligt dagens regelverk ska den som har häktats eller frihetsberövats för att avtjäna ett fängelsestraff eller har fått en frihetsberövande påföljd vid ett särskilt ungdomshem få sina ersättningar från socialförsäkringen indragna eller minskade, eftersom staten så att säga står för personens levnadsomkostnader. Men den som har häktats i sin utevaro eller har dömts

till fängelse eller sluten ungdomsvård men håller sig undan rättvisan får behålla sina socialförsäkringsförmåner.

Det är en helt absurd ordning att den som gömmer sig för polisen och domstolarna, och därmed håller sig undan rättvisan, behandlas mer förmånligt i våra socialförsäkringssystem än den som har frihetsberövats. Det här innebär exempelvis att socialförsäkringarna kan underlätta eller till och med finansiera flykten för den som är misstänkt eller dömd för ett allvarligt brott och att skattebetalarna står för notan när någon håller sig undan utredning, lagföring och straff.

Herr talman! Nu är det dock äntligen slutdaltat med personer som begår brott. Den moderatledda regeringen genomför paradigmskiften inom både rättspolitikerna och migrationspolitiken. Steg för steg får den moderatledda regeringen ordning på Sverige – för en säkrare, mer rättvis och bättre morgondag för vårt land.

I dag röstar riksdagen för den moderatledda regeringens förslag om att personer som är häktade, fängelsedömda eller dömda till sluten ungdomsvård men håller sig undan rättvisan ska få sin ersättning från socialförsäkringen indragen eller minskad på samma självklara sätt som den som redan är frihetsberövad. Det här är något som borde varit åtgärdat för länge sedan.

I dag är alla riksdagens partier överens om regeringens förslag, och det är positivt. Men det är tydligt att det krävs en moderat minister och en moderatledd regering för att ta itu med de problem som funnits länge. Det är Moderaterna som får ordning på Sverige.

Herr talman! Jag vill självklart yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

(Applåder)

I detta anförande instämde Caroline Högström (M).

Anf. 2 DANIEL PERSSON (SD):

Herr talman! Vi debatterar nu socialförsäkringsutskottets betänkande SfU21 *Indragna eller minskade socialförsäkringsförmåner för den som undanhåller sig verkställighet av häktning eller frihetsberövande påföljd*. Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Betänkandet innebär att ersättning från socialförsäkringen ska kunna dras in eller minskas för personer som undanhåller sig häktning eller en frihetsberövande påföljd, vilket borde vara en självklarhet.

Herr talman! Enligt nu gällande regelverk drar man in eller minskar ersättningen från socialförsäkringen först när vederbörande sitter häktad eller avtjänar en frihetsberövande påföljd i fängelse eller sluten ungdomsvård. Det kan uppfattas som en miss i lagstiftningen att den som häktats i sin utevaro eller hållit sig undan ett frihetsberövande får behålla sina socialförsäkringsförmåner. Det må vara en liten miss i lagen, men det får stora konsekvenser i och med att förmåner ges till misstänkta brottslingar som ännu inte blivit gripna. Dessa förmåner kan underlätta ytterligare undanhållande från rättvisan.

Herr talman! Detta urholkar tilltron till staten, välfärdssystemet och rättssystemet. Vi måste göra tvärtom, det vill säga stärka tilliten till dessa instanser så att de som betalar skatt och finansierar vår välfärd vet att förmåner ges till dem som har rätt till och behov av dessa. Det är minst sagt

Indragna eller minskade socialförsäkringsförmåner för den som undanhåller sig verkställighet av häktning eller frihetsberövande påföljd

*Indragna eller
minskade social-
försäkringsförmåner
för den som undan-
håller sig verkställig-
het av häktning eller
frihetsberövande
påföljd*

provocerande att skattemedel kan möjliggöra för kriminella att hålla sig undan rättvisan. Det som ska gälla i Sverige är att den som blivit dömd ska avtjäna sitt straff och den som misstänks för brott ska infinna sig snarast och samarbeta med rättsväsendet.

Herr talman! Det är en lucka i lagen som nu ska täppas till så att även den som gömmer sig får indragna socialförsäkringsförmåner. När förslagen i betänkandet börjar gälla ska ersättning kunna minskas eller dras in för den som är häktad, är dömd, håller sig undan eller är frihetsberövad. Detta kommer att stärka såväl socialförsäkringssystemet som rättssystemets trovärdighet och legitimitet.

Herr talman! Den här regeringens ambitioner är att på riktigt motarbeta brottslighet på bred front, oavsett om det handlar om bidragsbrott eller annan brottslighet. Det har varit en varierad tyngd i de förslag som har lagts fram under mandatperioden, och alla har syftat till att komma till rätta med bidragsbrottslighet och felaktiga utbetalningar. Det har även lagts fram förslag som ska säkerställa att förmåner ges till dem som har behov av dessa.

Det förslag som vi nu debatterar är kanske inte det tyngsta som behandlas i denna kammare, men förslaget är viktigt ur flera hänseenden. Vi måste stärka allmänhetens tilltro till både socialförsäkringssystemet och rättssystemet. Det utgör även ett ytterligare verktyg för att se till att skattemedel hanteras med större respekt, så att man vet att stöd ges till dem med behov.

Bidragsbrottslighet och felaktiga utbetalningar är prioriterade frågor som Tidösamarbetet arbetat intensivt med under denna mandatperiod för att motverka. Men det behöver göras mer för att säkerställa att skattemedel går till det som gynnar Sverige.

Herr talman! Vid den förra större förändringen av det regelverk som berör samordningen av socialförsäkringsförmåner vid institutionsvistelse var bedömningen att förmånerna inte skulle reduceras förrän den försäkrade blivit häktad eller avtjänar en frihetsberövande påföljd i fängelse eller slutna ungdomsvård.

Herr talman! Förslagen i detta betänkande kommer bara att beröra ett fåtal individer när de väl börjat gälla. Men det är ändå svårt att motivera den skillnad som har funnits i regelverket mellan den som har påbörjat sin institutionsvistelse och den som undanhåller sig denna. Regeringen menar att gällande regelverk varken är en rimlig eller en rättvis ordning. Förmåner ska ges till dem med behov och inte till brottslingar.

Återigen yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 3 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Herr talman! Jag vill börja denna debatt med att yrka bifall till regeringens proposition och till utskottets förslag till beslut.

För att medborgarna ska ha tilltro till socialförsäkringssystemen krävs att vi har ett system där de som behöver få stöd får det och där man undantas från att få stödet när det inte är relevant – det vill säga en hantering efter sunt förnuft. Det handlar den nu föreslagna ändringen om.

I socialförsäkringsbalken finns bestämmelser om social trygghet genom de sociala försäkringar vi har i vårt land. Där finns också bestämmelser om när en ersättning enligt balken inte ska lämnas. Det kan gälla när någon som är försäkrad vistas på institution på det allmännas bekostnad. Bestämmelserna infördes för att undvika inslag av överkompensation, alltså där en försäkrad skulle kunna få socialförsäkringsförmåner samtidigt som hans eller hennes levnadsomkostnader täcks av det allmänna genom institutionsvistelsen.

I propositionen *Indragna eller minskade socialförsäkringsförmåner för den som undanhåller sig verkställighet av häktning eller frihetsberövande påföljd* föreslår regeringen att en socialförsäkringsförmån på samma sätt som för den som är intagen på ett häkte ska begränsas till sitt belopp, eller inte lämnas alls, för en försäkrad som är häktad i sin utevaro.

Herr talman! Regeringen och jag konstaterar att lagstiftaren vid den senaste större förändringen av regelverket bedömde att förmånen inte ska reduceras förrän den försäkrade har påbörjat sin institutionsvistelse. En konsekvens av detta är att den försäkrade, som rätteligen skulle ha fått sin ersättning från försäkringen minskad eller indragen på grund av häktning eller frihetsberövande påföljd, får behålla sin ersättning endast av skälet att han eller hon inte påbörjat institutionsvistelsen. Det finns därför en svärmotiverad skillnad mellan dem som påbörjat sin institutionsvistelse och dem som undanhållit sig detta.

Mot bakgrund av den samhällsutveckling som har skett, och regeringens ambitioner för att möta organiserad brottslighet, är det här inte en rimlig och rättvis ordning. Jag kan se att det såväl i det enskilda fallet som för att upprätthålla socialförsäkringssystemets legitimitet är viktigt att regelverkets samordnade syfte inte får som konsekvens att förmåner kan underlätta ekonomiskt för den som är misstänkt eller dömd för ett allvarligt brott. Det finns därför, som jag ser det, starka skäl att föreslå att socialförsäkringsförmåner ska dras in eller minskas för häktade i utevaro och för dömda som inte inställer sig för verkställighet.

Herr talman! Det är en tydlig markering från samhället att man förlorar sin rätt till socialförsäkringsförmåner om man håller sig undan häktning eller straff. Detta är i linje med det som gäller för dem som sitter häktade eller frihetsberövade. Det är också i linje med det allmänna rättsmedvetandet.

Man kan också fråga sig varför den tidigare S-regeringen inte tog detta steg när vi nu kan konstatera att de tillsammans med hela oppositionen ställer sig bakom förändringen. Det här visar att vi Tidöpartier som regeringsbas har enats om ett politiskt handlingsprogram som inom många områden ger en ny inriktning för Sverige och verkligen tar tag i de problem som gäller. Detta gäller också för området socialförsäkringsfrågor. Det är en förändring som sker och som är nödvändig för att åtgärda de brister vi efter åtta år med S-regering kan se i vårt land.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

Indragna eller minskade socialförsäkringsförmåner för den som undanhåller sig verkställighet av häktning eller frihetsberövande påföljd

§ 8 Begränsad tillgång till lustgas

Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU28
Begränsad tillgång till lustgas (prop. 2024/25:127)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 14.)

Skolor mot brott

§ 9 Skolor mot brott

Utbildningsutskottets betänkande 2024/25:Ubu21
Skolor mot brott (prop. 2024/25:160 delvis)
föredrogs.

Anf. 4 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! Det finns ett Sverige före och ett Sverige efter de fruktansvärda händelserna på Risbergsskolan i Örebro tidigare i år. Den värsta skolskjutningen i svensk historia är en nationell tragedi. De som miste sina liv gjorde det medan de strävade efter kunskap, utbildning och ett bättre liv. De bar på framtidstro.

Skolan ska vara en fristad. Den ska vara en plats där man i lugn och ro kan lära sig läsa för första gången, kämpa sig igenom nationella prov eller ta steget in i vuxenlivet genom en yrkesutbildning. Denna trygghet måste vi garantera för elever, för lärare och för hela samhället. Det lagförslag vi debatterar i dag syftar till detta.

Liberalerna är skolpartiet i svensk politik. I regeringsställning har vi drivit på för att skolan ska återvända till sina grundläggande uppgifter: riktiga läroböcker i varje klassrum, bemannade skolbibliotek och stärkt elevhälsa men också tydligare regler, bättre ordning och ett slut på vansinnet med att elever ska sitta på lektionstid och hålla på med Snapchat och att skrolla på Tiktok.

Vi har inlett ett arbete med att reglera lärarnas tid, minska den administrativa bördan och frigöra mer utrymme för undervisning. Vi driver också på för att införa ett nationellt maxtak för antalet elever per klass. Det handlar både om arbetsro för eleverna och om rimliga arbetsvillkor för lärarna.

Samtidigt, herr talman, har utvecklingen i Sverige gått i fel riktning när det gäller trygghet, säkerhet och brottslighet i skolan. Antalet anmälda brott i skolmiljö har ökat med 150 procent på tio år. Hot, våld och kränkningar blir allt vanligare i svensk skola. Lärare rapporterar om en försämrad arbetsmiljö. Elever rapporterar om växande otrygghet. Enligt Brottsförebyggande rådet har varannan elev i årskurs 9 antingen utsatts för eller själv begått brott i skolmiljö.

Vi kan inte blunda för detta. Vi kan inte nöja oss med symbolpolitik. Därför växlar regeringen nu upp arbetet för att stärka säkerheten i skolan. Förslaget vi behandlar i dag, *Skolor mot brott*, innehåller skarpa och konkreta åtgärder. Det innebär att ett nytt säkerhetskapitel införs i skollagen.

Det handlar om att alla skolor ska ha en beredskapsplan för att hantera allvarliga våldssituationer och hot om våld. Det handlar om att beredskapsarbetet ska bedrivas löpande och att obehöriga inte ska ges tillträde till skolområdet under pågående verksamhet. Det handlar också om att rektorer ska ges möjlighet att besluta om undersökningar av elevers väskor när det är befogat för att skydda tryggheten. Det handlar om att brott i skolmiljön som huvudregel ska polisanmälas även om den misstänkte är under 15 år.

Detta är långtgående reformer, herr talman, men de är också helt nödvändiga. Vi går längre än Skolsäkerhetsutredningen, och det är vi i Liberalerna stolta över. Vi breddar möjligheten att undersöka väskor till att gälla hela grundskolan och komvux – inte bara högstadiet och gymnasiet. Vi förtydligar att även hot om våld ska omfattas av skolornas beredskapsplaner, och vi slår fast att varje misstänkt brott ska tas på allvar – även när barn är inblandade.

Det handlar om att samhället ska kunna markera, förebygga och erbjuda stöd i tid.

På ingen annan arbetsplats skulle man acceptera de hot och kränkningar som förekommer i vissa svenska skolor. Att alla brott ska polisanmälas kan låta självklart, men det är långt ifrån verklighet i dag. Genom att anmäla brott ger man samhället möjlighet att agera tidigare, att sätta in insatser och att hjälpa unga bort från en destruktiv väg.

Det är huvudmannen, kommunal eller fristående, som har det yttersta ansvaret, och regeringen är tydlig: Alla skolor måste arbeta mycket mer systematiskt med säkerheten. Men vi ger också förutsättningar. 68 miljoner kronor avsätts detta år för att skolorna ska kunna leva upp till kraven på beredskap och polisanmälan.

Vi ska inte belasta lärarna ytterligare. Det är rektorer som ansvarar för beslut om väskundersökningar. De ska endast genomföras om de är befogade och proportionerliga. Undersökningar kan utföras av särskilt utsedd personal eller av väktare, inte av läraren som samtidigt ska hålla lektion.

Herr talman! Avslutningsvis: Trygghet och kunskap hänger samman. Den som är rädd lär sig inte. Den som ser brott normaliseras i skolmiljön riskerar att förlora tilliten till rättssamhället. Därför jobbar vi nu mycket hårt med en rad långsiktiga satsningar – fler speciallärare, mindre undervisningsgrupper, skolsociala team, akutskolor, stärkt elevhälsa, högre krav på lärarutbildningen och mycket annat. Vi ser helheten. Vi bekämpar både symtomen och orsakerna.

Den 4 februari i år blev en svart dag för Sverige. Men med dessa förändringar kan vi nu i alla fall lägga grunden till ett framtida ljusare kapitel – ett kapitel där skolan återigen kan bli en plats för framtidstro, för lärande och för trygghet.

Det finns, herr talman, ingen quickfix för skolans utmaningar, utan de kräver uthållighet, långsiktighet och en tydlig riktning. De kräver modet att återupprätta den svenska skolan som en kunskapsinstitution där läraren leder, eleven lär och samhället agerar förebyggande mot brott. Det är en skola som går tillbaka till grunderna.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 5 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Herr talman! Fredrik Malm redogör för en rad förslag i propositionen som också Miljöpartiet står bakom när det gäller att stärka säkerhetsarbetet och att förebygga brott. Fredrik Malm säger också att vi inte kan nöja oss med symbolpolitik, och han pratar lite om att det inte ska snapchattas och tiktokas på lektionerna – det är ju inte direkt någonting som förespråkas av någon.

Fredrik Malm berättar också med stolthet att regeringen går längre än utredningens förslag när det gäller visitering av väskor. Det är en integritetsingripande åtgärd, och lärare, som inte valde polisyrket eller väktaryrket utan just läraryrket, ska ta sig an den uppgiften.

Jag har huvudsakligen två frågor till Fredrik Malm. Den första frågan är varför man är stolt över att gå längre än utredningens förslag. Vi brukar ju väldigt ofta luta oss mot utredningar och den beredning som utredningarna har gjort.

Den andra frågan är: Hur kommer det sig att Skolpartiet Liberalerna inte lyssnar på lärare och elever när det gäller just detta att rota igenom barns och vuxnas väskor?

Anf. 6 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Vi kan tänka oss en elev på högstadiet eller gymnasiet som har ett skjutvapen, en kniv eller narkotika i sin väska. Så kommer eleven till skolan och låser in väskan i skåpet. Sedan kommer det fram för skolans ledning att eleven langar narkotika eller har vapen i skolan. I dag har den svenska skolan möjlighet att öppna elevens skåp, men man får inte öppna elevens väska med hänsyn till elevens personliga integritet. Detta kommer vi nu att ändra.

Ändringen innebär att skolan kommer att kunna öppna väskan. Man kommer att kunna tillkalla polis. Man kommer att kunna hantera exempelvis olagliga vapeninnehav eller olagliga narkotikainnehav.

Detta beskriver Miljöpartiet som att rota i elevers väskor. Jag tycker att det är en mycket slapp syn som Miljöpartiet visar upp gentemot det faktum att vi i dag har brottslighet på skolor, en gängkriminalitet och personer som riskerar att utsätta andra elever för hot mot deras säkerhet, hälsa och välmående och till och med i förlängningen mot deras liv.

Jag tycker att det är självklart, herr talman, att dessa verktyg ska finnas för att vi ska kunna stävja brottslighet på skolor i Sverige.

Anf. 7 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Herr talman! Det är klart att det är fruktansvärt om det finns skjutvapen, sprängmedel, knark eller knivar på en skola. Allt detta är ju brott. Vi har också en brottsbekämpande myndighet med personer som tränade att hantera sådant. Det är min uppfattning – det är också lärares och elevers uppfattning – att det är just poliser som ska hantera sådant som handlar om misstanke om brott. Men nu är det alltså Liberalernas politik att det är lärare som ska hantera detta.

Jag har svårt att förstå varför man gör valet att gå längre än utredningsunderlaget föreslår och att man kallar sig ett skolparti men inte lyssnar på dem som berörs mest av den lagstiftning man nu trycker igenom i riksdagen. Man trycker igenom den med en liten majoritet, och man har gått längre än själva utredningen ger underlag till.

Fredrik Malm kanske tycker att Miljöpartiet har en slapp syn när det gäller skolsäkerhet. Men jag kan försäkra honom om, utifrån vad min stad har varit med om, att det inte handlar om slapphet. Det handlar om att bygga ett samhälle på vissa grundläggande värderingar.

Där ska lärare vara en viktig byggsten när det gäller att bygga starka elever. När det finns misstanke om brott är det poliser som ska arbeta med sådant. Polisen ska arbeta med att förhindra, hantera och följa upp brott. Och vi har domstolar som ska döma dem som begår brott.

Anf. 8 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Miljöpartiet har rätt i en sak, och det är att det är min uppfattning att Miljöpartiet har en slapp syn på dessa frågor. Det är mycket riktigt. Jag skulle nästan kunna dra det så långt som till att säga att Miljöpartiet har en jätteslapp syn på de här frågorna.

Det är väl alldeles uppenbart att om en elev har med sig ett skjutvapen till skolan och har det i en väska i sitt skåp måste skolan kunna öppna den väskan. Men det stämmer inte, som Miljöpartiet säger, att det måste vara matteläraren eller geografiläraren som ska öppna väskan. Det är klart att det inte behöver vara en lärare. Skolan kan tillkalla en väktare eller polis som gör det. Det kan vara annan personal i skolan – någon som inte har undervisning just då – som öppnar väskan. Det viktiga är att möjligheten att öppna den ska finnas.

Ibland undrar jag om Miljöpartiet så att säga cirkulerar i en egen omlopps bana runt planeten när det gäller de här frågorna. Ser inte Miljöpartiet den verklighet Sverige befinner sig i? Det var till och med i Camilla Hanséns egen valkrets som skoldådet begicks.

(CAMILLA HANSÉN (MP): Ja, precis.)

Jag är helt övertygad om att vi måste skaffa oss fler verktyg för att bekämpa den grova brottsligheten. Det är så att vi har skolplikt i Sverige, vilket innebär att vi har våra ungdomar på samma plats fem dagar i veckan, sju åtta timmar åt gången, tio månader om året. Det innebär att skolan är en nyckelplats för att kunna vända den här utvecklingen. Skolan är en rekryteringsplats för destruktiva krafter, men skolan är också en möjlighet att vända utvecklingen. Då måste skolan vara en trygg plats.

Anf. 9 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Herr talman! Efter den fruktansvärda skolattacken i Örebro har skolledare över hela landet blivit kontaktade av olika privata aktörer som erbjuder utbildningar i hur man ska agera vid pågående dödligt våld. Många av utbildningarna är kostsamma och dessutom undermåliga. En granskning från Dagens Nyheter visar att vissa företag drivs av personer helt utan utbildning – personer som kanske mest gillar att själva ha vapen och få demonstrera dem.

Det har rapporterats om skrämmande övningar där skådespelare agerar skjutande gärningsmän i skolmiljö. Det är övningar som har lämnat både personal och elever traumatiserade. En del lärare har till och med blivit sjukskrivna efter övningarna. Det är ju helt oacceptabelt.

Liberalerna har erkänt att de har varit naiva gällande skolans marknadsisering. Här har vi ytterligare ett exempel på att skolans verksamhet riskerar att hamna i händerna på kapitalstarka intressen som inte vill skolors, elevers, lärares eller samhällets bästa utan som vill tjäna pengar. Därför är min fråga: Vad gör regeringen för att undvika att det här blir ytterligare en marknad på skolans område som bidrar till att skolans pengar går till annat än undervisning?

Anf. 10 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag har ingen annan uppfattning än Socialdemokraterna i detta. Det finns aktörer som saluför olika upplägg till skolor. Det är så att säga paket med utbildningar – eller övningar, uppfattar jag det som i det här fallet – som handlar om att skapa ett säkerhetstänk på skolorna. De är inte kvalitetssäkrade. Om aktörerna inte är seriösa är det klart att de inte ska anlitas. Jag kan inte se att det skulle finnas någon som helst politisk konflikt i detta.

Vad ska regeringen göra åt detta? Ja, i grunden är det ju skolor och kommuner som huvudmän – och är det fristående skolor är det de som är huvudmän – som anlitar de här aktörerna. Aktörerna marknadsför sig, och det är klart att man från kommunens eller huvudmannens sida måste kunna kvalitetssäkra att de aktörer en skola samarbetar med, om den nu gör det, är seriösa. Så tänker jag. Det är väl det som är viktigast.

Jag följde också detta, herr talman – jag läste något mediereportage om att man hade en övning på någon skola och inte hade informerat alla som arbetade i skolan om att övningen skulle pågå. Det fanns alltså personer – om det var städare eller vad det var – som befann sig i skolan när personer plötsligt kom in med tunga vapen och simulerade en attack. Det är självklart ett oerhört oseriöst agerande om det har skett på det sättet. Jag har ingen annan uppfattning än Åsa Westlund i detta.

Anf. 11 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Herr talman! Det är uppenbart att Liberalerna inte ens har reflekterat över hur man ska få stopp på detta och se till att det här blir en seriös verksamhet i skolorna. Vi har redan sett exempel i flera medier på totalt oseriös verksamhet, och ändå kräver regeringen att alla skolor ska ha beredskapsplaner på plats från den 1 juli utan att samtidigt ha gett exempelvis länsstyrelser i uppdrag att ge skolor det stöd de behöver för att klara uppdraget.

Själv satt regeringen i ett år på den utredning som påvisar att det finns länsstyrelser som redan utbildar och ger sådant stöd till skolor runt om i landet. En rimlig åtgärd från regeringens sida hade varit att redan nu – det är bara några veckor tills det här ska vara på plats i landets alla skolor – ge länsstyrelserna i uppdrag att stötta skolorna i det här arbetet. I stället står regeringen och slår ifrån sig ansvaret. Man säger att det är upp till huvudmännen. Det är de som ska kvalitetssäkra den här verksamheten.

Jag tycker att det är naivt. Liberalerna gör om sitt misstag: Man ser inte de marknadskrafter som återigen vill åt skolans pengar, och man värnar inte de resurser till undervisning som finns i skolan. Man riskerar att återigen begå ett stort misstag som går ut över landets elever och lärare.

Jag vill verkligen uppmana regeringen att snabba på nu. Man har fortfarande chansen att ge de nödvändiga uppdragen till de myndigheter som kan stötta upp och se till att den här verksamheten blir seriös, att den bedrivs utan vinstsyfte och att den faktiskt värnar säkerheten och tryggheten på alla landets skolor – inte kassaflödet hos oseriösa företag.

Anf. 12 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Åsa Westlund säger att jag å regeringens eller majoritetens vägnar skulle slå ifrån mig ansvaret i den här frågan och hänvisa till att kommuner, skolor och huvudmän måste klara av att anlita seriösa aktörer. Ja, herr talman, det var ju för att Åsa Westlund i hela sin första replik använde det klassiska, och ganska banala, retoriska grepp som Socialdemokraterna använder sig av, nämligen att bara tala om den så kallade marknadsskolan.

Jag konstaterar att vi har privata säkerhetsföretag i Sverige. Det är en laglig bransch, och det finns aktörer i den branschen. Det finns aktörer som gör övningar, och det finns skolor som anlitar sådana företag. Jag skulle säga att det är väldigt långt draget att säga att det är skolministern eller Sveriges regering som är ansvarig för att en enskild skola någonstans i Sverige anlitar ett visst företag för en viss övning en viss onsdag en viss månad under läsåret. Det är så att säga ganska långt draget att lasta regeringen för att det anlittandet har skett.

Jag är övertygad om att Sverige har kapacitet att vända den här utvecklingen, herr talman. Jag är övertygad om att våra skolor, våra myndigheter – exempelvis länsstyrelserna – och våra kommuner har kapacitet att klara den här uppgiften. Vi behöver jobba gemensamt för ett gemensamt mål, och det är att stärka tryggheten i svensk skola.

(Applåder)

Anf. 13 ÅSA WESTLUND (S):

Herr talman! Den 19 augusti 2021 knivhögg en 15-årig elev en lärare på Källebergsskolan i Eslöv.

Den 11 januari 2022, på NTI-gymnasiet i Kristianstad, knivhögg en 16-årig elev en annan elev, som fick allvarliga skador. En lärare skadades lindrigt.

Den 21 mars 2022 dödade en 18-årig elev två lärare på Malmö latin-skola.

Och för exakt fyra månader sedan inträffade den värsta skolattacken i Sveriges historia. Tio elever och lärare på Risbergsskolan i Örebro miste livet.

Tyvär lever vi i en verklighet där skolor behöver förbereda sig för att dödliga skolattacker kan hända. Skolpersonal, polis och socialtjänst behöver också bli bättre på att motverka att det händer.

Den socialdemokratiska regeringen tillsatte i juni 2022 Skolsäkerhetsutredningen med ett tydligt syfte: att förbättra säkerheten i svenska skolor. Utöver de fruktansvärda skolattacker med dödlig utgång som vi fått bevittna de senaste åren ser vi också en utveckling där kriminella gäng använder skolan som rekryteringsplats och där vapen förekommer i våra skolmiljöer. Vi behöver förhålla oss till en verklighet där dödligt våld i skolan inte längre är otänkbart. Det är något vi måste förbereda oss på och med alla tillgängliga medel försöka förhindra.

Därför välkomnar vi nu att regeringen går vidare med förslagen i utredningsbetänkandet *Skolor mot brott*. Vi behöver ge skolor tydligare mandat att arbeta med skolsäkerhet. Vi behöver kunna begränsa obehörigas tillträde till skolbyggnader och skolgårdar, och vi behöver ge skolpersonal fler klara befogenheter att söka igenom skolväskor när det finns misstankar om brott.

Men det får inte stanna där. Vi måste också säkerställa att det här inte blir ytterligare en uppgift som vältras över på skolpersonal utan resurser, för hur mycket vi än stärker den fysiska säkerheten är skolans absolut främsta skydd mot våld att alla elever känner tillhörighet, trygghet och möjlighet att lyckas med sin utbildning. Det är det som i grunden bygger en trygg skola.

Herr talman! Skolan ska vara en trygg plats för alla barn. När barn och unga begår allvarliga brott i skolmiljö måste också polis och socialtjänst involveras. Vi tycker att det är bra att rektorer ska ha, och ta, ett tydligt ansvar att anmäla allvarliga brott även när gärningspersonen är under 15 år. Men vi måste också kunna hålla två tankar i huvudet samtidigt. Regeringen föreslår nu att alla brott, även mindre allvarliga som stöld och skadegörelse, ska anmälas från och med förskoleklass. Det går längre än vad utredningen föreslog. Tunga remissinstanser som Sveriges Lärare, Sveriges Skolledare och Brottsförebyggande rådet har varnat regeringen för att deras förslag riskerar att leda till stigmatisering, bristande tillit och, absolut allvarligast, en ökad risk för att samma person dras in i brottslighet och begår fler brott med fler brottsoffer som följd. Det vill vi inte medverka till.

Vi har också en oro för att polisanmälningar av mycket unga barn kan underminera förtroendet för polisen. Barn riskerar att tidigt lära sig att polisanmälningar inte leder till någon polisiär åtgärd utan bara läggs till handlingarna. Konsekvenserna av det här tycks regeringen inte ens reflektera över i sin proposition. Vi menar därför att det hade varit klokare att hålla sig till utredningens förslag och inte, som i regeringens propositionstext, definiera om vad som avses med övervägande skäl, det vill säga vilken hänsyn som ska tas till brottets allvar, elevens ålder och möjligheten att utreda brottet.

Herr talman! Vi vill också lyfta fram behovet av att stärka tryggheten för skolans personal. Enligt Arbetsmiljöverkets rapport ökade antalet allvarliga arbetsrelaterade incidenter till följd av hot och våld i skolan med över 150 procent mellan 2013 och 2023. Förslagen i propositionen innebär att skolpersonal får ett större ansvar i det förebyggande arbetet. Det är i grunden bra, men det kräver också stöd. Skolans personal måste veta att de har full uppbackning av polis och socialtjänst när situationer blir hotfulla eller våldsamma. Lärare och rektorer ska inte ta över uppgifter som i andra delar av samhället ligger på polisen. Vi föreslår därför att Skolverket får i uppdrag att följa upp hur de nya förslagen påverkar lärares och rektorerers upplevda och faktiska säkerhet på jobbet.

Herr talman! Många skolor och skolhuvudmän kommer nu att få bråttom att ordna fram beredskapsplaner och ordna utbildningar för sin personal, och det är oerhört viktigt att vi nu inte låter detta bli nästa stora marknadsmisslyckande i välfärden.

Efter den fruktansvärda skolattacken i Örebro har skolledare över hela landet blivit kontaktade av privata aktörer som erbjuder utbildningar i pågående dödligt våld. Många av de här utbildningarna har varit kostsamma och dessutom undermåliga. En granskning av Dagens Nyheter visar att vissa företag drivs av personer helt utan relevant utbildning. Det har rapporterats om skrämmande övningar där skådespelare agerar skjutande gärningsmän i skolmiljö, övningar som lämnat både personal och elever traumatiserade. I vissa fall har lärare blivit sjukskrivna efter att ha deltagit i övningarna. I vissa fall har polisen trott att det har varit verkliga situationer och behövt kraftsamlas. Detta är helt oacceptabelt!

Herr talman! Vi får inte låta skolans skyldighet att ha krisberedskap förvandlas till en lukrativ marknad där oseriösa bolag gör vinst på rädsla och osäkerhet. Flera länsstyrelser runt om i landet erbjuder redan kurser och stöd för skolor att utveckla sitt beredskapsarbete, och regeringen borde självklart se till att den här möjligheten nu ges i hela landet och säkerställa att utbildning i skolans krisberedskap sker på ett ansvarsfullt sätt med beprövade metoder.

Till sist vill jag återigen understryka att trygghet i skolan inte bara skapas med övervakningskameror och beredskapsplaner. Det är viktigt, men skolans säkerhet och trygghet byggs också i relationerna mellan elever på skolan och skolans personal. Det arbete som nu åläggs skolorna kommer att ta både tid och resurser, samtidigt som vi har en skola som redan är underfinansierad och där man drar ned på personal.

Regeringens blygsamma tillskott till skolornas utökade säkerhetsuppdrag riskerar därför att bli en besparing på andra saker – på undervisningen, på personalen och på kursmaterialet. Om regeringen fortsätter att prioritera skattesänkningar för höginkomsttagare framför pengar till skolan, om man fortsätter att låta miljarder av skolans pengar försvinna i skolkoncernernas årsredovisningar kommer vi inte att få tryggare skolor – tvärtom.

Skolans huvuduppdrag, att alla barn i Sverige ska få en god utbildning och bildning och att varje barn ska mötas av höga förväntningar och en tro på att de kan lyckas, är avgörande för trygghet och säkerhet i skolan. Dessutom vet vi att det är avgörande för vår gemensamma säkerhet. Det finns nämligen inget bättre vaccin som samhället kan ge mot framtida kriminalitet.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till propositionen och reservation 2. (Applåder)

Anf. 14 PATRICK RESLOW (SD):

Herr talman! Låt mig först och främst yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

I samband med de tragiska yxmorden på två lärare vid Latinskolan i Malmö, min valkrets, våren 2022 valde den dåvarande regeringen med starkt och brett politiskt stöd att tillsätta en utredning som skulle ta fram regelverk för hur skolattacker ska kunna förhindras och skolsäkerhetsarbetet stärkas.

Skoldådet i Malmö var då, som vi också har hört här tidigare, den fjärde större våldsincidenten på skolor inom loppet av drygt ett år med Eslöv, Kristianstad och Varberg som andra brottsplatser. Att tillsätta en utredning var i och för sig ett lovvärt agerande, men utredningen var samtidigt snävt

inriktad på att främst förebygga, förhindra och försvåra skolattacker och inte på att stoppa våldet på skolorna i allmänhet.

I samband med regeringsskiftet anslogs en ny ton mot det grova våldet i Sverige. Sverigedemokraterna och regeringen har sedan regeringstillträdet arbetat för att få till stånd ett skarpare regelverk för att stoppa våldet i samhället och därmed också i skolan. Skolsäkerhetsutredningen har därför genom tre tilläggsdirektiv fått en bredare ansats i syfte att motverka alla former av brott inom skolväsendet, det vill säga inte enbart skolattacker eller grövre våldsdåd. Detta arbete påskyndades i samband med den tragiska händelsen i Örebro.

Det här var en viktig skärpning av utredningens arbete. I flera rapporter och undersökningar framhölls att brott i skolans värld ökar dramatiskt. *Skolundersökningen om brott 2023* visar att skolan är en vanlig brottsplats när det gäller elever i årskurs 9 i grundskolan. Det är den vanligaste brottsplatsen för både mindre grov och grövre misshandel samt för fysiska sexuella kränkningar bland pojkar.

Skolmiljön är också en vanlig brottsplats vid hot. Hot och våld i skolan kan riktas mot både elever och lärare. Det påverkar såklart både lärande och arbetsmiljö negativt, och det måste stoppas. Arbetsmiljöverkets rapport *Hot och våld mot lärare, andra yrkesgrupper och elever inom skolväsendet* visar att antalet anmälda allvarliga händelser i arbetet orsakade av hot och våld i skolan ökade med drygt 150 procent mellan åren 2013 och 2023.

Sverigedemokraterna och regeringen arbetar intensivt med att öka säkerheten och tryggheten för elever, lärare och annan personal i skolan. Det handlar om åtgärder på både kort och lång sikt, som ökar säkerheten och tryggheten och som stärker det viktiga förebyggande arbetet. Efter skolskjutningen i Örebro blev det uppenbart att det behövde vidtas omedelbara och långsiktiga åtgärder för att säkerställa säkerheten och tryggheten i Sveriges skolor. Just därför är lagförslaget på plats.

Sverigedemokraterna har varit pådrivande för att förslagen ska vara så långtgående som möjligt, och vi är nöjda med att regeringens proposition går längre än utredningen när det gäller vilka situationer skolorna ska ha beredskap för och att även förskoleklass, låg- och mellanstadium i grundskolan samt komvux omfattas av möjligheten att undersöka väskor. Det är också bra att alla brott i skolan som huvudregel ska polisanmälas, även i de fall den elev som misstänks för exempelvis skadegörelse är under 15 år.

Herr talman! Propositionen tar sikte på fyra punkter.

Den första punkten är att alla skolor ska ha en beredskapsplan. Situationer med grovt våld i skolmiljö kan se olika ut. Gärningspersonerna kan också ha olika motiv. Det är därför viktigt att dels arbeta förebyggande, dels agera mot och förhindra våld som förekommer i förskolan och skolan och på fritidshemmet.

Svaren på de enkäter som Skolsäkerhetsutredningen lät genomföra visar att cirka 30 procent av rektorerna saknade en aktuell krisplan för sin skolenhet, som inkluderar situationer med väpnat våld. Bara drygt hälften – 59 procent – uppgav att de har utbildat personalen i hur man ska agera i en krissituation med väpnat våld. Det finns alltså anledning att tydligare reglera skolornas skyldighet att ha strategier för hur sådana eventuella situationer ska hanteras på bästa sätt.

Sverigedemokraterna och regeringen föreslår i propositionen att alla skolor ska ha en beredskapsplan och ett löpande beredskapsarbete. Det handlar om att planera, utbilda och öva för att ha beredskap när en kris uppstår, till exempel genom planering av inrymning och utrymning samt en tydlig rollfördelning för alla och all personal på skolan. Vi har här valt att gå ett steg längre än utredningen och utöka förslaget till att omfatta inte bara allvarliga våldssituationer utan även hot om allvarliga situationer. På så vis säkerställer vi att skolan är redo att agera i en situation där allvarligt våld ännu inte uppkommit.

Herr talman! Den andra punkten handlar om att stoppa farliga föremål. En viktig del i säkerhetsarbetet är att förhindra att farliga föremål tas in i skolmiljön. Det är tyvärr ganska vanligt i dag. Det känner vi till. Det kan handla om knivar, skjutvapen och andra saker som är ägnade att störa ordningen på skolan. Det kan vid vissa tillfällen, till exempel nollning, handla om föremål som är avsedda att användas för att utöva kränkningar – det jag vill kalla psykisk misshandel, enligt den korrekta, straffrättsliga terminologin – mot andra elever.

En bred möjlighet att undersöka och kontrollera väskor är en viktig del i detta arbete. Utredningen föreslog att väskor skulle få undersökas i högstadiet och gymnasieskolan. I propositionen utvecklas det nu till att omfatta hela den obligatoriska skolan, fritidshemmet, gymnasieskolan, den anpassade gymnasieskolan samt den kommunala vuxenutbildningen. Det är bra att detta görs.

Undersökning av väskor behöver heller inte aviseras i förväg. Detta är en viktig del i det förebyggande arbetet, och den försvårar planering av införsel av farliga föremål. Vet man om att det ska vara en granskning av väskorna dagen innan är man ganska dum om man tar med sig farliga föremål till skolan. Vi sverigedemokrater tycker att det är bra att man inte behöver avisera det i förväg.

En stor del av dagens våld är förknippat med gängkriminalitet, och därför måste alla eventuella luckor täppas till. Om förslaget bara skulle gälla exempelvis högstadiet och gymnasieskolan skulle det finnas skäl för de kriminella gängerna att smugga in vapen och narkotika med hjälp av allt yngre personer. Man har redan sett en sådan trend. Den trenden skulle fortsätta och dessutom utökas. En sådan utveckling skulle också sätta hela lagförslaget ur spel. Från Sverigedemokraternas sida har vi varit tydliga med att det inte får finnas så uppenbara hål i lagstiftningen.

I debatten har det framkommit kritik mot att skolpersonal ska ägna sig åt att kontrollera elevers väskor. Det finns dock ingenting i lagförslaget som säger att det måste vara skolpersonal som utför kontrollerna. Det är möjligt att det blir så på vissa håll. Det är möjligt att det finns skolpersonal som är frivilliga att göra detta och som vill göra det.

Det finns ingenting i lagen som säger att det måste vara skolpersonal som undersöker väskor. Den som sägs är att endast rektor kan fatta beslut om detta när det gäller ett obestämt antal elever, alltså en generell kontroll, samt att rektor eller någon som rektorn har utsett får besluta om undersökning när det gäller en enskild elevs väska. Till skillnad från vad utredningen föreslog behöver det inte vara skolpersonal som utför undersökningarna, utan det kan till exempel vara väktare eller någon annan.

I propositionen betonas att utsedda personer bör avstå från undersökning när de bedömer att en sådan kan leda till en konfrontation som kan

vara farlig. Om man inser att situationen kan innebära att vapen kan brukas, eller om man misstänker att väldigt mycket vapen har tagits in, ska man kontakta polisen. Det är viktigt att få fram i debatten att detta är tydligt i propositionen.

Den tredje punkten handlar om att fler brott ska polisanmälas. Utredningens bedömning när det gäller polisanmälan av elever under 15 år innebär i princip att endast mycket allvarliga brott, som exempelvis mord, grov misshandel, våldtäkt och rån, ska polisanmälas. En sådan reglering skulle missa de brott som oftast förekommer på skolorna, till exempel misshandel, skadegörelse, stöld, kränkande fotografering och olaga integritetsintrång. Den typen av brott ansåg inte utredningen skulle föranleda polisanmälan om den misstänkta eleven var under 15 år. I praktiken innebär det att samhället inte tydligt aviserar sin vilja att stävja brott i skolan.

Vår linje har varit att upprätthålla nolltolerans. Sverigedemokraterna och regeringen har därför landat i att fler brott som huvudregel ska polisanmälas, förutom rent bagatellartade brott. Anledningen till detta är att polis och socialtjänst ska kunna sätta in stöd och åtgärder så tidigt som möjligt. Jag noterar att flera oppositionspartier har invändningar mot detta och kan bara konstatera att vänsterpartierna fortsätter att hantera minderårigas brott med silkesvantar. Vi menar tvärtom att det finns en poäng med att samhället reagerar tidigt för att minimera risken för fortsatt brottslighet.

Propositionen föreslår att rektor ska vara skyldig att anmäla brott. Det är en viktig reglering. I dag vet vi om att många skolor mörkar händelser för att inte dra åt sig uppmärksamhet och därmed tappa i anseende och attraktivitet. Genom att låta rektor vara skyldig att anmäla brott signalerar vi tydligt att en skola måste ta tag i händelser i tid och inte får riskera att oordning eskalerar.

Den fjärde punkten handlar om att stoppa obehöriga från att ha tillträde till skolans område när verksamheten pågår. Elever, lärare, övrig skolpersonal och föräldrar ska känna sig trygga i verksamheten.

Det allra bästa vore förstås om man kunde låsa alla skolor och införa ett passersystem, men det är förmodligen inte praktiskt möjligt att genomföra på alla skolor på kort sikt. Många skolor är byggda med många in- och utgångar som gör det svårt att upprätthålla ett sådant system. Det krävs mycket förberedande arbete för att detta ska ske. Det är alltså desto viktigare, i avvaktan på eventuella ytterligare regleringar, att tydligt avgränsa området och informera om att obehöriga inte har tillträde. Det går att kombinera med det nya regelverket för exempelvis kameraövervakning. Därmed inte sagt att vi inte återkommer om det behövs ytterligare reglering för att stoppa obehörigas tillträde till skolor.

(Applåder)

Anf. 15 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Jag tycker i grunden att det är bra att detta tas ett steg vidare. Patrick Reslow och andra har varit inne på att utredningen sattes igång under den tidigare regeringen. Nu har den tagits vidare och även förstärkts utifrån den situation vi ser. Därför stöder vi också i allt väsentligt de förslag som finns.

Det har dock sagts att vi behandlar brottslingar med silkesvantar. Det gör vi inte. Det som däremot är en utmaning och som har diskuterats är bland annat om lärare ska undersöka väskor etcetera. Men i praktiken, om

det finns en misstanke om vapen i en väska, ser jag personligen hellre att en utbildad polis hanterar vapnen än att en utbildad bildlärare gör det.

I grunden handlar detta snarare om kompetensfrågor än om att Centerpartiet inte tycker att man ska beslagta väskan med vapen. Det måste ändå förtydligas. Det är klart att man ska se till att personen som haft med sig väskan aldrig kommer i närheten av den igen. Det är vi helt överens om. Det går att lösa. Ingen har någonting emot att polisen sköter det.

Tryggheten i skolan skapas väldigt mycket genom de lärare som finns där. Centerpartiet har länge varit på regeringen om skarpare kontroller av dem som undervisar i skolan. Det är klart att vi ska agera mot eventuella brottslingar bland eleverna, men vi ska också undvika att lärarna är det.

Vi har föreslagit utskottsinitiativ i utbildningsutskottet och i justitieutskottet för att få bort lärare som till exempel är dömda terrorister. Det kan också gälla många andra typer av brott. DN har gjort en kartläggning som visar att lärarlegitimation inte stoppar brottslingar. Skolinspektionen har visat att tre av fyra skolor har brister i registerkontrollen.

Det ligger en promemoria på regeringens bord, men det händer ingenting. Ni har sagt nej till Centerpartiets förslag. Hur ska vi göra för att säkerställa att eleverna i skolan har en säker grund?

Anf. 16 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Jag är inte riktigt säker på att jag förstod frågan. Jag tolkade det som att Centerpartiet anser att det finns lärare som är problematiska och exempelvis utövar våld och som att frågan handlade om hur det ska stoppas. Jag vet inte om det var detta som var frågan, men det är ingenting som Sverigedemokraterna säger nej till. Om man förekommer i något register och detta gör att man är olämplig som lärare, då ska man inte vara lärare; det vill vi vara väldigt tydliga med. Om man tycker att det är jättekul att ägna sig åt våldsbejakande extremism eller att hålla på och indoktrinera barn med terroristliknande fasoner ska man inte vara lärare. Det är vi de första att säga. Där måste vi vara väldigt tydliga.

Vi är såklart beredda att göra skärpningar även på denna punkt om det skulle behövas. När det uppdagas att någon är olämplig som lärare, exempelvis på grund av att personen ägnar sig åt kriminalitet, som barnmiss-handel, sexuella kränkningar eller vad det nu kan vara, ska personen väck från skolan, och den ska inte få komma tillbaka. Det är Sverigedemokraternas inställning.

Jag går vidare till det som gäller misstanke om vapen. Om man på en skola upptäcker eller misstänker att det finns vapen – kanske skarpladdade sådana – är väl det brukliga att man kallar på polis. Man ska kalla på polis; det är detta som propositionen pekar på. Rektorn har en skyldighet att anmäla. Man ska anmäla alla brott, och man ska också se till att det görs en undersökning av väskor. Propositionen lämnar dock åt skolan att besluta om vem som ska göra det.

Jag vill återigen reservera mig för att jag inte riktigt förstod frågan.

Anf. 17 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Jag tar till mig att jag får bli tydligare. Jag uppfattar ingen illvilja här över huvud taget.

Centerpartiet har två gånger föreslagit utskottsinitiativ, i utbildningsutskottet respektive justitieutskottet, om att stärka registerkontrollen av

lärare när de anställs. I dagsläget inkluderas terroristbrott inte i registerkontrollen. Alla sexuella övergrepp ingår heller inte i registerkontrollen. Vi har lagt fram förslag om att de ska göra det. Ledamoten Reslow sa att Sverigedemokraterna inte säger nej till detta, men de har sagt nej till det – faktiskt två gånger. Patrick Reslow har själv sagt nej i utbildningsutskottet.

Det är detta som är utmaningen; vi ser det gång på gång. Skolinspektionen har gjort en granskning som visar att jättemånga skolor faktiskt inte gör det här jobbet ordentligt, att regelverket inte är tillräckligt bra och att alla brott inte är inkluderade. Det finns nu äntligen en promemoria på regeringens bord. Den kom till efter att vi hade varit på regeringen, som sa nej till våra förslag.

Då är frågan: När kommer faktiska förändringar på det här området? Om vi ska ha en skola som är säker och trygg – och jag är helt övertygad om att jag och Patrick Reslow är överens om att vi ska ha en sådan skola – måste vi se till att det inte jobbar människor i skolan som är dömda för brott utan att vi vet om det. Det är detta som är frågan; jag hoppas att det var tydligare.

Anf. 18 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Det var klart och tydligt!

Vi har ingen annan uppfattning. Vi har exakt samma uppfattning. Vi vill ha ett brett register, och jag tror att flera av mina Tidökollegor kan stämma in i det.

Vi har inte sagt nej. Det vi däremot säger nej till är att slå in öppna dörrar. När det redan pågår ett arbete, och när det redan är planlagt att man ska ta fram den här typen av bestämmelser, röstar vi inte för ett utskottsinitiativ. Det är inte brukligt att göra så. I slutändan skulle man kunna använda utskottsinitiativ till att ta fram allting – till att utskott ska besluta om saker som redan finns på bordet och som kommer att leda fram till propositioner och liknande i framtiden. Det är inte riktigt så arbetet funkar.

Ett utskottsinitiativ ska ju handla om någonting som regeringen inte har observerat tidigare. Den här frågan har varit uppe och diskuterats. Redan förra mandatperioden diskuterade vi den, och då ledde det inte till någonting. Nu är detta uppe på bordet, och det kommer att komma en ändring när det gäller registerkontrollen och vilka brott som ska omfattas av den. Då är det helt orimligt att rösta för ett utskottsinitiativ som säger att regeringen ska inleda ett arbete som man redan håller på med. Det är inte en linje som Sverigedemokraterna tycker är tilltalande.

I de fallen röstar man nej till utskottsinitiativet. Det betyder dock inte att man har någon annan uppfattning i sak.

(Applåder)

Anf. 19 DANIEL RIAZAT (V):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1, som är Vänsterpartiets reservation i detta betänkande.

Jag vill också, nu när det har gått fyra månader sedan den fruktansvärda attacken på Campus Risbergska i Örebro, säga att jag någonstans blir förvånad – men ändå inte – över att det fram till nu inte har sagts ett ord om aspekter som gäller rasism och sådana delar i samband med den här typen av attacker. Under de senaste tio åren har näst intill alla skolattacker med

dödlig utgång utförts av personer som inspirerats av bland annat högerextrema hemsidor och grupper.

Herr talman! Alla barn och elever har rätt att känna sig trygga i sin skola och i samhället. Efter det jag kallar terrorattacken på Campus Risbergska i Örebro står vi inför ett vägval. Vi kan välja att låta den här tragedin leda till reflektion över var vårt samhälle har hamnat och varför samt över vilken riktning vi ska ta framöver. Vilket slags land ska Sverige vara? Ska Sverige vara ett land där splittring, hat, rädsla och rasism breder ut sig och styr människors handlande eller ett land baserat på förtroende och en strävan att bygga ett samhälle där alla har likvärdiga möjligheter att växa och utvecklas?

Vi vet att de allra flesta svenskar, oavsett födelseland, trosuppfattning eller hudfärg, vill leva i ett samhälle där varje människa blir sedd och respekterad. Man vill känna sig trygg och hoppfull inför framtiden. Vi har alla både drömmar och mål. Vi har alla också problem och bekymmer. Vi är starka och kapabla men också sårbara. Vi kan känna igen oss i varandra och se vilka behov vi har gemensamt bortom våra olikheter. På de insikterna byggdes Sverige till ett av världens mest jämlika och trygga länder att leva i.

Men i dag känner alldeles för många att både jämlikheten och tryggheten har ryckts undan. Den rädsla många som har invandrat till Sverige, eller som är barn till människor som har invandrat till Sverige, känner efter fruktansvärda dåd som det på Campus Risbergska i Örebro handlar om mer än detta fruktansvärda dåd. Det handlar om en allt hårdare retorik som pekar ut invandrare som syndabockar för alla samhällsproblem. Det är en retorik som breder ut sig i samhället och som har förgiftat tillvaron och samtalsklimatet i syfte att skapa rädsla, misstro och hat. Det är en politik som låter skolor och bostadsområden förfalla och arbetslösheten breda ut sig på rekordhöga nivåer samtidigt som de som redan har mest får mer och mer i plånboken. Det är en politik som syftar mer till att förstärka fördomar och motsättningar än till att lösa de komplicerade men ändå enkla samhällsproblem vi står inför. Det är en politik som inte tar frågan om rasism i skolan på allvar och ignorerar de oroväckande rapporter som år efter år kommer från bland annat stiftelsen Friends och Rädda Barnen.

Herr talman! Sverige behöver en ny riktning som inte fokuserar bara på hårdare tag och metoder som saknar belägg utan i stället satsar på faktisk trygghet. Jämlika samhällen är de tryggaste. Därför behöver vi återuppbygga ett jämlikt och tryggt skolsystem där alla barn blir sedda och får det stöd de behöver för att klara skolan. För att skolan ska klara av detta behöver professionen få tillit, och finansieringen av skolan behöver förändras.

Samtidigt instämmer Vänsterpartiet i att det finns behov av att stärka just skolsäkerheten. Därför välkomnar vi en majoritet av de förslag som finns i propositionen. Men vi håller inte med regeringen om exakt allt man föreslår, vilket jag ska gå in närmare på alldeles strax. Det är viktigt att åtgärder för skolsäkerhet inte enbart görs via lagstiftning. Skolan behöver också på riktigt kunna arbeta förebyggande mot våld. Sveriges Lärare skriver i sitt remissvar: "Skolans problem i dag är inte avsaknaden av lagar och regler utan av tillräckliga resurser."

Låt mig nu gå in på två av de punkter där Vänsterpartiet motsätter sig regeringens förslag.

Vänsterpartiet instämmer visserligen i att det kan förekomma situationer där det är befogat att undersöka väskor. Det kanske kommer som en nyhet för folk här, men detta görs redan på ganska många skolor där det finns akuta problem. Det görs till exempel efter uppgift om att en elev har med sig något farligt eller olagligt till skolan. Men eftersom lärare och alla andra som arbetar i skolan inte är experter på att hantera vare sig vapen eller droger bör det inte vara lärare eller annan skolpersonal som genomför undersökningen, utan vid dessa tillfällen bör polis tillkallas, vilket också görs i dag.

Utredningsförslaget handlade från början om stickprovskontroller av väskor. Redan då varnade Diskrimineringsombudsmannen i sitt remissvar för att stereotipa föreställningar om olika grupper kan medföra risk för diskriminering vid stickprovskontroller kopplat till framför allt kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning samt funktionsnedsättning.

Jag vill att alla ska veta att Sverigedemokraterna sitter och skrattar medan jag säger detta om diskriminering.

Vänsterpartiet delar DO:s oro och ser en ännu större risk för diskriminering när regeringen nu går vidare med ett lagförslag som går längre än utredningen.

Vänsterpartiet delar även invändningarna från Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd. De skriver att elever i skolan redan upplever en tydlig maktobalans, och det kan inte anses vara proportionerligt med den kroppsvisitation som kan förekomma. De varnar även för att en utökning av lärares rättigheter att visitera riskerar att ge upphov till konflikter mellan skolpersonal och elever utan att uppnå önskad effekt ur ett trygghetsperspektiv.

Att skolpersonal på det sätt som regeringen nu föreslår ska utföra uppgifter som ligger långt från skolans huvudsakliga uppdrag är både orimligt och kontraproduktivt och kommer dessutom att leda till ännu mer administration. I stället för att lägga dessa uppgifter på skolan bör regeringen satsa mer resurser på både skola och socialtjänst så att verksamheterna får bättre möjlighet att arbeta brottsförebyggande genom att använda de verktyg som redan finns. Men för regeringen går skattesänkningar för miljardärer givetvis före satsningar på skolan för att kunna skapa brottsförebyggande åtgärder.

Herr talman! Det är självklart viktigt att skolan anmäler konkreta brott som har begåtts till polisen. Även detta kommer kanske som en nyhet för er i kammaren, men det görs redan.

Vänsterpartiet anser att det inte är proportionerligt att ställa krav på att alla handlingar som godtyckligt kan anses utgöra ett brott ska polisanmälas och dokumenteras. Hur mycket mer administration för skolans personal kommer inte det att leda till? Vi har förtroende för att skolans personal själv kan avgöra när man behöver anmäla och inte, och att oro för ett enskilt barn ska leda till en orosanmälan till socialtjänsten är redan lagstadgat.

Som Sveriges Elevråd och Sveriges Elevkårer skriver i sitt remissvar är en stor del av eleverna som förslaget berör inte ens straffmyndiga. Förslaget fyller därför ett begränsat syfte och riskerar endast att leda till en

misstänkliggörande kultur mot elever och ett onödigt merarbete för rektorer.

Vänsterpartiet anser i stället att det vore bra och önskvärt att den lokala polisen tillåts ha ett bra samarbete med skolorna i området, vilket redan förekommer i många fall, för att till exempel hämta in upplysningar och uppgifter och för att bygga upp ett förtroende hos barn och ungdomar genom exempelvis skolbesök.

Till sist vill jag återigen påpeka att vi måste fundera på i vilket samhälle vi vill leva och vilket skolsystem vi vill ha. Det kan låta fint att hålla en presskonferens några dagar efter ett terrordåd på en skola, men om de förslag man kommer med inte skulle ha förhindrat något av det som hände på den skolan är det bara tomma ord och inget annat. Skolan behöver riktig trygghet, och skolsystemet behöver bli jämlikt på riktigt. Skolpersonal och rektorer behöver få möjlighet att skapa en trygg skola, och här brister en del av förslagen.

På de flesta punkter står vi som sagt bakom propositionen, men jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 20 JOSEFIN MALMQVIST (M):

Herr talman! Skolan ska vara en trygg plats för lärande. Sverige har skolplikt, och vi förväntar oss att barnen ska vara i skolan. Då har vi också en skyldighet att säkerställa att skolan är den trygga plats den behöver vara för att eleverna ska kunna uppnå sina drömmar att lära sig det de vill och det vi förväntar oss.

Även skolans personal ska känna sig trygg. Var femte anmälan till Arbetsmiljöverket kommer från skolpersonal. Inte undra på att vi har 30 000 utbildade lärare som väljer att inte arbeta i skolan.

Vi vet att trygghetsfrågorna är ett stort och viktigt problem i den svenska skolan, och det behöver vi ta på stort allvar.

Herr talman! Utvecklingen har gått åt fel håll under ganska lång tid, men nu gör vi upp med det.

Vi ser i rapport efter rapport och hör från skolpersonal och elever att tryggheten i skolan minskar. En större och större andel av eleverna uppger att de är otrygga i skolan, och skolan är i dag den vanligaste brottsplatsen bland unga. Vi har en skyldighet att ta detta på största allvar.

Brottsförebyggande rådets skolundersökning visar att skolan som sagt är den vanligaste brottsplatsen, och Arbetsmiljöverkets statistik är alarmerande. På tio år har antalet anmälningar om hot och våld i skolan ökat med över 150 procent.

Vi förväntar oss att barn ska vara i skolan för att lära sig. Då måste vi ta detta på allvar.

Det här är inte några enstaka händelser. Det här är en utveckling som vi nu har ganska god kunskap om. Vi måste vända utvecklingen, och vi kan vända den. Vi i den här kammaren har ett ansvar att agera, och det gör vi nu.

Herr talman! Detta är bakgrunden till propositionen *Skolor mot brott*, som vi debatterar här i kammaren och som vi kommer att besluta om i dag. Det är ett kraftfullt och samlat åtgärds paket som för första gången gör att skolans säkerhetsarbete tas på allvar i vår lagstiftning. Det handlar inte om symbolpolitik, utan det handlar om konkreta åtgärder som är efterfrågade i skolan.

I propositionen har regeringen förslag inom ett flertal olika områden. Det handlar om ett helt nytt kapitel i skollagen om skolsäkerhetsarbetet. Det handlar om att alla skolor ska ha en beredningsplan för att stoppa obehörigas tillträde till skolan. Skolan ska i första hand vara till för elever och lärare – de som har skolan som arbetsplats – och ska inte vara en plats för allmänheten.

Rektor behöver ha mandat att undersöka väskor och föremål, och brott som begås i skolan ska polisanmälas. Det här är punkter som borde vara en självklarhet och som redan borde vara verklighet men som inte är det i dag. Nu säkerställer vi att det kommer på plats.

Herr talman! Det här är inga extrema förslag, utan det är naturliga och också kraftfulla verktyg för skolan som skolorna själva har efterfrågat. Det handlar inte om att misstänkliggöra elever, som vissa har gett uttryck för i debatten här i dag, utan det handlar om att skydda elever och lärare – de som verkar i skolan. Det är vårt viktigaste uppdrag.

Detta är vårt besked till alla de rektorer, lärare och elever som varje dag befinner sig i verkligheten i den svenska skolan och som måste förhålla sig till hot, våld, trakasserier och otrygghet: Vi ser er. Nu ger vi er ytterligare några verktyg som ni har efterfrågat för att ni på ett bättre sätt ska kunna utföra det som är ert viktiga uppdrag, nämligen kunskapsuppdraget i den svenska skolan.

Vissa partier i denna kammare menar att det här är fel väg att gå och att man i stället ska fokusera på relationellt arbete. Då vill jag vara tydlig och säga att det ena inte utesluter det andra. Vi menar att det är viktigt med utbyggd elevhälsa. Det är viktigt och helt avgörande med det förebyggande arbetet i skolan. Men det räcker inte, för när hotet är konkret måste skolorna få verktyg för att kunna agera. När någon har medfört farliga föremål och när skolledningen får signaler om att något kan hända måste det finnas ett tillräckligt lagstöd för skolan att agera. Det handlar om ansvar.

Herr talman! Vissa partier i denna kammare menar att förslagen går för långt, att det är integritetskränkande att undersöka väskor och att det är fel av skolor att polisanmäla brott som begås av någon som är under 15 år. Jag menar att det är ett betydligt större problem att behöva gå till skolan med rädsla och en klump i magen. Jag menar att det är ett betydligt större problem att vi i dag ser unga som tidigt uppvisar ett normbrytande beteende men där instans efter instans avstår från att agera tidigt med hänsyn till att barnen är för unga. När de sedan slutligen begår ett brott är det för sent. Vi har en skyldighet gentemot dessa barn att agera tidigt och tydligt när det går att förebygga och stoppa denna typ av kriminalitet.

Dessutom vill jag konstatera att om det är något som är integritetskränkande är det att bli trakasserad, att bli rånad, att bli utsatt för våld och att bli slagen i skolan. Det perspektivet saknar jag från vänsterkanten här i kammaren.

Herr talman! Vissa partier menar att det här går för fort och att vi måste vänta med att agera. Då blir min fråga: Vad är alternativet? Är det att inte göra något alls? Är det att låta hotbilden växa, att låta skolledare fortsatt stå utan rätt att agera och utan tillräckliga verktyg och att lämna rektorer och lärare ensamma, utan tillräckligt lagstöd?

Det har nu gått fyra månader sedan den värsta skolattacken någonsin i svensk historia. Vi har en skyldighet att skyndsamt agera och säkerställa att vi får tillräckliga mandat och befogenheter på plats för att man ska kun-

na agera i den svenska skolan. Allt annat vore ett svek mot eleverna och lärarna där.

Herr talman! Vi vet att de här brotten ofta begås av ett fåtal individer. Vi vet också att många av dessa individer är unga när de första gången är i riskzonen för att dras in i kriminalitet. Det är därför det är avgörande att vi agerar tidigt. Det handlar inte om att stämpla barnen, utan det handlar om att bry sig om barnen.

Att sätta in relevanta stödinsatser men också ge tydliga normer handlar om att stärka den viktiga samverkan mellan socialtjänst, skola och polis för att vi ska fånga upp fler barn tidigare. Vi behöver återupprätta respekten för skolan, både som kunskapsinstitution och som normbärare. Skolan ska inte vara neutral inför brott, utan det ska vara en plats där vi tydligt markerar att hot, våld och kränkningar inte hör hemma i den svenska skolan. Det ska vara glasklart.

Herr talman! Den här regeringen står inte och väntar, utan den agerar. Det vi har sett hända i Sverige – skolattacker, våldsdåd och barn som rekryteras till kriminella gäng redan i mellanstadiet – skapar en skyldighet för oss i denna kammare att agera.

Vi ser hur skolpersonal larmar om ökad otrygghet, att elever tar in farliga föremål och att brott begås utan konsekvens. Som någon var inne på här i debatten får man visst öppna ett skåp, men man får inte lov att titta i väskan i skåpet för att se om där finns några droger eller liknande som har förts in i skolan. Det här är orimligt. Vi måste ge skolpersonalen tillräckliga mandat. Propositionen ger skolorna mandat att sätta ned foten, och den ger samhället möjlighet att visa att vi ser vad som händer i den svenska skolan. Nu ger vi ytterligare mandat för att man ska kunna agera. Vi kommer inte att blunda för detta.

Skolan ska vara en plats där barn kan växa, lära sig och utvecklas. Det är vår skyldighet att säkerställa att det är en trygg plats där vi skapar förutsättningar för lärare att bedriva sitt viktiga undervisningsuppdrag och där elever får förutsättningar att lära sig. Då är det en förutsättning att skolan är trygg, för trygga skolor ger trygga och starka elever som kan fokusera på att lära sig.

Med detta yrkar jag bifall till propositionen och till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 21 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 5.

Jag och Centerpartiet delar regeringens uppfattning att tryggheten måste skärpas i skolorna runt om i Sverige. Det tror jag är ganska tydligt. Vi har sagt det tidigare när vi har tagit upp frågan. Jag är glad att vi nu brett här i kammaren tar tag i det här. Här finns en bred samsyn om att vi måste stärka tryggheten i svensk skola. Det gäller för lärarna, och det gäller för eleverna.

Vi har sett att lärare misshandlas, och vi såg det förfärliga fallet med en lärare som sparkades i magen och fick missfall. Varannan elev i nionde klass har utsatts för brott under det senaste året, och varannan elev har också begått brott.

Skolan är den vanligaste brottsplatsen. Killar utsätts oftast för stöld – det är det vanligaste bland dem. Tjejer däremot utsätts oftast för sexuella övergrepp. Det är den verklighet som finns där ute. Så många som var

fjärde tjejen har utsatts för sexuella övergrepp det senaste året; det är alltså tjejer i skolåldern. Skolan är oftast brottsplatsen. Det är en vansinnig arbetsmiljö att skicka in våra barn i. Jag är glad att vi nu tillsammans tar dessa breda steg för att öka insatserna mot brott i skolan.

Sedan vill vi att det ska vara effektiva och bra insatser som faktiskt leder till att resurserna används rätt och att det när vi agerar – som vi ska göra som samhälle mycket oftare, mycket tidigare och mycket bättre – också blir effektivt och faktiskt får effekt.

Det är därför vi är lite skeptiska till att även de minsta barnen ska inkluderas i lagstiftningen. Precis som Sveriges Lärare, Brå etcetera ser vi att det i stället kan öka risken att barnen landar i kriminalitet, också för att polisen inte kommer att kunna agera. Polisens remissvar på själva utredningen efterfrågar inte heller den utvidgning som regeringen nu kommer med. Den är vi alltså lite skeptiska till. Man borde kunna ta hänsyn till ålder, brottets allvar och möjligheten att utreda det när det gäller de unga barnen.

Det betyder verkligen inte att vi inte ska agera, herr talman. Vi måste agera mot det här, och det handlar om att agera klokt med tydligare och effektivare insatser som inte tar resurser utan ger effekt.

Om man får veta att nu blir det polisanmälan och det enda som händer är att polisen lägger ned det direkt utan att man ens får ett samtal blir det kanske inte den bästa insatsen heller – den som ger synen att det man har gjort är ett problem och att det måste ageras mot. Det är därför vi är skeptiska till den biten.

Väskor måste självklart undersökas om det finns misstanke om vapen eller droger i dem. Jag tror att alla i den här kammaren tycker att det ska göras. Det nickas här. Alla är överens om det. Sedan tror regeringen att det är vettigare att en bildlärare undersöker väskan med vapen och droger än att en polis gör det. Jag tycker att det är bättre med en polis. Att tycka att det i många fall är bildläraren som bör göra det visar på en märklig syn på både lärare och poliser. Men, återigen, i grunden är vi överens om vikten av att det här görs och skärps. Vi är överens om nästan allting i förslaget. Det tycker jag är väldigt bra, för vi behöver stärka arbetet här.

Herr talman! En annan oro som finns kring det här är att lagstiftningen riskerar att utesluta civilsamhället från att vara en del av skolan. Det är flera som påpekar detta. Att huvudmannen ska se till att obehöriga inte ges tillträde till skolenheten är skrivet på ett sätt som är lite svårtolkat. I grunden är det vettigt – vem som helst ska inte kunna gå in i klassrummet och känna att nu får jag vara här. Det tror jag att alla är överens om. Jag tror inte att någon är emot den biten. Men jag och Centerpartiet vill verkligen betona vikten av att de aktörer som bidrar till skolans verksamhet fortfarande kan vara med i skolan.

Det är till exempel de organisationer som bygger vår demokrati, som bygger framtidens demokratiska medborgare. Det är till exempel alla våra partiers ungdomsförbund. De måste kunna komma in i skolan. De måste kunna vara med. Jättemånga skolor utesluter dem redan, vilket är förfärligt. Det gör att vi inte bygger framtidens partier, de som ska bygga vårt samhälle och som skapar grunden för vår demokratis utförande i vardagen. Och vi vet att alla partier kämpar med att få tillräckligt många ideella krafter och tillräckligt många som kommer in. Vi riskerar att få ännu svårare med det i framtiden, och det är inte bra. Därför tycker vi att det är viktigt

att det finns förutsättningar för variationer i hur lagen tillämpas. Men som sagt, herr talman, det är saker som skulle kunna bli bättre och som jag hoppas att vi kan se över framöver. I grunden är det viktigt att vi stärker tryggheten i skolan.

Herr talman! Vad skapar då trygghet i skolan? Det viktigaste, visar undersökning på undersökning, är faktiskt tillitsfulla relationer mellan elever och lärare. Det är det absolut viktigaste, och här finns det väldigt mycket att göra.

Det är en fråga som jag särskilt måste ställa till regeringen: Hur länge till ska våra barn löpa risk att undervisas av dömda personer? Hur länge till? Jag har inte kunnat få ett svar på det. Jag hoppas att det inte ska vara så länge till, för gång på gång ser vi hur olämpliga personer jobbar i skolan, bland våra barn.

I en granskning gjord av Dagens Nyheter framgår det att lärarlegitimationen inte stoppar brottslingar från att jobba i skolan. Något annat behövs. Nyligen släppte Skolinspektionen en rapport som visar att tre av fyra skolor har brister i registerkontrollen vid anställning. Flera skolor har inte ens gjort en registerkontroll vid anställning. Det innebär att det varje år är flera tusen lärare som anställs utan att gå igenom en fullbordad registerkontroll. Den registerkontroll som det är skolornas plikt att göra vid anställning i dag är alltså undermålig. Det är oacceptabelt.

Regeringens hantering av de här frågorna har varit för senfärdig. Den har varit bristfällig. Regeringen måste omedelbart skärpa reglerna, vilket Centerpartiet har efterfrågat länge och varit otroligt tydliga med. Skolorna och kommunerna måste göra bättre registerkontroller, och vi måste se till att registerkontrollerna inkluderar mer. Det är helt avgörande om vi ska skapa en trygg skola och en skola utan brottslingar. I dag jobbar dömda brottslingar i våra skolor. Det är så det är.

Vi vill att registerkontrollen ska utökas. Vi vill att det ska kunna göras fler kontroller, inte bara vid anställning utan också under anställningstiden. Man kan ju begå brott medan man är anställd. När man blir anställd ska man uppvisa sitt registerutdrag. Om man begår brott två år senare kommer det aldrig att undersökas. Det är inte rimligt. Det är ju inte så att folk per definition slutar begå brott efter att de blivit anställda som lärare. Det finns massor av exempel.

Det här måste ändras, och det måste täcka fler brott. Exempel är saker som skulle vara helt logiska om man frågade en vanlig människa ute på gatan. Terrorbrott, visst hindrar det en människa från att bli anställd i skolan i dag? Nej, det gör det inte. Sexuella övergrepp? Nej, det kan man fortfarande bli anställd i skolan efter. Det är helt absurt, men så är det i dag.

Vi har varit på regeringen. Vi har lagt förslag på utskottets bord, både i utbildningsutskottet och i justitieutskottet, för att se till att man hanterat de här frågorna bättre och får bättre kontroll på vem som jobbar i skolan. Men Tidöpartierna sa nej. Sverigedemokraterna sa nej. Moderaterna sa nej. Liberalerna sa nej. Kristdemokraterna sa nej. Så var det.

Att till exempel dömda sexualbrottslingar, hedersförtryckare och terrorister kan fortsätta jobba i svensk skola i dag är en skandal. Men regeringen agerade till slut – det ska den i alla fall ha. Efter Centerpartiets initiativ tillsatte man en utredning om bland annat registerkontroll i skolan, och nu finns det äntligen en promemoria på regeringens bord om hur re-

gisterkontrollen kan utökas. Men nu, då? Vi vet inte riktigt. Det är dags att regeringen ser till att komma till skott och rensa upp i det här.

Vad säger regeringspartierna? Ni är ju här i salen och får jättegärna svara. Hur länge till ska Sveriges elever löpa risk att undervisas av terrorister, sexualbrottslingar och hedersförtryckare?

Anf. 22 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Herr talman! Ja, det gläder oss mycket att Centerpartiet har börjat engagera sig i de här frågorna. Det är bra om vi kan få till stor samsyn i de här frågorna.

Skolan ska vara en trygg plats för bildning. Den ska inte vara en grund för grov kriminalitet, för att säga det helt uppenbara. Personer som har begått grova brott ska inte kunna arbeta i skolan. De har inte i skolan att göra. Här önskar jag att tidigare regeringar hade agerat, även de regeringar som Niels Paarup-Petersens parti tidigare har stöttat.

Den här regeringen tar de här frågorna på största allvar. Vi agerar. Vi tillsatte i april 2024 en utredning för att skärpa kraven kopplat till utdrag ur belastningsregister för personal i skolan. Vi moderater tycker att detta är en otroligt viktig fråga. Det handlar om att vidga vilka brott som ingår. Det handlar om att göra kontroller regelbundet, inte bara vid anställning. När man till exempel byter arbetsplats hos samma arbetsgivare måste detta hänga med. Vi vill se till att man återigen ska kunna arkivera de här register, inte att man som i dag inte får spara dem. Det finns områden på områden där vi behöver se till att det kommer förändringar.

Den här regeringen har agerat. Som jag misstänker att Niels Paarup-Petersen känner till kom det för ungefär en månad sedan ett färdigt förslag på det här området som nu ska ut på remiss för att bli lagstiftning, för den här regeringen tar de här frågorna på största allvar och kommer att säkerställa att detta blir lagstiftning innan mandatperioden är slut.

Anf. 23 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Jag uppskattar också att man har börjat lyssna på Centerpartiet, som Josefin Malmqvist säger. Vi lade som sagt fram flera förslag för olika utskott för att få till en förstärkning av de här delarna.

Jag är jätteglad för att regeringen har agerat, som jag också sa i talarstolen. Det ligger nu en utredning på regeringens bord. Vi har sett att regeringen på andra områden har lyckats få ut saker på en månad eller två, från typ ingenting till lagstiftning. Men sedan man fick den här utredningen på sitt bord har man inte lyckats skicka ut den på remiss. Det är därför jag frågar när det kommer att hända, om man nu verkligen tar detta på största allvar. Vi har inte sett när den ska ut på remiss. Vi vet ingenting. Det är därför jag frågar när det här kommer vidare. Det är det som är frågan.

Jag är som sagt glad att vi nu närmar oss samförstånd om att vi måste få bättre koll på vilka som jobbar i svensk skola. Men det måste ju också bli till någonting. Därför frågar jag igen: När kommer det ut på remiss? När blir det lagstiftning? När gör det skillnad ute i skolorna? Det är ju det som i grunden är den avgörande frågan.

Anf. 24 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Herr talman! Jag är stolt över att representera ett parti och en regering som tar trygghetsfrågorna i skolan på allvar – det behövs. Detta har varit eftersatt under väldigt många år. Den tidigare regeringen blundade helt för dessa frågor. Nu står vi upp på område efter område och säkerställer att skolan får både mandat, befogenheter och, på sina håll, en skyldighet att agera.

Ett av de områden som detta gäller är det som Niels Paarup-Petersen är inne på, nämligen krav på skolan att begära utdrag ur belastningsregistret när man anställer personal. Alla som befinner sig i skolan ska kunna känna sig trygga med att skolan är en plats som är fri från kriminalitet och kriminella. Där ska man kunna känna sig trygg.

Niels Paarup-Petersen kan också vara trygg med att regeringens och Moderaternas politikutvecklingsarbete inte utgår från Centerpartiets initiativ i utskottet. Detta är frågor som vi har berett under lång tid. Det är frågor som funnits i Moderaternas politik under lång tid, och vi har en plan för att agera och få detta på plats den här mandatperioden. Det var också, som Niels Paarup-Petersen mycket väl känner till, bakgrunden till att vi röstade nej till Centerpartiets utskottsinitiativ eftersom det syftade till att tillkänna för regeringen att man vill göra något. Men regeringen har redan ett pågående arbete på detta område, och det vill jag att Niels Paarup-Petersen både ska känna till och kunna känna sig trygg med.

Detta är frågor som vi prioriterar och sätter högt. Vi önskar att tidigare regeringar hade gjort mer på det här området. Nu agerar vi och säkerställer att vi skyndsamt får ny lagstiftning på plats som möjliggör, och som innebär att vi kräver och förväntar oss, att skolor agerar när man anställer personal. Skolan ska vara en plats som är fri från kriminella.

Anf. 25 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Jag ska göra mitt bästa för att bli trygg och vara det. Jag tycker ändå att Moderaterna ganska ofta skulle kunna ta vad vi tycker lite mer som utgångspunkt. Men det är väl inte så konstigt med tanke på att vi är olika partier.

Min uppfattning är att regeringen i mångt och mycket tar trygghetsfrågorna på allvar – det ska absolut sägas. Ibland går man nästan lite för långt, kan vi tycka, i vissa förslag. Men grunden, att vi ska göra skolan till en otroligt mycket tryggare plats än den är i dag, är vi helt överens om. Vi måste göra mer.

Har tidigare regeringar blundat? Ja, kanske inte blundat helt men i alla fall inte gjort tillräckligt – där är vi också överens. Det är också därför vi har lagt fram förslag.

Sedan säger Josefin Malmqvist, herr talman, att man säger nej eftersom det rör sig om ett pågående arbete. Men utredningen sattes ju igång först efter vårt initiativ. Det är jättebra; syftet med att lägga fram utskottsinitiativ är att det blir verksamhet av dem. Nu kommer det förhoppningsvis att bli verksamhet.

Jag kan dock konstatera att den fråga jag ställde fortfarande inte är besvarad. Jag ställde frågan: När kan vi se att det händer något? Ni tillsatte utredningen efter att vi hade lagt fram ett initiativ, så det hjälper tydligen att ställa frågor. Så jag ställer frågan igen: När kommer detta att gå ut på remiss? När kommer det ut och blir verklighet ute i skolan?

Det är nämligen, återigen, det som räknas för mig – när jag kan säga till mina barn, andra barn jag träffar, föräldrar och lärare jag träffar: Från och med detta datum kommer de som har dömts för hedersförtryck, sexuella övergrepp, terrorism och alla möjliga andra brott som i dag inte inkluderas inte längre att kunna jobba i svensk skola. Det är detta datum jag vill ha, och det är dit jag vill komma. Där har jag fortfarande inte fått något svar. Men jag hoppas att vi får det snart.

Anf. 26 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Niels Paarup-Petersen och jag hade ett trevligt utbyte i replikskiftet senast. Jag tänkte att vi skulle fortsätta där.

När det gäller registerkontroll är vi, som jag sa tidigare, helt överens om att det är viktigt. Detta togs faktiskt upp i utskottet förra mandatperioden. Då var vi också tämligen överens om att det fanns ett behov. Tyvärr hände ingenting då med den frågan heller, utan den lämnades till någon mer handlingskraftig regering att ta tag i.

Jag önskar att jag kunde svara på din fråga om vilket datum detta kommer att börja gälla. Men just registerkontrollen är inte en Tidöfråga. Vi sverigedemokrater är inte inblandade i framtagandet av själva lagförslaget, utan det sker i trekrets. Hade vi sverigedemokrater varit med på detta hade vi förmodligen haft ett lagförslag på bordet redan nu, för vi vill verkligen ha det. Men detta sker i trekrets.

Det är mycket riktigt så som Josefin Malmqvist tidigare sa: Det tillsattes en utredning för ungefär ett år sedan som nu har kommit tillbaka med förslag, och de är nu ute på remiss. Vi utgår från att det kommer ett lagförslag inom mandatperioden.

Jag hör vad Niels Paarup-Petersen säger. Jag ska bevaka frågan och se till att det verkligen kommer ett lagförslag så att vi får en ordentlig registerkontroll av lärare. Det är helt klart att lärare som har kopplingar till någon form av brottslighet – det kan vara terrorism, förberedelse för terrorism och annat – inte ska finnas på våra skolor. De ska inte vara lärare. Där är jag och Niels Paarup-Petersen helt överens.

Anf. 27 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Det är alltid trevligt med trevliga utbyten. Det är inte alltid vi och Sverigedemokraterna är överens, men i det här fallet är vi tydligen överens om att regeringen hade kunnat vara snabbare – det är bra. Jag hoppas verkligen att Sverigedemokraterna i så fall lyckas sätta lite fart på regeringen så att detta kan gå snabbare. För återigen: Det är det vi vill. Det enda jag önskar är att vi kan säga till lärare, barn, föräldrar etcetera att från och med nu, från och med då, kommer den här typen av brottslingar inte längre att finnas i svensk skola.

Jag förväntar mig inte att Patrick Reslow kan svara för allt som regeringen gör. Även om man styr regeringen på många sätt och vis är man inte riktigt en del av den, inte än så länge i alla fall.

Jag vet inte riktigt vad jag ska fråga eller kräva mer. Jag är glad att vi är överens om att detta måste göras, och jag hoppas att vi tillsammans kan se till att regeringen agerar lite snabbare.

Anf. 28 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Vi är överens – samtidigt hade jag önskat att den tidigare socialdemokratiska regeringen hade agerat i de här frågorna. Detta är ingen ny fråga. Det är inte något som har uppkommit sedan 2022, utan det var högst aktuellt även innan dess. Men den socialdemokratiska regeringen valde då att inte agera alls – en socialdemokratisk regering som dessutom stöddes av Centerpartiet. Jag hade kanske hoppats att Niels Paarup-Petersen och hans partikamrater hade varit lika angelägna att sätta press på den regeringen som man är att sätta press på den regering man inte tillhör nu.

Jag förutsätter att det kommer en reglering av detta. Jag är glad över att vi stöder en regering som faktiskt lägger fram ett förslag om ökad registerkontroll. Niels Paarup-Petersen är när som helst välkommen att ansluta sig till det regeringsalternativ där det, som han säger, händer saker, i stället för att stödja alternativ där det aldrig händer något utan bara snackas.

Anf. 29 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Det är första gången Sverigedemokraterna har sagt att vi är välkomna – det är ändå nytt. Jag tror också att Patrick Reslow är mycket väl medveten om varför vi inte själva känner oss välkomna, önskar vara välkomna eller vill vara en del av hans regeringsalternativ, så som det ser ut i dagsläget. Jag kan förstå, med tanke på hur vissa siffror ser ut, att man önskar lite fler parter i regeringsalternativet. Men just här och nu tackar jag nog nej. Jag tror att jag skulle få rätt stora problem om jag sa något annat.

Det finns jättemycket som tidigare regeringar inte har gjort tillräckligt bra. Det finns också en massa saker som den här regeringen inte gör tillräckligt bra, och så kommer det nog alltid att vara. Det handlar om sådant som inte har setts tillräckligt tidigt, som bör göras mer och som bör förbättras, utvecklas och skärpas. Så kommer det alltid att vara. Ingen kommer någonsin att lyckas med allting.

Men återigen: Jag är jätteglad för att regeringen till slut, efter att ha sagt nej till våra förslag, i alla fall lyssnade och såg till att det tillsattes en utredning, vars förslag nu ligger på regeringens bord. Om detta blir verklighet, om vi får till det här, är jag i närheten av att vara trygg, som Josefin Malmqvist önskade för mig tidigare.

Jag hoppas att vi kan komma dit att vi tillsammans, alla här i kammaren, kan se till att människor som är dömda för hedersförtryck, terrorism eller sexuella övergrepp inte undervisar våra barn framöver, samtidigt som vi ser att hälften av våra barn utsätts för brott i samma instans. Detta måste vi ändå allihop kunna komma överens om. Jag är glad för att ingen i det här fallet har gjort detta till något lite krasst och lite dåligt, som politik ibland kan vara, utan att vi faktiskt försöker hjälpa varandra att nå dit.

Anf. 30 MATHIAS BENGTSSON (KD):

Herr talman! Det är juni månad. Träden grönskar. Gruset har sopats undan från vägarna, och det är bara veckor kvar tills alla Sveriges elever får sitt efterlängtnade sommarlov. Många barn längtar efter badutflykter, glass i solen och friheten att få sova hur länge de vill. Men samtidigt som många barn längtar till något är det många barn som faktiskt längtar bort från någonting, nämligen skolan.

De längtar då inte bara bort från matteprovet. De längtar också bort från att behöva ha en klump i magen över vad som väntar i korridoren efter matteprovet. Ska någon håna dem, putta dem, filma dem i smyg och lägga ut det på nätet eller utsätta dem för något ännu grövre brott?

En färsk undersökning från Brottsförebyggande rådet visar att skolan är den vanligaste brottsplatsen för 15-åringar. Flickor är särskilt utsatta. En fjärdedel av flickorna berättar att de blivit utsatta för sexualbrott. Samtidigt säger var femte åttondeklassare att de känner sig otrygga på skolområdet. Konsekvenserna av detta är naturligtvis förödande. Elever undviker olika platser i skolan. De isolerar sig. I värsta fall slutar de helt och hållet att komma till undervisningen.

Det är inte värdigt ett land som Sverige att så många barn upplever sin skolmiljö som otrygg. Skolan ska ju vara en plats där barn får växa och där de får stöd, kunskap och framtidstro. Den ska vara en plats där trygghet, respekt och struktur ska vara lika självklart som pennor och skolbänkar.

Organisationen Friends har i sin senaste rapport visat att nästan varannan elev i mellanstadiet har utsatts för någon form av kränkning det senaste året. 14 procent rapporterar att de har utsatts för mobbning. Mer än var tionde elev känner sig otrygg i skolan. Och över hälften av alla elever säger att stök och störande beteende i klassrummet gör det svårt att arbeta i lugn och ro.

Vi kristdemokrater ser mycket allvarligt på detta. För vad säger det om vårt samhälle om inte ens skolan, barnens arbetsplats, kan garantera trygghet, arbetsro och respekt?

Lärare vittnar om att de själva utsätts för hot och våld och om att det ibland känns som att de lämnas ensamma i kampen för att hålla samman en undervisning där elever i stället för att behandla läraren med respekt väljer att stöka och testa gränser.

Herr talman! Jag skulle vilja säga att vi har en värderingskris i den svenska skolan – en kris där vuxnas auktoritet har urholkats, där gränser har suddats ut och där elever i för liten utsträckning respekterar varandra.

För varje elev som stör finns det en annan som inte får arbetsro. För varje regelbrott som inte följs upp byggs en känsla av hopplöshet hos både elever och personal. De elever som vill lära, som försöker göra rätt för sig, blir i det läget också tysta förlorare.

Vi får aldrig acceptera en skola där barn hålls tillbaka för att vuxna inte har verktygen, tiden eller modet att agera. För att skolan ska kunna fullgöra sitt uppdrag – att bilda och fostra – krävs struktur, tydlighet och gemensamma normer. Vi måste skapa en skola där kunskap återigen får stå i centrum och där varje barn behandlas med respekt. Då räcker det inte med enskilda eldsjälur i klassrummet, även om de gör väldigt stor skillnad. Skolans hela struktur måste bära upp arbetet för trygghet. Det måste finnas tydliga regler – och när de bryts måste det följas av konsekvenser – och ett ledarskap som tar ansvar.

Herr talman! Brott som begås i skolan måste naturligtvis alltid polis-anmälas. När brott inte anmäls skickar det helt fel signaler till elever, till den som har begått brottet och till den som har utsatts för brottet. Det skickar fel signaler till föräldrar och fel signaler till samhället i stort.

Med det nya lagförslaget, den nya lagen, blir det tydligt. Om ett brott har begåtts i skolan är det rektorn som ansvarar för att anmäla. Det är en

helt nödvändig förändring. Det stärker elevernas rätt till rättvisa. Det tydliggör skolans ansvar. Det ger också polisen möjlighet att tidigt fånga upp elever och sätta in resurser där de verkligen behövs.

Herr talman! Skolan behöver alltid få möjlighet att bekämpa otrygghet. Vi får inte ha en lagstiftning som förhindrar det. Skolundersökningen om brott 2023 visar tydligt att många skolor har blivit brottsplatser. Det är förekomst av narkotika, vapen, pyroteknik och andra farliga eller störande föremål. Personal vittnar om tips om droger i elevskåp och om elever som planerar att ta med farliga saker till skolavslutningar. Men ändå står skolledningen maktlös eftersom lagen hittills inte har tillåtit dem att öppna en väska. Det är naturligtvis orimligt.

Lagen tillåter redan skolpersonal att omhänderta farliga föremål om de ligger synliga på en bänk eller om de tas direkt ur en elevs hand. De kan till och med få öppna elevskåp. Men om samma föremål råkar ligga i en väska i skåpet är det plötsligt otillåtet att agera. Det skapar ett farligt glapp i lagstiftningen, och det sänder helt fel signaler när elever som bryter mot både skolregler och lagar kan, så att säga, komma undan och bli vinnare för att lagstiftningen hindrar skolan att agera.

Det handlar om att skydda elever och om att förhindra att brott över huvud taget sker. Det handlar om att ha elevens bästa som utgångspunkt. Det gäller alla elever, inte bara de barn som får sin väska undersökt utan också de barn som kan bli offer om inte skolan agerar.

Vi kristdemokrater ser alla de här reformerna som en helhet. Det handlar om att ta ansvar, om att bygga en skola där varje barn vet att vuxna finns, att regler gäller och att trygghet är normen och inte undantaget.

Vi brinner för att varje elev – oavsett var man bor, vilken bakgrund man har eller vilka svårigheter man bär – ska kunna känna: Här i skolan finns en plats för mig. Här är jag trygg. Här får jag växa.

Trygghet och kunskap går hand i hand. Det ena kan inte existera utan det andra. Därför behöver vi ta tillbaka skolan – för barnens skull, för framtidens skull och för Sveriges skull.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 31 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr talman! I dag är det fyra månader sedan skjutningen på Campus Risbergska, i min hemstad Örebro. Den senaste veckan har vi fått höra flera berättelser om hur livet ser ut i dag för dem som överlevde. P1 har en dokumentär om sfi-läraren Emma. Lokalradion har intervjuat eleverna Marwa och Maawerda. Det är berörande berättelser. Jag vill att ni alla som var med ska veta att vi är många som tänker på er – på er som sörjer och på er som söker en ny väg framåt.

Det är min fullständiga övertygelse att vi alla här i kammaren fullt ut delar ståndpunkten att det här aldrig skulle ha kunnat hända – men det hände. Jag förutsätter, med samma övertygelse, att vi alla här är beredda att göra vad som krävs för att det inte ska hända igen. Men som vanligt här i kammaren har vi olika vägar att nå våra mål, och det är det som vi debatterar här i dag.

Herr talman! Ett av regeringens första besked efter den här händelsen var att skolor skulle låsas och att Skolsäkerhetsutredningens förslag skulle

Skolor mot brott

läggas fram tidigare än planerat. Jag ska erkänna att det kändes så där att redan på torsdagsmorgonen klockan 6 höra i *Ekot* hur rikspolitiken gjorde just politik av det som hände i vår stad. Vi i Örebro var fullt upptagna med att hålla ihop, lugna varandra, sörja och ta hand om varandra och alla som faktiskt kom. Skolministern valde den dagen att göra utspel om låsta skolor, och den politiska debatten var igång.

Nu har det gått fyra månader. Vi ska såklart ha den politiska debatt som behövs för att mejsla fram förslagen som gör att detta inte kan hända igen. Därför lägger regeringen fram *Skolor mot brott*. Det är helt rätt och riktigt.

Miljöpartiet stöder i huvudsak innehållet i propositionen. Det är grundläggande att barn, elever, lärare, rektorer och andra medarbetare ska ha en trygg och säker arbetsmiljö. Det är inget snack om det. Jag hör inte något snack om det från något parti, inte i Miljöpartiet heller. Det är inte slappt och inte heller jätteslappt, som min politik recenserades.

Vårt fokus är på att göra rätt saker tidigt, för att främja en bra utveckling för varje barn redan från början. Det ska vara riktiga åtgärder, riktiga insatser som är en del av vardagen. De ska inte bara förebygga brott utan göra livet lite bättre för var och en än det annars hade varit.

Miljöpartiet anser att skolans säkerhetsarbete i brottsförebyggande syfte kan föras in i ett nytt kapitel i skollagen och att huvudmannen ska se till att det på varje förskole- och skolenhet finns en beredskapsplan. Man ska löpande arbeta med att förbereda sig på att hantera en allvarlig våldssituation eller hotfull situation. Vi vet att strukturerna finns. Skolor är vana att ha brandövningar och andra typer av säkerhetsövningar. Det behöver läggas på fler lager på det.

Det här handlar dock om att göra skillnad på riktigt. Därför är vi kritiska till att beredskapsplanen i den föreslagna lagtexten inte handlar om att förebygga hot och våld utan bara om hur man hanterar det när situationen uppstår. Det är såklart viktigt.

I Örebro har många skolor – jag törs inte gå ed på att det är alla, men det är väldigt många – övat på att hantera situationer med pågående dödligt våld. Det kan ha räddat liv. Men vi som följt medierapporteringen har sett hur svårt det arbetet var i en pågående situation, som faktiskt saknar motstycke i Sveriges historia. Det är svårt att förbereda sig på. Men man måste öva.

Vi vill inte att situationen ska uppstå över huvud taget. Då måste vi vidta åtgärder som gör att situationen inte uppstår. Det räcker inte att kalla något förebyggande för att det ska vara det. Regeringen hade behövt lägga fram förslag som på riktigt förebygger att situationer med hot och våld uppstår.

Herr talman! I måndags besökte språkröret Amanda Lind och jag tillsammans med vårt kommunalråd i Örebro, Lea Strandberg, olika platser i Örebro för att följa upp hur det har varit de senaste månaderna. Vi träffade bland annat flera fackförbund från skola, vård, omsorg och polis. Budskapet var enkelt och tydligt: Satsa på barn! Satsa på förskolan! Satsa på familjecentraler! Exemplet med att lärare ska få visitera väskor dök upp som något som inte kommer att göra någon skillnad, som fel väg att gå.

I det senaste numret av Skolledaren säger en rektor från Risbergsska att han i stället för enkla lösningar som lås och kameror vill se en bred diskussion om hur hela samhället kan förebygga skolskjutningar och andra liknande dåd. Han säger: ”Hur kan vi tillsammans se till att de här personerna

inte hamnar i ett utanförskap och blir villiga att begå fruktansvärda handlingar.” Klokt, tyckte vi i Miljöpartiet som lyssnar på lärare och skolledare. Slappt, jätteslappt, är svaret från skolpartiet Liberalerna.

Fru talman! Miljöpartiet är, som ni hör, starkt kritiska till förslaget att medarbetare på skolor ska få undersöka elevers väskor. Jag har nu hört regeringspartiernas företrädare förklara att det nog inte alls är något problem och att det inte behöver vara matte- eller geografiläraren som gör det. Det är möjligt. Rektor är ju chef och leder och fördelar arbetet. Men det som regeringen säger i förslaget till ny lagstiftning är att det kan bli en arbetsuppgift för lärare, till exempel slöjdläraren eller geografiläraren.

Lärare är inte tränade att göra de bedömningar som poliser gör. Det är också integritetskränkande, för alla, att få sin väska genomskökt. I lagstiftningen likställs det med visitering. Lärare får alltså lagstöd för att söka igenom både vuxnas och barns väskor. Det är inte en del av läraruppgiften. Vi anser att det är en uppgift för polisen. Lärare ska vara lärare.

För mig blir skolpartiet Liberalernas detaljstyrning ibland rent av personlig. Regeringen vill nu i alla läroplaner lägga till ett förtydligande om att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för lagar i samhället och att de ska följas. Detta handlar inte om att jag inte tycker så, utan det handlar om att alla som arbetar i skolan redan vet det. Detta väcker en del frågor om regeringens förtroende för lärarkåren. Det som regeringen nu vill förtydliga är det som många redan gör och som är grunden i skolans arbete. Personligen tycker jag som lärare – även om det var länge sedan jag stod i ett klassrum – att det liknar ett hän.

Tillsammans med hela oppositionen står vi bakom Centerpartiets reservation. Vi vill förtydliga vilka som inte kan anses vara obehöriga och därmed stängas ute från skolor. För oss är det viktigt att det finns utrymme för lokal tillämpning och för civilsamhällets aktörer, till exempel de politiska ungdomsförbunden.

Det är allt svårare för elever att träffa såväl folkvalda som fritidspoliti-ker och ungdomsförbundare. Men ibland får man vara med om helt fantastiska upplevelser, som i måndags när elevrådet på Engelbrektsskolan i Örebro bjöd in till heldagsevenemanget Lilla Almedalen. Googla det för inspiration! Den typen av aktiviteter ska vara lätta för elever att anordna. Det får inte finnas någon risk att det försvåras.

Fru talman! Jag ber om ursäkt för att jag drar över min anmälda talartid lite. Jag vill nämligen lägga till något. Jag vill tacka Daniel Riazat, som lyfter upp rasism och den rädsla som många med utländsk bakgrund redan känner och har känt extra mycket i samband med det som hänt i vår stad. Jag vill verkligen understryka att det inte spelar någon roll vad vi får veta om motivet till detta brott. Rädslan är på riktigt. Den upplevs av våra medmänniskor och våra grannar. Vi kan ta den på 100 procent allvar utan att någonsin känna till motivet till detta brott.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 4 om att undersökning av väskor är en polisiär fråga och att barn under 15 år inte heller i skolan ska behandlas som straffmyndiga.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 10 Lärare och elever

Utbildningsutskottets betänkande 2024/25:UbU11
Lärare och elever
föredrogs.

Anf. 32 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Det som sker i klassrummen i dag avgör hur Sverige ser ut i morgon och i framtiden. Därför är det katastrofalt att svensk skola befinner sig i en så allvarlig situation. En av sju elever klarar inte grundskolan. Matematik- och läskunskaperna är, enligt PISAMÄTNINGARNA, nere på 2000-talets lägsta nivåer. Våld och hot har tyvärr blivit vardag för många elever och lärare.

Sverige hade en gång i tiden en skola i världsklass. Vi liberaler vill återupprätta den skolan. Vi vill se en stark kunskapsskola med fokus på faktakunskaper och förmågor som att läsa, skriva och räkna. Vi vill ha en trygg skola som ställer tydliga krav och har höga förväntningar på alla oavsett deras bakgrund. Skolan måste tillbaka till grunderna. Det skulle vara bra för alla, särskilt för de barn och ungdomar som behöver skolan mest.

Lösningen på landets utmaningar när det gäller segregation, långsiktig tillväxt och mycket annat finns i ett utbildningssystem av hög kvalitet. Om barn och ungdomar blir allt bättre i skolan skulle det på sikt leda till bättre kompetensförsörjning på arbetsmarknaden och en starkare och mer konkurrenskraftig svensk ekonomi.

Men god utbildning är inte bara en tillväxtmotor, fru talman. Enligt oss liberaler är den absoluta hörnstenen i ett välmående och demokratiskt samhälle att skolan fungerar. Genom skolgången stärks individens makt över sitt eget liv. Det skapas också en utjämnande effekt om alla, oavsett hurdana hemförhållandena är, får gå i en avgiftsfri skola.

Fler måste vilja arbeta i skolan, och fler måste vilja bli lärare. Regeringen genomför just nu ett antal viktiga insatser för att hantera lärarbristen och stärka läraryrket. Vi arbetar med lagförslag om höjda krav till lärarutbildningen. Vi har statsbidrag för karriärtjänster, kvalitetshöjande insatser, behörighetsgivande utbildning och så vidare. Vi har kunskapsbidraget för att fler skolor ska kunna behålla sina lärare. De kommunala och fristående skolhuvudmännen har dock ett betydande ansvar när det gäller förutsättningarna för skolpersonalen.

Det är ingen hemlighet, fru talman, att vi i Liberalerna vill se ett återförstatligande av huvudmannaskapet för svensk skola. Det skulle vara det enskilt mest effektiva sättet att garantera likvärdighet över landet och säkra stabil och enhetlig finansiering av skolsystemet. Därtill skulle det bidra till att höja läraryrkets status.

Lärares arbetsmiljö måste bli bättre, och lärare måste få vara just lärare. Nyligen kom en utredning om att minska den administrativa bördan för lärare, och jag ser fram emot att lagförslag kommer till riksdagen om detta. Så lite tid som möjligt bör gå till administrativa bisysslor i skolan.

Lärare i utsatta områden har ett särskilt viktigt uppdrag, och därför har riksdagen beslutat att avsätta 165 eller 170 miljoner – tror jag att det är –

per år till bättre arbetsmiljö för lärare i skolor med socioekonomiska utmaningar.

Fru talman! För drygt 30 år sedan genomfördes mycket stora förändringar i svenskt skolväsen. Huvudmannaskapet flyttades från staten till kommunerna. Det var en enorm decentralisering som har rubbat hela likvärdigheten i svenskt skolväsen. Något år därefter kom friskolereformen, som gav privata aktörer, såväl ideella som vinstdrivande, möjlighet att starta och driva skolor med skattefinansiering. Med friskolesystemet, kommunaliseringen och en hel del andra förändringar, bland annat den minskade regelstyrningen, blev det så att en del saker som tidigare varit självklara i svensk skola, till exempel att det finns matsal, gymnasal, skolbibliotek och så vidare, inte längre var lika självklara.

Vad vi nu gör i Liberalerna och regeringen är att vi återreglerar och att vi stärker grunderna i svensk skola. Det här hade behövt göras långt tidigare, men vi gör det nu. Vi har arbetat oerhört målmedvetet med detta, fru talman, sedan vi fick regeringsmakten 2022.

Vi satsar på fler speciallärare, mindre undervisningsgrupper och bemannade skolbibliotek. Vi möjliggör mycket stora satsningar på riktiga böcker i skolan och i skolbiblioteken, både läroböcker och skönlitteratur. Vi ser över läroplaner för att öka fokus på fakta och ämneskunskaper. Läsnings- och läsinlärn timer är också något som ska uppvärderas betydligt.

Fru talman! Vi gör nu spetsklasserna och spetsutbildningarna på högskolan och gymnasiet permanenta och öppnar upp för fler sådana. Det har riksdagen klubbade tidigare, under förra riksmötet. Det här är mycket bra. Det var tidigare bara en försöksverksamhet som vi i Liberalerna införde för 14–15 år sedan. Men nu är den permanent och kommer att ge möjligheter för fler riktigt duktiga högpriesterande ungdomar. De unga snillena kommer därmed att få större möjligheter att läsa i en snabbare takt i skolan. De här spetsklasserna är jätteviktiga. För det första läsåret har man ansökt om 18 klasser på grundskolenivå och 28 klasser på gymnasienivå i den här formen.

Kärnan i detta, fru talman, är att det finns en grupp elever i svensk skola som är väldigt begåvade. De är högpriesterande och lär sig väldigt snabbt. De mår bra av en miljö där de får större utmaningar och kan lära sig ännu mer. Men, fru talman, detta utmanar jantelagen, och när det utmanar jantelagen utmanar det också socialdemokratin och vänstern i Sverige.

Fru talman! Socialdemokraterna har alltid haft svårt för människor som sticker ut och människor som tänker nytt. Grunduppfattningen från vänstersidan i svensk politik har varit att om en elev som är väldigt duktig tillåts gå snabbare fram äventyrar detta det stora elevkollektivets möjligheter att utvecklas i skolan. Jag måste säga att jag är helt emot hela den grunduppfattningen. Min grunduppfattning är att varje elev måste mötas av så höga förväntningar som möjligt i den svenska skolan. Liberalerna och den här regeringen ser alla ungdomar och är fast beslutna att stärka spetsklasserna i svensk skola.

Anf. 33 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Det här betänkandet handlar om väldigt många olika frågor. Jag börjar med en fråga där Fredrik Malm verkligen inte har problem med att Sverige sticker ut. Det är nämligen så att vi är världens enda land som har det här marknadssystemet i skolan; vem som helst kan starta en

skola på bekostnad av barn, elever, personal och liknande. Detta system saknar motstycke och finns ingen annanstans. Är det att vara för jante att säga att man vill ha ett jämlikt skolsystem räcker jag upp handen direkt och säger att jag tror på jante.

Jag tror att det handlar om allmän kunskap om hurdan ett skolsystem bör vara. Fredrik Malm har alltid stått emot skolforskningen. Vi har till och med haft debatter där forskare sagt: Nej, det är det här som gäller. Då har Fredrik Malm sagt: Jag har själv barn, så jag vet att det inte stämmer. Men riktigt så funkar det inte med kunskap, fakta och forskning.

En fråga som berör detta handlar om undantaget från kravet på lärarbehörighet för lärare på vissa privatägda friskolor. Det har skapats ett system där man kan kalla sig ”international school” och därmed inte behöver ha behöriga lärare. Tycker Fredrik Malm att det är rimligt att vi har ett skolsystem i Sverige där vi till och med har en lagstiftning om lärarlegitimation men där vissa skolor – för att de ska kunna göra vinster och betala lägre löner etcetera – bara kan låta bli att ha behöriga lärare? På vilket sätt leder det till att elever får bättre kompetens om deras lärare inte är behöriga att vara just lärare?

Anf. 34 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Inledningsvis vill jag svara på frågan om det som vänster-sidan kallar för marknadsskolan. Vad det handlar om är att vi i Sverige har ett skolsystem där vi tillåter fri etablering för företag, stiftelser, föreningar, kooperativ och så vidare. De kan starta skolor och erhålla skattefinansiering i form av skolpeng för att driva skolorna. Därmed är inte kommunerna huvudmän för alla skolor i Sverige. Jag tycker i grund och botten att det är fullt rimligt att vi har valfrihet och att föräldrar och elever kan välja skola. Men vi ska ha ett system som har rimliga incitament, och det har inte det nuvarande systemet.

Det är därför som vi nu gör mycket omfattande reformer för att strama upp friskolesektorn i Sverige. Jag hade önskat att de tidigare vänsterregeringarna under åtta år hade gjort det. Men det var åtta år när friskolekoncernerna skar guld och vinst med täljkniv, eller hur man nu säger. De bästa åren för koncernerna var när Stefan Löfven var statsminister i Sverige.

Vi är nu fast beslutna att göra någonting åt detta. Vi har flera utredningar. Vi har utredningar vad gäller skolpengssystemet, och vi har utredningar vad gäller friskolesystemet. Vi har utredningar för att få bukt med betygsinflation och mycket annat.

Fru talman! Jag är den första att tillstå, och jag tror att jag sa det även i mitt anförande, att detta såklart borde ha gjorts långt tidigare. Men vi gör det nu för att det är helt nödvändigt.

Den andra frågan arbetar man med. Det har varit en diskussion under många år. Samtidigt vill vi ha de här utbildningarna som också är tväspråkiga. Jag förutsätter att man också kommer framåt i den frågan.

Anf. 35 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Jag förstår inte riktigt vad det betyder när det sägs: Jag hoppas att man kommer framåt i de frågorna. Fredrik Malm representerar ett regeringsparti och till och med det parti som just nu har hand om Utbildningsdepartementet. Att bara hoppas att saker och ting tar sig framåt kommer inte att leda till att någonting händer.

Jag måste absolut ge Fredrik Malm och Liberalerna att det nog aldrig har funnits en regering som den blåbruna som finns just nu som har tillsatt fler utredningar om saker som redan är utredda. Vissa av utredningarna har också kommit fram till väldigt bra saker. Men om jag inte minns fel finns det inte en enda proposition just nu där vi kan ta ställning till några av de förslag som utredningarna har föreslagit.

Vi kan som exempel ta reglerad undervisningstid. Hur kommer det att bli med den frågan, som är något som lärarna längtar efter? Hur kommer det att bli med frågan om att ha begränsningar och att göra om hela marknadsskolesystemet? Var är de förslagen? Jag har inte sett dem. Nu har det snart gått tre år av de fyra åren under en mandatperiod, och Fredrik Malm hoppas att saker och ting går framåt. Så kan politik inte gå till helt enkelt.

När det kommer till marknadsaktörerna kan man ha lite ordlekar och tala om stiftelser och icke-vinstdrivande aktörer, vilket Fredrik Malm var noga med att påpeka. Majoriteten av de aktörerna har också missgynnats av att vi har ett extremt ojämnt marknadssystem.

Vår skolminister i Sverige kommer till exempel från ett av dessa bolag. Det råder helt enkelt svängdörrar mellan bolagen och politiken. Fredrik Malms parti är för övrigt kopplat till en koncern som kallas för Knäckebröd-och-vatten-koncernen. Där gav man knäckebröd till barnen i förskolan för att kunna göra större vinster och lägga dem i sin egen ficka.

Jag kommer återigen till frågan om lärarlegitimation. Varför ska det finnas skolor i Sverige där lärarna inte behöver vara behöriga? Varför gäller detta undantag just de vinstdrivande aktörerna som kallar sig international school, men som egentligen bara är ute efter att tjäna pengar?

Anf. 36 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det var väldigt mycket här, vitt och brett och högt och lågt.

Daniel Riazats parti och mitt parti är olika partier. Liberalerna införde allmän rösträtt i Sverige. Det var ungefär samtidigt som Vänsterpartiet ville avskaffa rösträtten och införa proletariats diktatur.

(Applåder)

Därefter var Vänsterpartiet under 74 års tid anhängare av ett system där politbyrån fattade beslut som man sedan genomförde. Jag instämmer i att det kan gå väldigt fort. Då kan man införa någonting över en natt.

Nu är det så att vi i Sverige har ett annat system. Jag kan påminna Daniel Riazat om att det system vi har i Sverige innebär att om kammaren ska stifta en lag måste den lagen först ha blivit utredd. Vi har ett lagkrav på att saker och ting ska utredas.

Daniel Riazat säger att regeringen bara utreder en massa saker, men att det inte kommer några förslag. Det är för att de först måste utredas. Jag kan också upplysa Daniel Riazat om att efter att utredningen har lämnat sitt betänkande måste det remitteras. Därefter måste man skriva en lagrådsremiss, och den ska också remitteras. Sedan kommer förslag till riksdagen.

Fru talman! Daniel Riazat tar upp den reglerade undervisningstiden. Det är något som vi liberaler kämpar för. Det är jättebra att också Vänsterpartiet gör det. Problemet är att Vänsterpartiet bidrog till att skolan kommunaliserades i Sverige, vilket har blivit en olycka för många lärare i landet med dåliga arbetsgivare.

När gör ni upp med marknadsskolan? frågar Daniel Riazat. Nu kommer en stor utredning som föreslår att man kraftfullt ska reglera friskole-

sektorn. Jag ser fram emot det lagförslaget. Jag kan inte säga exakt när det kommer, men det ska komma under denna mandatperiod. Det är vi överens om.

(Applåder)

Anf. 37 MATS WIKING (S):

Fru talman! I dag debatterar vi betänkandet UbU11 som handlar om elever och lärare. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1 som handlar om lärarbristen.

Fru talman! Svensk skola har en gång varit bland världens bästa. Det var en plats där barn från olika samhällsklasser möttes på lika villkor. Så är det inte längre.

Förutom skolsegregationen är en viktig bidragande orsak till det bristen på behöriga lärare. Det har inte alltid varit så. Att bli lärare var en gång eftertraktat. Det var hård konkurrens till lärarutbildningen. Vad var det som hände?

Under decennier av förändringar och besparingar har läraryrket förlorat status. Många har lämnat yrket, framför allt från skolor i utsatta områden. Vi socialdemokrater menar att skolan måste bli mer jämlik, och då är en viktig faktor att vi har fler utbildade lärare.

Vi vill bland annat att lärarutbildningen ska bli mer flexibel och att det ska vara möjligt att gå kortare kompletterande utbildningar för dem som redan har en annan akademisk utbildning. Vi vill också införa ett system med läraraspiranter för att underlätta för obehöriga som redan arbetar i skolan att utbilda sig samtidigt som de jobbar parallellt.

Fru talman! Vi vet att varje barn som slås ut i skolan är ett misslyckande för hela samhället. Men det är framför allt ett personligt misslyckande för barnet och för familjen. Det är många tappade självförtroenden. En känsla av att inte duga finns i dag bland många av de femton procent som inte klarar behörigheten till gymnasiet. Därför behöver skolan bli en skola för alla och inte bara för dem som klarar godkända betyg.

För att skolan ska bli för alla krävs ordentliga satsningar, och givetvis utbildade lärare. Men framför allt behövs särskilt stöd för de elever som behöver det mest.

Fru talman! Ungefär 10 procent av eleverna har i dag en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, NPF. Många av dem misslyckas i skolan. Det gör de inte för att de inte kan utan för att skolan inte är anpassad för dem.

Vi har sett vad som fungerar. När skolor utbildar all sin personal om NPF och jobbar med ett gemensamt förhållningssätt skapas trygghet och studiero, inte bara för NPF-elever utan för alla elever. Därför satsar vi socialdemokrater i vår budget för i år 200 miljoner kronor för att förbättra skolgången för elever med NPF. Vi vill också att Skolmyndigheten tillsammans med skolor tar fram de bästa metoderna och sprider dem över hela landet.

Fru talman! Den psykiska ohälsan bland barn och unga ökar. Samtal till Bris om press i skolan har ökat med 34 procent. Barn uttrycker att de känner ångest och nedstämdhet och har självmordstankar. Det ställer nya krav på elevhälsan, BUP och oss som samhälle.

Det väcker också en viktig fråga: Varför mår fler unga dåligt? Vi socialdemokrater vill därför se en nationell utredning för att ta reda på vad som

ligger bakom. Även här behövs ett samlat kunskapsunderlag för att jobba förebyggande och med hög evidens.

Fru talman! Vi vill se en nolltolerans mot skolfrånvaro. Skolan är obligatorisk, och det måste märkas. Barn ska känna att någon förväntar sig att de kommer till skolan, även om de inte har stödet hemifrån. Vi socialdemokrater föreslår ett nationellt frånvaroregister. Det ska hjälpa skolor att upptäcka mönster tidigt. Ofta börjar det med ströfrånvaro och slutar med att eleven blir hemmasittare.

Fru talman! Vi socialdemokrater vill genom att stärka samarbetet mellan skolan och socialtjänsten tidigt fånga upp unga på glid och sätta in rätt insatser. Det minskar också risken för att barn och ungdomar ska falla in i kriminalitet. Vi vet att barn som klarar skolan sällan begår brott, och skolan är en viktig förebyggande insats. Därutöver behöver de skolor som har de tuffaste förutsättningarna få utökat stöd. Man behöver kunna anställa socionomer som kan bidra till att skapa trygghet och studiero och sköta kontakten mellan vårdnadshavarna, skolan och socialtjänsten.

Fru talman! För att stärka förutsättningarna för alla elever i allmänhet och för elever med särskilda behov i synnerhet har vi socialdemokrater i våra budgetar i opposition sedan 2022 lagt de resurser som SKR själva säger att Sveriges kommuner behöver för att slippa skära ned på personal och öka barngruppernas storlek.

För att ytterligare stärka arbetet för elever med särskilda behov gjorde vi socialdemokrater förutom satsningen på NPF-elever en satsning på 3 miljarder särskilt riktad till skolor med de tuffaste utmaningarna. Det motsvarar ytterligare en lärare eller pedagog i varje klass i årskurs 1, vilket ska syfta till att minska stöket i klassrummen och ge varje barn det stöd och den hjälp de behöver. Det krävs resurser för att kunna ge varje elev en god självkänsla och ett gott skolresultat.

Fru talman! Att ge våra elever en god utbildning oavsett vilket stöd eleven behöver måste vara av högsta prioritet.

(Applåder)

Anf. 38 NORIA MANOUCHI (M):

Fru talman! Det finns ingen viktigare faktor för en elevs kunskapsutveckling än en skicklig och engagerad lärare. Lärarna i vårt land gör skillnad – varje dag, i varje klassrum. Det är ett faktum. Därför är det också helt avgörande att vi som beslutsfattare ger lärarna rätt förutsättningar.

Läraryrket ska vara ett framtidsyrke, ett yrke som lockar studenter och som värderas högt av samhället. Det är därför glädjande att denna regering, till skillnad från tidigare regeringar, tar konkreta steg för att återupprätta lärarens roll i svensk skola.

Vi talar ofta om skolresultat. Men bakom varje god kunskapsutveckling finns en lärare med rätt utbildning, bra stöd och en trygg arbetsmiljö. Därför gör regeringen flera viktiga satsningar.

År 2024 beslutade regeringen om ett nytt samlat statsbidrag för personalförstärkningar för att stärka skolans förutsättningar att öka tryggheten och studieron, avlasta lärare, förbättra elevhälsan och bättre kunna möta elevernas behov av stöd.

Till hösten införs ett nationellt professionsprogram för lärare och förskollärare. Genom programmet får lärarna möjlighet till tydligare karriärsutveckling och kontinuerlig kompetensutveckling, utan att behöva lämna

undervisningen. Det stärker både yrkets attraktivitet och kvaliteten i klassrummet.

Tidigare under mandatperioden tillsatte vi en utredning om att utveckla lärar- och förskolläraryrket med ett uppdrag om att föreslå åtgärder i syfte att höja utbildningarnas kvalitet och yrkenas status. Utredningen har presenterat förslag om ändrade antagningskrav, fler utbildningsvägar och en förstärkning och utveckling av innehållet.

Vi moderater vill se till att fler lärare får en kvalitativ utbildning med mer praktik och tydligare kunskapsfokus, och jag ser fram emot att få besluta om en proposition som tar fasta på detta.

Just nu är utredningen om att minska lärares administrativa börda ute på remiss. En central utgångspunkt för utredningen har varit att förskollärares och lärares möjligheter att fokusera på undervisningsuppdraget är avgörande för barns och elevers möjlighet att lära sig och att utvecklas. Vi vet att många lärare ägnar orimligt mycket tid åt just dokumentation. Därför kommer vi att förenkla och avlasta, så att lärare får tid att vara just lärare.

Rektorer och skolledare har en nyckelroll för både lärares och elevers arbetsmiljö. Därför har regeringen tillsatt en utredning som ser över rektorernas förutsättningar att utföra sitt uppdrag. Målet är såklart att förstärka rektorernas möjligheter till kompetensutveckling. Det handlar också om minskad administrativ börda och förstärkta befogenheter att förbättra arbetsmiljön.

Fru talman! Att undervisa är ett av samhällets mest krävande och mest avgörande uppdrag. Det är lärare som utgör kttet i svenskt skolväsen. Utan dem – ingen skola. Men det är vi här i riksdagen som måste bygga strukturerna runt omkring. Förutsättningarna för en god undervisning måste komma på plats. Med Moderaterna blir detta nu möjligt. Vi litar på professionen, men vi lämnar inte lärarna i sticket.

Det här är god skolpolitik, och det är långsiktig samhällsbyggnad. För varje elev som möter en kunnig och trygg lärare ökar chanserna att lyckas. För varje lärare som får stöd att utvecklas, minska sin administrativa börda och se sin yrkesroll stärkas ökar möjligheten att de stannar kvar i yrket och får fler kollegor.

Vi behöver fler lärare, men vi behöver också en politik som gör det möjligt. Det har vi nu.

(Applåder)

Anf. 39 KENT KUMPULA (SD):

Fru talman! Jag yrkar för tids vinning bifall endast till reservation 9, men vi sverigedemokrater står givetvis bakom samtliga våra reservationer.

Sverige hade en gång i tiden en skola i världsklass, fru talman, och det är riktigt sorgligt att det ska behöva gå så långt åt pipsvängen med i princip allt innan den stora majoriteten av politiker vill och vågar rycka upp huvudet ovanför sanden och se verkligheten. Det är sorgligt att det ska behöva gå så långt innan fler och fler till slut vågar öppna ögonen och se vad problemen är, för vågar man inte ens se problemen kommer man aldrig någonsin att kunna se några lösningar.

Sverigedemokraterna har sett de svenska skolresultaten sjunka år efter år, och för oss har det aldrig varit några oklarheter när det gäller vad det

beror på. Det är tydligt för alla som väljer att öppna ögonen vad problemen i den svenska skolan till en absolut överväldigande del beror på.

Fru talman! Jag tror att många partier fullt medvetet valde att fortsätta blunda för verkligheten under många år eftersom det var så pinsamt att ha varit en av dem som förstörde Sverige. Det var helt enkelt lättare att fortsätta blunda än att välja att se vilken enorm skada som orsakades under flera decennier av ansvarslös massinvandring, genom ett konstant urvattningande av auktoriteten hos svenska lärare och genom en allt stökigare och otryggare vardag i den svenska skolan.

Fru talman! Det här är receptet som saboterade den svenska skolan. Det handlar om allt det som socialdemokrater och hela vänsterfalangen hoppades på: den där vinsten som skulle komma lite längre fram. Bara lite längre fram skulle ju kompetensregnet börja falla, och Sverige skulle få en superekonomi.

Massinvandring i kombination med en disciplin som är bortblåst och ett aldrig tidigare skådat flumexperiment – det är vad man utsatte den svenska skolan för, och det gick kapprätt åt helsicke.

Fru talman! Vi pratar om arbetsmiljön för både lärare och alla de elever som ska försöka prestera och skaffa sig en utbildning för livet. Jag minns hur förbluffad jag var när jag första gången på ett skolbesök fick se en lång rad med hörselskydd som hängde på väggen i klassrummet. Vad är hörselskydden till för? undrade jag. Det var ju ett helt vanligt klassrum och inte någon slöjdsal där man använde maskiner med hög ljudnivå. Hörselskydd i vanliga klassrum hade man inte på den tid jag gick i skolan.

Hörselskydden var till för eleverna, fick jag förklarat för mig, eftersom det var så stökigt i klassrummen och så hög ljudnivå att elever inte kunde koncentrera sig. De elever som ville försöka undkomma bullret och skriken och studera och lära sig något var alltså förpassade till att göra det med hörselskydd på sina små huvuden. Det är fullständigt vanvettigt och helt bakvänt.

Den här lösningen, fru talman, är också ganska symtomatisk för hur tidigare regeringar, både röda och blåfärgade, har agerat i fråga efter fråga. I stället för att lösa ett problem har man blundat för problemet och bara polerat ytan och försökt putsa på symtomen. Om man delar ut hörselskydd i stället för att kräva och se till att det är lugnt i klassrummet så att eleverna får studera blundar man för stöket. Man blundar också för det verkliga problemet.

Jag gick för ganska många år sedan nu i låg- och mellanstadiet på Stenhammarskolan i Gottsunda i Uppsala och senare högstadiet i den gamla Gottsundaskolan, den som senare eldades upp. När jag gick på Stenhammarskolan hade majoriteten av alla elever svenskt ursprung. I varje klass fanns ett antal elever med lite olika bakgrund – någon från något land i Afrika, några finska barn, någon från England eller Irland och så vidare.

Jag själv var inte svensk på den tiden, inte det minsta. Jag var en finsk unge som till och med gick i en finsk lågstadielklass, där vi fick lära oss allt man ska lära sig i lågstadiet samtidigt som vi fick lära oss det svenska språket. Jag kunde nämligen inte ett enda ord svenska när jag skulle börja i lågstadiet.

Till mellanstadiet slogs vi finska ungar ihop med alla andra elever, och sedan gick vi tillsammans med övriga elever resten av skoltiden. Eftersom majoriteten av alla elever hade svenskt ursprung blev vi övriga per auto-

matik "försvenskade" genom skolgången – bit för bit, år för år. Det är ingenting som går i en handvändning kan jag säga. Men ju fler år som passerade, desto mer försvenskad blev jag.

Jag brukar säga att jag tillhör den sista generation för vilken det fortfarande var vettigt att växa upp i Gottsunda. Majoriteten var fortfarande människor med svenskt ursprung i hela området och i skolan, och i princip alla, eller åtminstone de flesta, blev helt enkelt automatiskt försvenskade genom uppväxten och skolgången.

Ett antal år senare gick en av mina kusiner på precis samma skola, Stenhammarskolan, och redan då var det helt ombytta roller. Det fanns någon enstaka elev med svenskt ursprung per klass, och sedan var det en myriad av olika nationaliteter och ursprung. Eleverna förstod inte varandra, de förstod inte läraren och läraren förstod inte majoriteten av eleverna. Det var ett fullständigt kaos och såklart helt omöjligt för lärarna att bedriva någon bra undervisning.

Om jag minns det rätt blev min kusin tvungen att till slut byta skola för att få någon som helst möjlighet att lära sig något.

Ett antal år senare bytte skolan namn, från Stenhammarskolan till Manar Al-Houda svensk-arabiska skolan.

Är det någon här som tror att det automatiska försvenskande av barn som jag upplevde när jag själv gick på Stenhammarskolan fungerade på samma sätt i den arabiska Manar Al-Houda-skolan? Jag tror inte det.

Ett antal år senare drog Skolinspektionen in tillståndet för Manar Al-Houda att bedriva skola. Jag gissar att det är svar på frågan hur bra den skolan fungerade.

Vi måste återställa disciplin och lärarnas auktoritet i skolan, och vi måste återställa lugn och ro och trygghet i skolan. Då menar jag inte auktoritet som någon form av barnaga eller terror från lärarens håll utan helt enkelt ordning och reda, att lärarens ord gäller – sunt förnuft.

Stökiga och hotfulla elever måste flyttas ut från klassrummet, bort från den ordinarie skolan, för att säkerställa en lugn och trygg studiemiljö till de skötsamma eleverna, samtidigt som de stökiga eleverna får mer uppmärksamhet, högre lärartäthet och särskilt utbildad personal som kan hjälpa dem med deras utmaningar.

Detta är helt grundläggande, fru talman. Lyckas vi inte med att skapa en trygg skolmiljö med disciplin och studiero i våra skolor kommer vi aldrig att lyckas återskapa en skola i världsklass. En skola i världsklass är inte en flummig stökskola där eleverna fritt kan välja om de ska lyda läraren eller inte.

Ta bara det här med lärare som tar tag i en stökig elev i överarmen och flyttar ut eleven från klassrummet för att eleven stör lektionen och vägrar följa ordningsreglerna. En lärare som gör det borde få en medalj, inte få sparken och förlora sitt jobb, vilket är hur det fungerar i Sverige i dag. Maktbalansen mellan lärare och elever är helt vansinnigt hårresande fel i dag. Det är helt och hållet bakvänt.

Det finns många bra utredningar och betänkanden på väg – om förbättrad elevhälsa, om mer undervisningstid till de elever som behöver det, om bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan och så vidare.

Tidöregeringen har tillsammans med Sverigedemokraterna gjort ett hästjobb. Ingen regering i modern tid har gjort i närheten av så mycket för

skolan och för lärarna som Tidöregeringen med de reformer man nu har satt i rullning.

Nu gäller det att vi alla tillsammans håller i och ser till att på bästa möjliga sätt implementera alla bra förslag och förbättringar som är på väg. Vi vill ju rimligtvis alla samma sak: att barnen ska få en lugn och trygg skolgång och att alla elever ska kunna nå så långt de bara kan, helt oavsett om deras vägval leder till en teoretisk högre utbildning eller till ett mer praktiskt jobb med fötterna på jorden.

Det känns också som att det är på sin plats att påminna övriga partier om att allt till alla inte fungerar. Då tänker jag bland annat på de miljarder som varje år spenderas på modersmålsundervisning. De skattepengarna kan inte användas till någon annan undervisning än undervisning i arabiska, somaliska, finska och så vidare. Så enkelt är det. Man kan bara spendera 1 miljard kronor en gång; sedan är de pengarna borta. Då tror vi sverigedemokrater att detta är betydligt bättre spenderade miljarder om de spenderas på något annat i den svenska skolan än att lära barn i Sverige arabiska, somaliska och så vidare.

Till skillnad från de flesta i utskottet fick jag själv hemspråksundervisning genom hela grundskolan, i nio år. Jag kan säga rakt ut att det var fullständigt bortkastat. Jag bor ju i Sverige. Jag gick i en svensk skola. Jag kom senare in på en svensk arbetsmarknad, och jag har drivit företag i Sverige, på svenska, i över 30 år nu.

Till inget av detta har jag behövt några kunskaper om finsk grammatik. Finska lärde jag mig hemma av mina föräldrar, och i den mån jag behövde övning i finsk grammatik hade mina föräldrar faktiskt kunnat betala för den utbildningen om de nu hade tyckt att det var användbart.

Det finns ingen anledning till att det allmänna ska spendera flera miljarder årligen på att lära ut arabiska, somaliska och så vidare till barn som växer upp i Sverige och som ska ut på en svensk arbetsmarknad. Skulle dessa miljarder i stället användas till att stärka barnens kunskaper i svenska eller matematik skulle det vara till enormt mycket större nytta både för barnen och för Sverige.

Eller varför inte använda de miljarderna till att förbättra tryggheten och studieron i skolan så att eleverna får en lugn och trygg skolgång och så att både lärare och elever får en bra arbetsmiljö? Det vore mycket bättre spenderade miljarder än de miljarder som läggs på att lära ut somaliska till barn i Sverige som ska gå i en svensk skola och komma ut på en svensk arbetsmarknad.

(Applåder)

Anf. 40 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Elevhälsan nämndes i anförandet. I reservation 12 skriver Sverigedemokraterna att elevhälsans vårduppdrag bör stärkas för att behandla elever som mår psykiskt dåligt. Det låter förstas tilltalande, men det väcker också allvarliga frågor.

Skollagen är i dag tydlig med att elevhälsan främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Nu föreslår SD en inriktning som går rakt emot det uppdrag lagstiftaren har slagit fast. Tittar man på vad professionen har uttalat kan man se att de är rädda för att en sådan förändring kan försvåra rektors uppdrag och slå sönder det samarbete som förebygger att unga hamnar snett.

Jag frågar därför Kent Kumpula följande: Hur ser ni till att skolorna inte blir en parallell vårdinrättning, samtidigt som ni inte föreslår några nya resurser – trots att det i dag råder stor brist på skolpsykologer och kuratorer?

Anf. 41 KENT KUMPULA (SD) replik:

Fru talman! Den psykiska hälsan går lika mycket käpprätt åt helsike som mycket annat i samhället. Det finns ett enormt behov av bättre psykisk hälsa.

Köerna för att komma till en psykolog är alldeles för långa i många delar av landet. Om vi på något sätt kan avhjälpa detta och ge barnen hjälp tidigare är vi absolut öppna för det. Genom skolan kan vara ett sätt. Genom kraftigt kapade köer i den vanliga vården kan vara ett annat sätt. Båda möjligheterna kan vara ett ännu effektivare sätt att kapa köerna.

Ju tidigare barnen får hjälp, desto snabbare kan de komma till rätta med sina utmaningar och desto snabbare kan barnen bli friska och må bra igen. Jag ser inte riktigt problemet med att erbjuda barnen hjälp om de behöver det. Är Socialdemokraterna emot att vi hjälper barn med psykisk ohälsa?

Anf. 42 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Barn ska givetvis få hjälp av rätt instanser. Det är tydligt att skolan ska jobba förebyggande och hälsofrämjande, som det står i skollagen. Jag uppfattar att Sverigedemokraterna är beredda att ändra lagstiftningen.

Professionen inom sjukvården, BUP och liknande instanser ska sköta behandlingsarbetet. Är det inte viktigt att man stärker BUP och sjukvården, i stället för att ta resurser från skolan, och jobbar mer behandlande med tanke på att det råder brist på kuratorer och psykologer i skolan? Är Sverigedemokraterna beredda att skjuta till de medel som behövs för att stärka kuratorer, psykologer och vårdinrättningen på skolan?

Anf. 43 KENT KUMPULA (SD) replik:

Fru talman! Vi är absolut öppna för att skjuta till mer ekonomiska medel om det behövs. En jättestor pengapåse att gräva i är exempelvis modersmålsundervisningen, som jag tog upp tidigare. Det är flera miljarder varje år som spenderas på att lära ut somaliska och arabiska till barn som bor i Sverige och ska komma ut på en svensk arbetsmarknad. Det kanske vore bättre spenderade pengar att ta av dem för att förbättra elevhälsan så att köerna kapas.

Om vi kan hjälpa barn med psykisk ohälsa i skolan avlastas BUPköerna. Jag ser bara vinster med att hjälpa barn med psykisk ohälsa.

Anf. 44 MATHIAS BENGTSSON (KD):

Fru talman! Vi ska i dag debattera lärare och elever. Jag skulle vilja börja i Dalarna och en historia som en lärare, Birger, har berättat. Han arbetade i Gagnefs kommun i över 30 år, från 60-talet och framåt.

Birger berättade för mig hur han en dag i yrket fick ett telefonsamtal från Konsumhandlaren nere på byn. Handlaren berättade att någon elev från skolan hade snattat i butiken. Birger gick tillbaka till klassrummet och ställde sig framför klassen. Han sa till eleverna att det hade kommit till

hans kännedom att någon hade tagit något från Konsum utan att betala. Han visste inte vilka det var, men de som hade gjort det kunde väl räkna upp handen. Varpå det händer att några elever räcker upp handen. De får instruktionen att gå hem, berätta för föräldrarna, ta med föräldrarna till Konsumhandlaren, be om ursäkt och betala tillbaka vad de hade tagit.

Så blev det. Dagen därpå kom pojkarna till butiken tillsammans med sina föräldrar, bad om ursäkt och gjorde rätt för sig.

Läraren Birger berättade sedan att många år senare, långt efter att läraren och handlaren hade lagt sina yrkesliv bakom sig, möttes de igen. De pratade gamla tider, som man gör. Handlaren berättade att han nyligen haft en elektriker hemma hos sig. Mitt under arbetet som elektrikern skulle utföra hemma hos den gamla handlaren hade elektrikern stannat upp, sett honom i ögonen och sagt att han inte visste om handlaren kände igen honom, men han kände igen handlaren. Det var tack vare handlaren och läraren som han hade ett jobb i dag. Han var en av dem som snattade, och om inte handlaren och läraren hade tagit tag i detta hade han inte varit där han är. Han visste inte hur det hade kunnat gå för honom. Det var där han lärde sig att vara ärlig.

Det finns mycket att säga om den gamla men sanna historien. Inte minst säger det något om vilket förtroende som läraren hade hos eleverna, när han kunde be dem att öppet inför klassen erkänna vad de hade gjort och få eleverna att frivilligt gå hem till föräldrarna och få föräldrarna att följa med och ställa saker och ting till rätta. Det säger något om lärarens ledarskap. Men den historien visar också hur stor skillnad en lärare kan göra för en enskild elevs liv.

Jag tänker också på Lasse, som man kunde läsa om i Svenska Dagbladet för några veckor sedan. Lasse var en lärare som arbetade på samma skola i Göteborg i 40 år. År 1979 fick Lasse sin första specialklass. I Lasseklassen hamnade de stökigaste ungarna som den kommunala skolan hade att hantera. Det var ett helt klassrum fullt med vilsna och utåtagerande tonåringar, som alla hade olika skolmisslyckanden bakom sig.

Lasse såg dem, inte bara med ögon som läste raderna i en skolbok, utan han hade en blick som läste mellan raderna. Han satte gränser, han skapade en kultur av respekt och han orkade bry sig också efter skoldagens slut. Det var faktiskt inte ovanligt att Lasse själv ringde hem till de elever som hade försovit sig. Ibland kom han till och med förbi och knackade på för att se till att de steg upp och tog sig till skolan. I Lasseklassen kom man till klassrummet när schemat började – och så var det med det.

Föräldrar stod i kö till att få sätta sina barn i specialklassen.

Jonas, en av Lasses elever, berättar i reportaget att när han kom till Lasses klassrum hade han aldrig tidigare träffat en vuxen man som trodde på honom. Han var underkänd i sju ämnen när han började nian, och alla visste att det var kört för honom att komma in på gymnasiet. Och som Jonas berättar själv: När vuxna säger att man inte kommer att klara sig sätter det spår för hela livet.

I Lasses klass lyftes Jonas. Han kom in på gymnasiet och blev snickare. I dag driver Jonas en egen firma i byggbranschen. På fritiden lär han ut thaiboxning, och i ringen fortsätter han att leva efter Lasses devis om att se varje individ.

Fru talman! Jag försöker visa på hur stor skillnad en lärare kan göra för en elevs liv och framtid. Det är de skickliga lärarna som bygger skolan stark. Det är lärare med varmt hjärta och fast hand, som talar om vad som är rätt och fel och hur man behandlar andra. Det är de som skapar en skola där kunskapen kan få stå i centrum. Det är de som skapar en skola för eleverna att längta till. Sveriges framtid är helt beroende av att de skickliga lärarna stannar i yrket och att fler vill bli lärare.

Vi behöver höja attraktiviteten i läraryrket. Vi behöver höja behörighetskraven till lärarutbildningarna för att därmed höja yrkets status. Vi behöver få fler akademiker att byta spår till lärare och utveckla karriärstegsreformen så att skickliga lärare kan ta nya steg inom yrket.

Vi behöver också avlasta lärare på olika sätt, inte minst genom att minska administrationen och ha särskilda mentorer så att de undervisande lärarna kan fokusera på själva undervisningen. Vidare kan det ske förstärkningar av speciallärare och elevhälsa så att lärarna ska kunna fokusera på undervisningen.

Om de bästa lärarna ska välja att stanna i yrket måste vi också en gång för alla göra upp med de ordningsproblem som vi tyvärr ser i svensk skola i dag. Det är viktigt för lärarnas arbetsmiljö och för att de ska kunna fokusera på undervisningen i stället för att hantera konflikter.

Lärares befogenheter behöver vara tydliga, och disciplinära åtgärder som att omhänderta föremål, utvisa elever ur klassrummet, kvarsittning, tillfällig omplacering eller i värsta fall att stänga av elever måste kunna användas i större utsträckning. Det handlar om att visa att vi har höga förväntningar på att eleverna kan visa respekt för varandra och för lärarna.

De skickliga lärarna i Sverige gör en enorm samhällsinsats. De bygger inte bara människor, utan de bygger också hela Sverige som land.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 45 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Mathias Bengtsson för en väldigt bra berättelse om hur lärare kan göra enorm skillnad. Lasseklassen är ett jättebra exempel, och sådana finns runt omkring i hela landet. Samtidigt visar exemplet hur viktigt det är med bra lärare och att vi försäkras om att de finns. Berättelsen visar också på några av de problem som har funnits och fortfarande finns.

Mathias Bengtsson berättade om Jonas som hade fått sju F och som sagt att när vuxna säger att man inte klarar det sätter det spår, och det gör det. Det sätter jättestora spår. Fram till den 23 december 2024 tyckte Kristdemokraterna att sådana spår skulle sättas. Man vill ha kvar det system som sätter spår och som ser till att man kan få F. Det är så det har varit och är.

Det betygssystem vi har är fullkomligt vansinnigt. Det sätter spår och gör att elever får ett F i stället för att få höra att man gör en insats och att insatsen man gör är bra och ska belönas. Om man hade lärt sig lite grann kunde man förr i tiden få en etta eller tvåa, men nu får man bara F. Detta betygssystem är vansinnigt och underminerar elevernas självförtroende och skadar dem.

Jag har uppfattat att Kristdemokraterna har vänt nu, vilket är jättebra. Jag hoppas verkligen att regeringen kommer att gå vidare och göra en förändring av betygssystemet. Men vi vet fortfarande inte riktigt hur det kommer att bli. Därför vill jag gärna höra från Mathias Bengtsson om betygssystemet kommer att ändras och när kan vi i så fall förvänta oss att det blir annorlunda. När slipper vi att sådana spår sätts över hela landet? Varje år går 20 000 elever ut skolan utan behörighet att läsa vidare. Det sker i dagens skolsystem. När ska vi få ett bättre betygssystem som inte leder till dessa vansinniga effekter?

Anf. 46 MATHIAS BENGTSSON (KD) replik:

Fru talman! Det viktigaste för att undvika skolmisslyckande är tidiga insatser. Vi behöver tidigt fånga upp elever och redan i lågstadiet sätta in insatser med speciallärare så att eleverna kan undervisas i en särskild grupp eller få extra hjälp för att klara skolan framgent. Ett problem som jag ser med dagens betygssystem är att det tyvärr har fått effekten att insatser sätts in alldeles för sent.

Intentionen när betygssystemet infördes var att det skulle göra att åtgärderna och insatserna sattes in tidigare. Så har det inte blivit. Då måste man kunna se verkligheten och vara beredd att ompröva frågan.

Det är dock viktigt att vi har ett betygssystem som mäter kunskap, som kan bedöma var en elev ligger och som kan hjälpa eleven att se progression och sporras till förbättring. Det är också viktigt med något krav för att kunna komma in på gymnasiet. Ska man komma in på gymnasiet behöver man ha med sig en viss mängd kunskap för att klara av gymnasieutbildningen.

Om vi skulle släppa vidare vilka elever som helst från grundskolan till gymnasiet för att vi vill vara snälla och inte lägga på dem ett misslyckande skjuts misslyckandet upp till gymnasiet. Det kan ju också bli ett dubbelt skolmisslyckande. Jag tror att man behöver vara lite klurig och balansera grejerna mot varandra när man utformar skolsystemet så att det driver mot tidiga insatser. Ingen ska behöva uppleva ett skolmisslyckande.

Jag befärar att när Centerpartiet vill släppa igenom allt fler elever upp till gymnasiet finns det risk att det blir ytterligare ett misslyckande för elever som kommer in på gymnasiet med för låg kunskap. Jag måste få ställa det som motfråga till Centerpartiet.

Anf. 47 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! I Sverige går omkring 16 procent av eleverna inte vidare. I våra grannländer och resten av Europa ligger man på 2–4 procent. Om de klarar av att ge 95–96 procent av eleverna möjlighet att gå vidare tror jag att också vi borde kunna komma upp i liknande siffror. Vi är på 84 procent. Den siffran står ut. Inget land i Europa eller i OECD är över huvud taget i närheten av de utslagningssiffror som vi ser i Sverige.

Vi ser att fler skulle kunna komma in och att de skulle kunna komma in på olika sätt. Vi tror inte att alla skulle kunna komma in i dagens gymnasieutbildning, och det har vi aldrig föreslagit. Men vi tror absolut att fler än i dag skulle kunna göra det. Det säger också utredningarna.

Sedan tror vi att det är bra att det skapas andra spår, vilket regeringen också är inne på. Vi hoppas på det, men vi vet fortfarande ingenting om det heller.

Lasse hade tydligen också tid. Lasse hade tid att ringa, och uppenbarligen hade han tid att gå hem till eleverna. Gött! Det var kanske planeeringstid. Det skulle kunna vara en grej att man reglerar lärarnas tid så att de har tid över. Det är bara att göra det.

De som gör skillnad är de som har tid att se eleverna. Det är inte de som har 30–35 elever i klassen, alldeles för många undervisningstimmar och en massa administration och dessutom ska delta i en massa utvecklingsprojekt och vidareutbildningar som inte har effekt på deras faktiska förmåga. Då kanske det kan bli bättre, och då kanske fler lärare har tid att ringa så som Lasse hade förr i tiden.

Det är detta vi också gärna vill. Därför har vi föreslagit att man ska reglera lärarnas tid. Det har också regeringen föreslagit, men inte heller här vet vi om det blir av.

Gång på gång har regeringen sagt saker som man ska göra och som finns med i Tidöavtalet men som sedan inte blir av. Även andra har varit inne på att regeringen visserligen har satt igång många bra saker. Och man erkänner också att man har sagt att man ska sätta igång vissa saker men nu inte kommer att göra det. Men när kommer vi att se de faktiska effekterna, det som gör skillnad på riktigt?

Anf. 48 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Niels Paarup-Petersen, för frågorna och inlägget!

Jag håller helt med om att det är viktigt att lärarna får tid. Det är just därför regeringen minskar lärarnas administrativa börda. Vi satsar på kringpersonal, som speciallärare, som ska kunna undervisa i mindre klasser så att man inte minst minskar stöket och skapar mer ordning och reda i den svenska skolan. Då kan lärarna få syssla med det som de har utbildats till, nämligen att undervisa, och inte behöva hantera konflikter.

De satsningar som regeringen gör på speciallärare och elevhälsa får effekt här och nu. De satsningar som vi gör på fysiska böcker i stället för digitala hjälpmedel skapar arbetsro och bygger kunskap här och nu. Nog får regeringens satsningar effekt omedelbart när de träder i kraft!

Det är viktigt att vi i svensk skola har höga förväntningar på eleverna. Man ska bete sig, behandla andra med respekt och inte störa på lektionerna. Men vi måste också ha höga förväntningar på att de kunskapsmässigt ska nå långt. Jag tror att betygssystemet behöver driva mot höga förväntningar. Det behöver vara med och sätta kulturen att vi vill att svenska elever ska lyckas och gå riktigt långt i fråga om att ta in kunskap.

För att det ska ske behöver vi minska utslagningen, och det behöver vi göra genom att ha olika nivåer på olika gymnasieprogram. För en enklare yrkesutbildning, som till och med kan vara på två år, kan behörighetsnivån vara en annan än för ett högskoleförberedande teoretiskt gymnasieprogram. Olika nivåer till olika program kommer att minska utslagningen, tror jag. Det viktigaste är att vi släpper vidare rätt person till rätt linje.

Centerpartiets retorik och förslag riskerar att skapa en kultur som gör att kraven minskar och därigenom minskar förväntningar på svensk skola. Det är en ordning som jag vill komma bort från, inte komma tillbaka till.

(Applåder)

Anf. 49 DANIEL RIAZAT (V):

Tack för ordet! När jag valdes in i denna kammare år 2014 hade vi väldigt hårda ideologiska debatter om skolpolitiken. På samma sätt som nu kom vi från olika partier med olika ideologiska inriktningar och olika politiska ställningstaganden. Men det fanns en skillnad då mot nu. Skillnaden var att vi alla höll oss på en nivå av fakta och kompetens även om vi drog olika slutsatser. Det fanns en skillnad i att när vissa företrädare uppvisade en vidrig människosyn var det fler än en person i kammaren som tog ställning mot vidriga uttalanden. Vi behövde sällan vara rädda för att den människosynen skulle påhejas i tysthet eller med applåder i kammaren.

Året är dock 2025. Medan jag pratar om detta tragiska faktum sitter ledamöter återigen med ett leende på läpparna. Man uttalar sig först på ett tydligt rasistiskt sätt från talarstolen om barn och elever för att sedan bara sitta tysta med ett leende på läpparna när detta påtalas. Jag tycker att det är skamligt att vi befinner oss i den tiden.

Det här gjorde att jag ändrade inledningen till mitt anförande. Jag vill nu också prata om år 2000 när vi flydde från Iran och jag kom till Sverige. Jag kom till en liten stad – inte jätteliten, men för mig var det en liten stad då, eftersom jag kom från Irans huvudstad Teheran. Staden var Falun, där tusentals människor tog emot oss med öppna armar. De hjälpte oss under de fyra år som vi hade utvisningsbesked och var flyktingar. När vi var gömda ställde en hel stad upp för oss och såg – med lärare i spetsen – till att backa upp oss i en mycket svår situation.

Detta kan alltså inledas som historien om en person som också har kommit hit och läst modersmålsundervisningen, förstått vikten av den och förstått att om jag kan grammatiken på persiska kommer det att hjälpa mig att också lära mig grammatiken på svenska. Detta verkar dock inte ha hänt i en annan ledamots barndom eller uppväxt i det här landet, vilket är synd.

Modersmålsforskare pratar också om just att det blir mycket enklare att lära sig ett nytt språk om man kan sitt eget modersmål på ett bra sätt. Men återigen är fakta inte den starkaste grenen för ett visst parti i den här kammaren, och därför kan man spy ur sig lite vad som helst från talarstolen. Så länge jag befinner mig i den här kammaren och i denna riksdag kommer jag dock att påpeka när jag hör inkompetens och osanningar från talarstolen.

Historien om svensk skola handlar inte bara om misslyckade fall där barn med utländsk bakgrund har tagit över och där ingenting funkar längre. Så ser det inte ut. För ungefär två månader sedan gjorde jag skolbesök i Gottsunda, som ledamoten talade om här tidigare. Lärare och rektorer stod stolt upp för sin skola. Man berättade stolt om de fantastiska historierna och om utvecklingen med elever med bakgrund från alla världens hörn. Jag vill aldrig se till att den typen av osanningar från talarstolen får stå oemotsagda.

Jag vill yrka bifall till reservation 8. Det är Vänsterpartiets reservation som handlar om undantag från lärarlegitimation.

Denna debatt handlar om diverse frågor från den så kallade allmänna motionstiden, och den är så pass bred att jag väljer att fokusera på ett par områden. Det handlar bland annat om lärarnas arbetsmiljö. Vi menar att arbetsmiljön måste förbättras.

Skolan är Sveriges kanske största arbetsplats, men den är samtidigt en av de sämre när det gäller just arbetsmiljö. Några av de saker som hör till vardagen för lärarna, eleverna och skolpersonalen är stora mängder administration, för få kollegor, för stora klasser, avsaknad av reglerad undervisningstid och i många fall icke anpassade lokaler.

Vänsterpartiet vill ge skolan mer resurser. Vi vill även se en systematisk förändring bortom marknadslogik och new public management. Det är viktigt att förbättra lärarnas och hela skolpersonalens arbetsvillkor för att kunna motverka bristen på lärare och andra yrkeskategorier i skolan.

Arbetsmiljön och arbetssituationen är de vanligaste skälen till att lärare väljer att arbeta med något annat än skolan. För att förbättra lärares arbetsmiljö behöver lärarna få fler kollegor som bland annat har annan kompetens än att vara lärare. Det behövs också en bättre fungerande elevhälsa. Om barn mår dåligt är det viktigt att de får professionellt bemötande från personal som är utbildad för det. I dag faller detta ansvar alldeles för ofta på redan överbelastade lärare.

Många utbildade lärare och förskollärare jobbar i dag inom andra yrken. Siffran är cirka 50 000 individer. Med en bättre arbetsmiljö kan många behöriga lärare lockas tillbaka till att arbeta inom skolan igen. Många lärare vittnar också om att arbetstiden inte räcker till för att utföra det arbete man är ålagd att göra. De har inte fått tillräckligt med tid för att kunna göra ett tillräckligt bra arbete.

Ju mer undervisningstid lärare har, desto mer betungande upplever de sin arbetsbelastning. Mängden undervisningstid varierar dessutom stort mellan lärare och kommuner. Men en sak är säker: Sedan 1990-talet har mängden undervisningstid ökat markant. Vänsterpartiet ser med oro på utvecklingen. Lärare behöver ha goda förutsättningar för att göra ett bra jobb.

När skolan var statlig var undervisningstiden fastslagen i kollektivavtal genom den så kallade USK:en, som innebar en reglering av mängden undervisning som lärare var skyldiga att genomföra. Vänsterpartiet kan konstatera att utvecklingen i den svenska skolan har gått åt fel håll sedan undervisningstiden slutade att vara reglerad. Vi välkomnar därför de statliga utredningar som föreslagit minskad administrativ börda för förskollärare och lärare samt att undervisningstiden för lärare ska regleras.

Ett annat ämne jag måste prata om handlar om att avskaffa undantagen från kravet på lärarlegitimation. Elevers rätt till utbildning förutsätter att skolan är tillgänglig för alla och att det finns välutbildade lärare samt andra former av resurser som behövs för att ge utbildningen högsta kvalitet.

På alla skolor behövs kompetenta lärare som kan möta varje elev efter deras behov och i sin undervisning samt delta aktivt i den pedagogiska utvecklingen. Som jag har sagt tidigare råder det i dag brist på lärare och pedagoger i svenska förskolor, skolor och fritidshem. Bristen på behörig personal gör att det i praktiken är möjligt att som obehörig få jobba år efter år på samma skola eller förskola.

Vänsterpartiet är övertygat om att den som under flera år väljer att fortsätta arbeta som exempelvis lärarvikarie också har kapacitet att ta en lärarexamen. Detsamma gäller pedagoger inom förskolor och fritidshem. I dag saknas dock tillräckliga incitament från många huvudmän att stötta sina vikarier och sin obehöriga personal att läsa sig till just den behörigheten.

Det går även att konstatera det faktum att många privatägda skolkoncerner har färre behöriga lärare och att man har satt det i system eftersom det är billigare att anställa just obehöriga lärarvikarier. På så sätt kan de vinstdrivande koncernerna utöka sina vinstmarginaler och öka företagets värde för framtida försäljning.

Vissa privata skolkoncerner får dessutom undantag gällande kravet på lärarlegitimation eftersom de har en så kallad internationell inriktning där man undervisar på exempelvis engelska. Vi menar helt enkelt att det här undantaget måste bort. Ska vi ha ett likvärdigt skolsystem ska alla friskolor också följa den läroplan som gäller för alla andra skolor i Sverige. De ska inte få göra undantag från kravet på lärarlegitimation.

Det sista jag vill prata om handlar om marknadsmisslyckandet. Det går inte att prata om lärare och elever utan att prata om marknadsmisslyckandet i det svenska skolsystemet. Det går inte att prata om lärarnas arbetsmiljö och elevernas välbefinnande utan att tala om världens mest extrema skolsystem. Det är svängdörrar mellan de politiska rum där besluten om marknadsiseringen och privatiseringarna fattas och de giriga skurkföretag som har gynnats av denna privatisering och marknadsisering.

Nästa år är det val. Jag skulle vilja kalla det ett ödesval för det svenska skolsystemet. Marknadsmisslyckandet får inte fortsätta i fyra år till. Dessa 35 år har varit 35 år för mycket.

Vi vet att denna blåbruna regering inte har något intresse av att detta system är grunden. Men jag måste också säga att jag är lite orolig för vart Centerpartiet är på väg i frågan. Partiet, som under en längre tid tack och lov närmast sig oss när det gäller synen på marknadsskolan och dess komponenter, har nu fått en ny partiledare som antyder saker som gör mig orolig över denna fråga. Jag tycker att det är viktigt att vi kan stå enade i frågan om marknadsskolan, för vi vet att det här har varit – och är – ett misslyckat system.

Jag vill fråga Centerpartiet: Går man nu tillbaka till den nyliberala synen på skolan, eller fortsätter man att närma sig sina egna väljare i frågan – väljare som liksom vi och majoriteten av befolkningen tycker att marknadsskolan en gång för alla måste stoppas?

Anf. 50 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill först upplysa ledamoten om att talartiden överskreds med över 50 procent. Jag vill också påminna om att den som har ordet ska rikta sitt anförande till talmannen.

Anf. 51 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Centerpartiets politik står fast.

Anf. 52 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Det var så snabbt att jag inte hängde med. Det här var det roligaste replikskifte jag har haft.

Jag måste säga att jag har varit positivt överraskad under de senaste åren. Jag har sett Centerpartiet, ett parti som i riksdagen stod längst högerut när det kommer till frågan om misslyckandet med marknadsskolan, börja lyssna på sina väljare, på forskning och på sina medlemmar. Det har varit väldigt bra att kunna samarbeta med Centerpartiet, även om det inte har skett officiellt i form av någon förhandling eller så – detta säger jag för att

göra Niels Paarup-Petersen och hans parti lugna – för man följer fakta och forskning när det gäller dessa frågor.

Sedan har jag lyssnat på den nya partiledaren, som har en bakgrund i en del organ som har drivit på för att friskolemarknaden ska fortsätta som vanligt. Jag har hört en del oroväckande uttalanden. Vill Niels Paarup-Petersen säga något mer utvecklande om huruvida svenska folket och Centerpartiets väljare har något att oroa sig för eller inte?

Anf. 53 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag kan ge ett lite längre svar.

Centerpartiets väljare och svenska folket kan alltid oroa sig för att Vänsterpartiet får makt. Det är en klassisk oro.

Att stå långt högerut är inte dåligt. Det bygger oftast på fakta. Det är det som är anledningen till att vi står där vi står.

Men det fanns en tid då Centerpartiet och andra partier – en del partier är kvar där – tyvärr inte ville ta till sig de problem som fanns i friskole-systemet bara för att det handlade om friskolor. Det var lätt att ta till sig problem i kommunala skolor, men det var svårt att ta till sig problem som gällde friskolor.

Vänstersidan hade ofta på omvänt sätt svårt att ta till sig problem i kommunala skolor och lättare att ta till sig problem i fristående skolor. Centerpartiet tillhör dem som hade svårare att ta till sig problem i fristående skolor, men jag skulle säga att vi nu är ett av de få partier som ser problem på båda håll, både i fristående skolor och i kommunala skolor.

Jag hoppas att vi kan komma överens om att se problemen där de finns, oavsett vem som är huvudman för skolan. Det är grunden för Centerpartiets politik. Det är i grunden likgiltigt vem som utför saker och ting så länge de gör det bra. Det finns partier som bara vill ha kommunal skola. Det finns de som ser fristående skolor som det enda som är bra och att kommunala skolor är dåliga.

Man kan inte bara utgå från vilka betyg eleverna får för att kalla en skola dålig. Det är så inkompetent som något kan vara. Vi ser vissa regeringsföreträdare göra just detta. Men det är ju också elevunderlag och sådant som avgör detta.

Det finns alltså både dåliga och bra skolor på båda håll. Jag och Daniel Riazat kommer nog, precis som våra partiledare, alltid att ha olika syn på hur gränserna kring detta ska dras. Men fristående skolor ska inte få betalt för saker de inte gör, de ska regleras och de ska omfattas av offentlighetsprincipen. Allt detta är helt avgörande.

Vi ska göra systemförändringar. Det räcker inte med små kontroller, som till exempel statsministern ibland verkar tro. Jag och Daniel Riazat är överens om att det måste ske systemförändringar. Vi är bara inte helt överens om vilka.

Anf. 54 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Detta gör mig lite lugnare. Jag förutsätter förstås inte att Centerpartiet helt ska släppa sin ekonomiska politik och den katastrofala synen på marknad och liknande, men det är bra så länge vi är överens om att det behöver göras förändringar inom detta system som nu i 35 års tid har missgynnat både barnen och landet.

Vi vill ha medborgare som lär sig saker. Vi vill också veta att de faktiskt har lärt sig det som man säger att de har lärt sig.

Sedan vill jag påminna alla om att det går att ha en höger-vänsterdebatt utan att komma in i rasistisk gytja och liknande. Det vill jag tacka Niels Paarup-Petersen för. Centerpartiet och Vänsterpartiet kan ha ideologiska höger-vänster-debatter utan att man ens behöver fundera över värdegrund och annat basalt. Detta vill jag rikta ett tack till Niels för.

Detta med marknadsskolan kommer Vänsterpartiet att göra till en valfråga. Just nu ser vi också att opinionen är för de partier, de rödgröna partierna, som också har varit tydliga i den frågan under en längre tid.

När det kommer till regeringsfrågan behöver också Centerpartiet ta ställning. Antingen kommer man att behöva samarbeta med ett block som har ett högerextremt parti i sig med rötter i nazismen, eller så kommer man att behöva samarbeta med partier som kämpar för högre barnbidrag och högre pensioner och för att få bort marknadsskolan. Det är där valet för Centerpartiet står, och jag tänker att valet är ganska enkelt.

Anf. 55 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 26.

Vilket trevligt litet häng vi har här i dag! Det är inte alltid man blir bjuden att ingå i två olika regeringar. Det får man väl tacka för. Vi har spännande år framför oss. Vi är ju inte alltid så lätta att ha med att göra, vilket båda sidor också vet om.

I dag diskuterar vi ett betänkande som heter *Lärare och elever*. Då tycker jag att det är väldigt rimligt att börja med eleverna, för det är ju dem det hela handlar om. Det hörs inte alltid i debatterna. Det handlar om eleverna – ni vet, de där barnen som går i skolan varje dag och som vi lämnar över till lärarna och så vidare. Det är dem det handlar om och inte om alla möjliga andra saker som diskuteras.

Detta handlar verkligen om elevernas vardag. Skolan är det ställe där de under många år tillbringar flest vakna timmar. Tyvärr är det också en brottsplats, den största. Det är också en plats som för många först och främst betyder nederlag. Som Mathias Bengtsson från Kristdemokraterna så utmärkt beskrev det är det där de får veta, år efter år, att de inte är tillräckligt bra. Det är inte en skola som jag är nöjd med.

Mitt intryck är ändå att vi alla ser att det finns behov av förändring, och det är bra.

Det finns i dag en utslagning i svensk skola och i det svenska samhället som är helt oacceptabel. Vi ser att det är geografiskt baserat. Det handlar först och främst om ens postnummer och var man är född.

I utanförskapsområden i Malmö har vi haft skolor där bara en tredjedel av eleverna har haft möjlighet att gå vidare till gymnasiet. Det har blivit lite bättre, men det är långtifrån tillräckligt bra.

I Haparanda är det bara hälften av eleverna som går vidare till gymnasiet. Resten får ingen framtid – ja, de har en framtid, men den bjuder med mycket större sannolikhet på arbetslöshet, kriminalitet och sjukdom.

Vi har en skola som i grunden är geografiskt orättvis. Den slår ut elever. Den skapar förutsättningar för vissa men inte för andra. Det kan inte få fortsätta att vara så. De geografiska orättvisorna i svensk skola måste utraderas, och utslagningen måste stoppas. Det är helt avgörande.

Fru talman! Det är många delar i detta. Betygssystemet är en. Under många år framöver kommer vi – på grund av att regeringen släpar benen efter sig – att ha kvar ett system som medvetet, aktivt och genomtänkt slår ut elever som i alla andra europeiska länder får gå vidare till en utbildning. Det är så absurt som det kan bli.

Varje år är det 20 000 elever i Sverige som inte får lov att gå vidare. Vi har ofta skolklasser som sitter uppe på läktaren här. Om man tänker sig en typisk gymnasieklass är det fem eller sex elever som inte fick lov att gå vidare till den klassen när de gick ut grundskolan. Av dem som kommer till gymnasiet är det också många som inte går vidare då de inte klarar utbildningen. Det här är ett av svensk skolas största problem, om inte det största, och det avgörs som sagt jättemycket av var du bor.

Betygssystemet i dag gör alltså att du som har det lätt i skolan bedöms för din helhet. Varenda insats räknas. Om du är lite sämre på något och lite bättre på något annat är det *fine*; du värderas kanske till ett genomsnittligt betyg, C. Jättebra! Men om du är under E på någon enda, liten grej ska du få ett F. Du bedöms på din sämsta kvalitet. Det är helt vansinnigt.

Det här är det system som vi fortfarande har och som regeringen verkligen, verkligen måste få upp farten i att ändra. Tyvärr är det ju så att de flesta regeringspartier insåg detta och ändrade åsikt först för ett halvår sedan, så jag vet inte riktigt hur mycket fart de har.

Det är den ena delen. Sedan vet vi att det avgörande för att faktiskt klara skolan om man har det svårt är om man får stöd, fru talman. Och nej, det får man inte. Jättemånga får inget stöd. Det är därför Centerpartiet vill ha en elevlag som säkrar och garanterar att man får det stöd man har rätt till. I dagsläget blir det inga konsekvenser för de skolor som inte ger eleverna det stöd de har rätt till. Det blir inga konsekvenser.

Vi ser gång på gång att det är på stödet som skolorna sparar in. Det är det de väljer att inte göra. Någon gång i nian, när man ser att eleven får ett dåligt betyg, kanske det sätts in något extra – lite sommarkurser – för att statistiken ska se bra ut. Men eleven har inte fått något stöd de senaste åtta åren, så grundförutsättningarna och grundkunskapen finns inte. Det är det system vi har i dag, och det är helt värdelöst. Därför vill Centerpartiet ha en elevlag som garanterar stödet.

Sedan måste vi se andra delar här också. Ja, språket är en utmaning för jättemånga. Har du inte svenska språket med dig hemifrån är sannolikheten att du klarar svensk skola mycket lägre. Det finns folk som säger att det är för jäkligt – jag tror att ett annat ord, som kanske inte riktigt passar i kammaren, användes tidigare – att det finns så många som inte har med sig språket hemifrån. Verkligheten är att det finns partier som är arga över att de eleverna finns här, och sedan finns det andra partier som vill hjälpa eleverna att klara sig.

Det är detta som är skillnaden, fru talman: Är man arg över att de här barnen finns i landet, eller är man arg över att de inte får den hjälp de behöver för att komma in i och bli en integrerad del av landet? Det är en enorm skillnad i synen på de här barnen. När du ser ett barn i skolan som har svårt för svenska språket och vars föräldrar inte är födda i Sverige, tänker du då att det är illa att det här barnet går i svensk skola? Eller tänker du att det är illa att barnet inte får stöd för att klara svensk skola? Det är skillnaden, fru talman. Det är en jätteskillnad som vi faktiskt måste hålla fast vid.

Vi vet att eleverna klarar sig bättre om de får stöd. Det blir mycket mindre stökigt. Vi vet nämligen att de barn som stökar mest är de som får minst stöd; det är också helt klarlagt i forskningen. Vill man göra någonting åt alla de här grejerna, få en bättre indikation och mindre stök i klasserna borde man säkra att barnen får tidigt stöd. Man borde klarlägga vilket språk de har med sig hemifrån och hur det ser ut. Man borde gå in och kräva att de får stöd. Kanske borde man utvidga möjligheten att gå i förskola tidigare, etcetera – inte tvinga, som vissa partier vill, utan öka möjligheterna.

Det här är saker vi kan göra som faktiskt gör skillnad, i stället för att bara peka finger som vissa partier fortsätter att göra.

Det var eleverna. Sedan har vi lärarna också. Vi har problem med att det är låg behörighet. Vi vet att behörighet gör jätteskillnad för om eleverna klarar sig eller inte. Vi har i teorin krav på behörighet, men en tredjedel av lärarna är inte behöriga.

Centerpartiet vill att de som är behöriga ska få bättre betalt, fru talman, och vi vill att obehöriga lärare faktiskt ska tvingas utbilda sig så att de blir behöriga. Då får nämligen eleverna bättre undervisning; det vet man. Vi vill också reglera arbetstiden så att lärarna har tid med eleverna i stället för att göra annat. Har de tid att planera undervisningen blir det också bättre undervisning. De här sakerna är jätteviktiga.

Det behövs även pengar. Ja, det behövs pengar, och vi satsar 5 miljarder mer än regeringen. Det gör skillnad. Det är detta det handlar om där ute: Ska du spara bort lärare, eller ska du anställa lärare? Det gör skillnad för eleverna, och det är ju dem det handlar om.

Fru talman! Jag vill avsluta med att säga att Liberalerna än en gång har haft en väldigt hög svansföring i den här debatten. Tyvärr har Liberalerna lika låg leverans i verkligheten som de har hög svansföring i debatten.

Centerpartiet vill att den skola som anställer fler behöriga lärare ska få bättre betalt. I dag är det nämligen alldeles för enkelt att dra ned på kvaliteten för att göra vinst. Liberalerna säger nej.

Centerpartiet vill ha ett gemensamt och obligatoriskt skolval. Liberalerna säger nej. Eller, de säger att det inte blir av – trots att det rent av står i Tidöavtalet.

Centerpartiet vill att offentlighetsprincipen ska omfatta friskolor och har pressat regeringen att utreda det. Det ligger en utredning på Liberalernas bord sedan ett år tillbaka, och vi vet fortfarande inte vad som händer.

Centerpartiet vill ha en skolpeng som skiljer sig åt mellan friskolor och kommunala skolor, precis som ansvaret skiljer sig åt. Liberalerna har inte levererat det heller.

Centerpartiet föreslår som sagt att skolan tillförs 5 miljarder kronor. Liberalerna säger återigen nej.

Liberalerna pratar om att reglera lärarnas arbetstid medan en avtalsrörelse pågår. Men vill de betala? Nej, det vill de inte.

Liberalernas skolpolitik i verkligheten, där den gör skillnad, är icke-existerande. Ord ger inte fler lärare, inte mer resurser och inte fler godkända elever, fru talman. Det är det riktiga politik som gör.

Faktum är att varenda läroplan sedan 1980 har lanserats av Liberalerna. Liberalerna var med och tog fram friskolereformen tillsammans med Centerpartiet. Liberalerna försvarade fram till i vintras ett betygssystem som i onödan slog ut hundratusentals elever i det här landet och som bidrar till

både lärares och elevers dåliga mående. Än vet vi inte om det faktiskt kommer att bli annorlunda och i så fall när. Det vet vi inte.

Liberalerna har den senaste mandatperioden varit med och hindrat varanda reform av friskolesystemet. Man garanterade därmed att det gick att tälja guld, som Fredrik Malm själv sa i talarstolen. Att påstå någonting annat i riksdagens talarstol är inte klädsamt. Det är inte det. Centerpartiet har också varit där, men jag säger ju att det är så. Jag erkänner det, och vi har gjort förändringar. Det har Liberalerna också gjort, men att påstå någonting annat är inte klädsamt.

Det vore däremot klädsamt om det här bidrog till lite mer ödmjukhet hos Liberalerna, fru talman, och insikt om det egna ansvaret för hur världen ser ut i dag.

(Applåder)

Jag hoppas på en mer faktabaserad politisk diskussion framgent, med respekt för eleverna oavsett var de ursprungligen kommer ifrån, och på en politisk samarbetskultur där vi faktiskt kan bygga en starkare skola för lärare, elever och alla andra i den svenska skolan.

(Applåder)

Anf. 56 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Som har framgått handlar dagens debatt om lärare och elever, och därför känns det lite trist att det just nu inte sitter några elever på läktaren.

Jag vill ändå börja med att sätta ljuset på eleverna. Det är eleverna som står i centrum för Miljöpartiets skolpolitik. Vi vill att varje elev ska ha tillräckligt med tid med skickliga lärare. Om vi löser det – bara det – och ser till att det faktiskt blir så är vi hemma. Då kommer vi att på riktigt ha världens bästa skola.

Den skolan ska ha fokus på engagemang i hur man på alla sätt skapar en skola att längta till, där varje elev och varje lärare finns i ett gott och stärkande sammanhang. Och vet ni, man ska också ha roligt när man går i skolan! Det är min bestämda uppfattning.

Skolan är den arena där elever utvecklas till engagerade och ansvarstagande samhällsbärare. Jag vill särskilt lyfta fram den demokratiska skolorning som bara skolan kan ge. Jag är säker på att det på stolarna här i kammaren sitter en del människor som någon gång har suttit i ett elevråd eller varit aktiv i sin elevkår. Skolan ger inte bara utbildning och bildning, utan man lär sig också – arbetssättet ska vara att man i praktiken lär sig – att navigera i samhället. Man lär sig att ta till vara sina rättigheter.

Ärligt talat, fru talman: Varje gång jag är i en skola och träffar elever fylls jag av hopp inför framtiden. Men jag är också orolig över hur hård skolan är för alldeles för många elever och över att alldeles för många inte får den utbildning de har rätt till. Jag tycker det är en sorg att se skolans, eller egentligen samhällets, misslyckande.

Jag vill att ni tar mig på orden: Misslyckandet är vårt. Det är aldrig elevens. Det är inte heller de enskilda lärarnas ansvar, de som står i klassrummet tillsammans med eleven. Det är vårt ansvar att skolan ger varje elev de möjligheter och den utbildning som denne har rätt till. Det här kan vi göra. Sverige har ändå ett av världens starkaste utbildningssystem. Vi kan göra det här.

Skolan ska i grunden vara en verksamhet som stärker eleven varje dag. Men när man behöver mer stöd, antingen som elev eller som lärare som undervisar de här barnen, behövs också en stark elevhälsa. Inga barn ska behöva vara rädda för eller må dåligt över att gå till skolan. För att alla ska klara av sin skolgång på bästa sätt måste man få stöd när man behöver. Det här är inga konstigheter. Alla elever behöver några gånger under sin skoltid extra stöd från elevhälsan. En del behöver det mer och på ett systematiskt sätt, men alla behöver en stark elevhälsa.

Elevhälsan är en central del i det förebyggande och hälsofrämjande arbetet, och jag vill verkligen sätta fokus på det hälsofrämjande och förebyggande, just utifrån att det faktiskt ska vara en bra grej för människor att gå till skolan. Man ska bli starkare varje gång man går dit. En fungerande och tillgänglig elevhälsa är en viktig del för att förbättra ungdomars hälsa och välbefinnande; vi vet ju att alltför många unga drabbas av psykisk ohälsa. Det här är en trend som måste vändas. Vi har också kunskapen att göra det här, men vi måste se till att vi ger förutsättningar och är tydliga med vad vi vill ska göras.

Elever som har tillräckligt med tid tillsammans med skickliga lärare och lärare som har tillräckligt med tid för sina elever – så enkelt är det. Och, uppenbarligen, så svårt.

Nu vill jag sätta ljuset på lärarna. Att vara lärare är att ha det viktigaste yrket i varje land. Det är också Sveriges viktigaste yrke. Det är dags att vi börjar se det. Jag vill att fler drömmer om att bli lärare. Många gör redan det – det här är en av de största yrkesutbildningarna inom högre utbildning, så ni får inte gå på myten om att ingen vill bli lärare. Jättemånga vill det, men fler behöver verkligen ha lärare som sitt drömyrke.

Här väcks ändå en del oro. Vi har en lärarbrist, men bland flera av de reformer som regeringen vill genomföra ingår att höja antagningskraven på lärarutbildningen. Det är alltså den enda högre utbildningen där man behöver höja antagningskraven, tycker regeringen. Det här leder till vissa lärosäten kommer att förlora ungefär 40 procent av sina studenter. Det kommer att bli tufft, för vi vill ju också göra andra viktiga insatser för skolan. Vi vill att fler ska få kompetensutveckling, vi vill att klasserna ska vara mindre och vi vill att lärare ska ha tid att forska och fortbilda sig. Jag är orolig för hur det här ska gå ihop.

Nu har jag pratat om eleverna och sedan om lärarna, men det är ju i mötet mellan elev och lärare som själva magin händer. Utbildningens kvalitet i klassrummet behöver vara det centrala när det gäller utbildningspolitiken. Det är vi politiker som ska ge förutsättningarna för att lärare och rektorer ska kunna skapa den bästa utbildningsmiljön i klassrummet, där kunskap, motivation, lust att lära, engagemang, experimenterande och innovation är självklarheter och där människor, både lärare och elever, fortsätter att växa.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 14 om stärkt elevhälsa för elevernas skull.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 14.)

§ 11 En utvidgad insamling och utlämning av djurhälsodata samt jordbrukspolitik

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25:MJU20
En utvidgad insamling och utlämning av djurhälsodata samt jordbrukspolitik (prop. 2024/25:91)
föredrogs.

Anf. 57 JOHN WIDEGREN (M):

Fru talman! Vänner! Nu är vi här och debatterar traktorer igen!

Nu är det återigen dags för jordbrukspolitisk debatt, som vi brukar ha inför sommaren varje år. Det är en viktig debatt. Många saker som kommer att sägas här i dag har sagts förut – jag lovar er. Vi är flera som kommer att säga sådant som vi har sagt förut. Men inte desto mindre är det viktiga frågor.

Fru talman! Vi har ett läge i världen som är väldigt allvarligt. Det vet vi alla. Vi har bekymmer med livsmedlens rörlighet både ut från och in till krigshärjade områden. Det här är ett stort problem. Samtidigt fortsätter vi i Sverige tyvärr att minska vår livsmedelsproduktion, något som har pågått under lång tid, samtidigt som regering efter regering har sagt att vi behöver stärka det svenska jordbruket och öka livsmedelsproduktionen. Men vi står tyvärr och stampar och till och med minskar produktionen inom många delar av jordbruket.

Det här är bekymmersamt, och därför är jag väldigt glad över att tillhöra ett regeringsunderlag som på allvar har tagit tag i frågorna den här mandatperioden. Det här är dock trender som kommer att bli mycket svåra att vända. Vi ser hur antalet dikor och får minskar, och vi ser att svensk mjölkproduktion står och stampar – delar av svensk animalieproduktion, världens bästa animalieproduktion, som lever under världens kanske strängaste miljö- och djurskyddsregler.

För många har det tyvärr gått för långt, och man väljer att slå en spik i dörren och lägga ned sin produktion. Tyvärr är det allt som oftast just nu fårproducenterna som väljer att lägga ned produktionen. Det beror dels på vikande lönsamhet, dels på vår gamla omdebatterade rovdjurspolitik som fortfarande är ett stort hinder.

Även om vi som land har verktyg för att freda oss mot vargen i form av licensjakt, skydds jakt och § 28 måste vi göra det ännu enklare för fårproducenterna. Det måste bli enklare med skyddsjakten. Vi har infört förändringar den här mandatperioden, men vi måste också öppna upp § 28 så att det blir lättare att skydda de egna djuren mot rovdjur.

Fru talman! Vi är som sagt ett regeringsunderlag med en regering där landsbygdsministern många gånger den här mandatperioden har sagt att han vill öka den svenska livsmedelsproduktionen. Ett antal utredningar har tillsatts, dels en om konkurrenskraft, dels en kring myndighetsarbete och regelförenklingar som har letts av min eminente kollega Magnus Oscarsson. Jag tror att den överlämnades i dag klockan 11.

Det här är viktiga utredningar som kan göra skillnad, men det är också viktigt att vi nu tar nästa steg och verkligen gör denna skillnad. Vi har så många gånger sagt att vi ska minska regelkrånglet och göra det enklare att vara livsmedelsproducerande lantbrukare. Men det händer inte. Samtidigt

träffar man organisationer som dem jag träffade i dag på förmiddagen, och de huvudsakliga frågor som de lyfter är lönsamheten och regelkrånglet.

Vi har små jordbruk i Sverige. Vi må tycka att vi har stora elefanter som producerar livsmedel i Sverige, men vi har förhållandevis små lantbruk, många gånger enmansföretag som inte fixar all den administration och allt det regelkrångel som vi belägger dem med samtidigt som de ska hinna med att producera livsmedel till den svenska försörjningen. Det funkar inte!

Jag undrar vilka problem som ska lösas med alla dessa regler som sätts upp dels här från kammaren, dels från våra myndigheters sida. Vad är det som de livsmedelsproducerande bönderna gör så dåligt att vi måste byråkratisera ihjäl dem med regelkrångel, kostnader, myndighetskontroller och så vidare? Det är en svensk sjukdom att bete sig på det viset mot svenska bönder, och det måste vi komma ifrån. Jag hoppas återigen att vi med Magnus Oscarssons utredning i dag har tagit de första stegen för att titta på hur vi kan snäva åt antalet myndigheter som gör kontroller och så vidare, för det måste bli enklare att vara bonde i Sverige.

Vi går snart in i en ny CAP-period som ska starta 2028. Det finns ett antal saker som vi behöver göra enklare i den CAP-perioden. Framför allt måste vi se till att det finns en flexibilitet mellan medlemsländerna. Vi kan ta exemplet med växtföljdskraven. De kraven kan vara jätteviktiga i länder där man har problem med monotona växtföljder och där man sänker mullhalten på sina jordar. Men vi har inga problem med monotona växtföljder i Sverige. Framför allt höjer vi mullhalten på de svenska åkerjordarna, vilket innebär att vi ökar bördigheten utan att EU behöver lägga sig i och krångla till det.

Det måste finnas en flexibilitet och en ökad tro på lantbrukarna inför nästa CAP-period. Det är ytterligare en del i att vi behöver höja tron på våra producenter – inte sänka den genom att lägga på dem mera bördor med regelkrångel, byråkrati och myndigheter.

Fru talman! Vi pratar mycket om hållbarhet i Sverige. Det är väldigt viktigt. Den behöver vara långsiktig. Den ska vara social, och den ska vara ekonomisk. Men vi har ett hållbart jordbruk i Sverige. Det vi behöver göra är att se till att bibehålla detta och öka produktionen.

Till en del har vi under den här mandatperioden stärkt konkurrenskraften genom att svenska lantbrukare i dag har låga bränsleutgifter. Det är en viktig och stor del. Regeringen talar också på ett helt nytt sätt om stärkt äganderätt och långsiktighet. Det är viktiga delar.

Svenska bönder bedriver hållbar verksamhet och behöver anpassa sig till ett förändrat klimat i framtiden. Det gör man bäst genom stärkt lönsamhet. Vi ser redan i dag att de lantbrukare som vidtar mest åtgärder för att klimatanpassa sig är de som har högst lönsamhet. Vi kommer återigen tillbaka till att lönsamheten i primärproduktionen behöver stärkas.

Vilka klimatanpassningar pratar vi om som behöver göras? För det första behöver vi bibehålla en hög skördenivå i Sverige. Det gör man genom att hitta gödselmedel som helst ska vara producerade i Sverige. En stor skörd är en garanti för en hög kolinbindning.

Vi behöver också hantera vattnet på ett bättre sätt i framtiden. Vi måste skapa bättre möjligheter till bevattning på gårdsnivå. Vi måste fortsatt ha stöd för täckdikning för att kunna hålla bra liv och bördighet i åkerjordarna.

Fru talman! Vi ska komma ihåg att Sverige är ett ganska litet jordbruksland. Vi har små gårdar och framför allt inte särskilt mycket odlingsmark. I Sverige finns det ungefär en miljon hektar åkermark som det går att producera spannmål på i dag på ett bra sätt. Det är ganska lite. Det är som de största jordbruken i till exempel Ukraina eller Ryssland. Det är vår totala spannmålsareal i Sverige.

Vi är ganska små, och därför är det viktigt med en politik som går hand i hand med jordbruket och som faktiskt tänker leverera av livsmedelsstrategin uppsatta mål, för nu är det dags att höja produktionen. Nu är det dags att stärka Sveriges beredskap när det gäller livsmedel och att öka vår livsmedelsexport. Vi har möjligheten, och vi kan göra det. Men vi måste ha en politik som jobbar för det och inte mot det.
(Applåder)

I detta anförande instämde Erik Ottoson, Magnus Resare och Helena Storckenfeldt (alla M) samt Staffan Eklöf (SD).

Anf. 58 MALIN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten Widegren för anförandet! Den uppdaterade livsmedelsstrategin har äntligen kommit. Vi fick vänta länge, och tyvärr blev den också en besvikelse på miljö- och klimatområdet. Många anser att den till och med tar ett steg tillbaka och helt utelämnar hur miljö- och klimatmålen ska nås.

Vi ser redan i dag hur jordbruket, både ute i Europa och här hemma i Sverige, påverkas av klimatförändringarna. Samtidigt måste den svenska livsmedelsproduktionen öka. Det är vi helt eniga om. Men utsläppen från den svenska livsmedelsproduktionen måste också minska. Förslag och konkreta åtgärder för det lyser med sin frånvaro i den uppdaterade livsmedelsstrategin. Vi socialdemokrater säger att detta hänger nära samman. Det var ledamoten även inne på i sitt anförande.

Att ställa om jordbruket handlar om att öka den inhemska produktionen av insatsvaror som biobränslen, gödning och så vidare. På så vis minskar beroendet av fossila varor som faktiskt importeras i dag. Genom att ställa om stärker vi vår konkurrenskraft här i Sverige samtidigt som vi ökar hållbarheten och livsmedelsproduktionen och därmed vår viktiga beredskap. Därför vill jag fråga ledamoten hur Moderaterna ser på vikten av en hållbar livsmedelsproduktion och att minska miljö- och klimatpåverkan från det svenska jordbruket.

Anf. 59 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Malin Larsson för frågan. Till att börja med ska jag yrka bifall till förslagen i betänkandet. Det tycker jag är på sin plats.

Problemet är att Socialdemokraterna tycker att det saknas delar kopplade till miljö och klimat, utsläpp, omställning och så vidare i livsmedelsstrategin. Det är delar som ändå finns där. Men Socialdemokraterna pratar inte om att vi misslyckades fullständigt med den strategi som kom 2017, där det primära målet var att höja produktionen. Lantbrukarna har ända sedan dess bett om konkreta verktyg för att öka livsmedelsproduktionen. Det vill man inte tala om från Socialdemokraternas sida.

Socialdemokraterna vill tala om att det nu saknas åtgärder för att förbättra världens redan mest klimatsmarta lantbruk. Svensk nötköttsproduktion har jämfört med världssnittet till exempel 70 procent lägre utsläpp av klimatgas. Det är klart att vi ska bli ännu bättre. Men mål nummer ett är att få svenska lantbrukare att tro att vi faktiskt kan öka produktionen i landet. Där är vi inte just nu. Vi håller fortfarande på att minska livsmedelsproduktionen.

Vi behöver ha konkreta saker, som lägre skatter.

Vi behöver titta på om vi behöver återinföra ett ekostöd, till exempel, för att få mer betesmarker betade och samtidigt bevara den biologiska mångfalden.

Det måste krävas färre myndighetskontakter. Kommissionen tittar på ett förslag där man ska ha en myndighetskontakt om året. Det är jätteintressant. Det är precis dit vi ska. Myndigheter ska inte hitta på egna saker att kontrollera hos företag. Det händer också just nu. Det finns ingen säkerhet angående vilken myndighet som ska komma och vad som ska kontrolleras. Det handlar om rättssäkerhet.

Det är de stora delarna – inte huruvida vi ställer om jordbruket. Ökar vi produktionen och stärker lönsamheten är lantbruket med och ställer om. Jag lovar er!
(Applåder)

Anf. 60 MALIN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för svaret. Den förra livsmedelsstrategin hjälptes vi åt att ta fram. Det är superviktigt för långsiktigheten. Långsiktigheten var någonting ledamoten lyfte fram i sitt anförande. Vi lyckades faktiskt komma överens om försvarspolitiken, och vi skulle behöva enas över partigränserna i flera frågor för att få denna viktiga långsiktighet. Men i arbetet med att uppdatera livsmedelsstrategin tyckte inte regeringen att det behövdes att oppositionen deltog.

Strategin måste ha varit ganska bra, eftersom det bara krävdes en liten uppdatering och inte någon helt ny strategi. Det har vi fått till svar här i kammaren av flera olika representanter från regeringspartierna. Vi sträckte ut handen. Vi ville vara med. Vi ville hjälpa till, just på grund av vikten av långsiktighet i livsmedelspolitiken och jordbrukspolitiken, så att våra bönder vet vad som gäller och därmed vågar göra investeringar.

Samtidigt som den uppdaterade livsmedelsstrategin presenterades kom Klimatpolitiska rådet med sin rapport, som hade en fördjupning om jordbrukets klimatpåverkan och rekommendationer. Den rapporten visar att det är fullt möjligt att minska jordbrukets utsläpp samtidigt som livsmedelsproduktionen ökar. Det är det vi ser som otroligt viktigt. Det handlar inte om att göra det ena eller det andra utan om att detta hänger ihop. Det går att ställa om samtidigt som man ökar produktionen. Det lyfter bönderna själva fram när jag är ute på besök.

Det är viktigt med fokus på lönsamhet men också på omställning. Det både vi och rådet konstaterar är att strategin saknar en tydlig inriktning mot hur ökad livsmedelsproduktion ska förenas med målet om nettonollutsläpp till 2045. Jordbruket är en viktig sektor. Hur ska man nå målen?
(Applåder)

Anf. 61 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Malin Larsson för det vidare resonemanget.

Vi är inte riktigt på samma planhalva när vi pratar här; det är det jag känner gång på gång. Man gör mer och mer klimatsmarta satsningar i svenskt jordbruk, men allting hänger på hög produktion och lönsamhet.

Vad gäller Klimatpolitiska rådets åsikter i jordbruksdebatten fanns det delar som jag inte alls tyckte rimmade. Jag är helt på det klara med att det inte är Klimatpolitiska rådet som kommer att stärka svensk livsmedelsproduktion och lyfta svenskt jordbruk. De behöver få spelregler härifrån, och de behöver få möjlighet att generationsskifta – det är frågor vi behöver ta tag i. De behöver ha ett lågt skattetryck som är jämförbart med skattetrycket i länder som Sverige ska konkurrera med. De behöver ha en stark äganderätt. De skulle behöva ha delar som jag nämnde tidigare, till exempel för fler betande djur, som vi behöver bidra med. De behöver ha myndigheter som jobbar främjande och produktionshöjande och som har med detta i sitt uppdrag. Samma sak gäller vår svenska jordbruksforskning.

Någonstans för 30 år sedan tappade jordbruksforskningen tankarna på att vi ska ha produktionshöjande forskning. Då började allting handla om hållbarhet i jordbruket. Vi har ju ett hållbart jordbruk. Vi ska bli ännu bättre, men vi har glömt bort att vi behöver öka produktionen. Det spelar ingen roll att vi sitter här inne eller på Regeringskansliet och antar strategier om ökad produktion och bla bla bla om vi inte ger dem verktygen till det hela. Det är ju det vi debatterar här i dag – jordbrukspolitiken och vilka verktyg vi behöver ge till svenskt jordbruk för att höja produktionen.

Jag säger det igen: Varje dag slår en lantbrukare en spik i dörren och slutar i Sverige. Det har vi inte råd med. Om vi inte vänder den trenden kvittar det vilken livsmedelsstrategi vi har.

(Applåder)

Anf. 62 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar John Widegren för hans anförande.

Jag vet ju att det här är frågor som ligger John Widegren varmt om hjärtat. Han har ju egen verksamhet och jobbar med detta varje dag parallellt med att han är i denna kammare. Ändå fick jag inte riktigt ihop hans anförande och det han sa. Först lät det som att det var vargen som var problemet i allt. Sedan var det nya regler, som vi beslutar om i den här kammaren, där han själv sitter i ett regeringsbärande parti. Vi måste klimatanpassa, men det är bara de med hög lönsamhet som kan klimatanpassa. Vi ska göra svensk gödning och så vidare.

Mycket av detta sympatiserar jag med. Jag håller dock inte med om att alla regler och vargar är det som är problemet, utan det handlar väl snarare om hur vi använder oss av de olika reglerna och varför vi har dem.

Jag ser inte att ledamotens politik går ihop. Han pratade om att det bara är de med högst lönsamhet som kan klimatanpassa och klara sig i framtiden. Det räcker med att titta på hur den här våren har varit. Vi vet att vi kommer att behöva göra ännu mer. Det kommer att vara varaktiga torkor och varaktiga blötor. Då måste det finnas ett stödsystem så att även de som inte har hög lönsamhet kan ställa om, få hög lönsamhet i framtiden och inte slås ut.

Ledamoten pratade om en spik i dörren varje dag. Vad jag vet är det ingen i denna kammare som vill se det. Då måste vi se till att hjälpa dem.

Ska vi få igång produktion av svensk gödning? Var är stöden? Hur ska det göras? Jag ser ingenting från regeringen.

Vad gör ni när det gäller att hantera vatten, John Widegren? Ingenting. För att ha rent vatten måste vi ha en bättre kemikalielagstiftning så att vi inte får ut PFAS i dricksvattnet.

Ledamoten pratade om vad vi behöver, men jag ser inte att det görs någonting åt detta. I livsmedelsstrategin, som debatterades här tidigare, lyser allt detta med sin frånvaro.

Hur ska ni göra för att ta tag i de här problemen, John Widegren? Det hör jag inte.

Anf. 63 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Herr talman! Det verkar som att ledamoten inte hörde hela mitt anfö-
rande. Hon ägnar sig åt cherry-picking.

Jag sa inte – och jag menade framför allt inte – att det bara är de med lönsamhet som kan göra klimatanpassning. Jag säger att de som har hög lönsamhet i dag är de som har gjort mest satsningar på miljö och klimat. Det beror på att de har möjlighet att göra det. Det kostar pengar att göra detta i inledande skeden, även om dessa pengar kan komma tillbaka senare tack vare produktionsökning och så vidare, till exempel med vattendammar.

Vad gör vi? Det finns ju i dag ett stöd att söka för att bygga bevattningsdammar. En del tycker att stödet är lite för litet. Det finns även stöd att söka för förbättrad dränering. De delarna finns; det finns pengar till detta.

Det här är ju delar av klimatanpassningen. Den behöver såklart fortsätta, och det är väl här vi inte riktigt är på samma planhalva. Den här regeringen har tillsatt ett antal utredningar som nu också har tagits tillbaka, till exempel konkurrensutredningen. Där finns ett antal förslag på sådant som branschen vill se att vi genomför, men jag undrar om vi kommer att våga genomföra dem. Kommer vi att våga göra de saker som branschen vill att vi ska göra? Jag är inte säker på att det kommer att bestämmas i den här kammaren.

Vi har den utredning som Magnus Oscarsson har levererat i dag, som handlar om just myndighetsarbete. Även detta är delar som ska stärka produktionen.

Herr talman! Jag och mina kollegor hade tidigare i dag ett möte med ett antal olika branschorganisationer. Det som de hela tiden återkommer till är lönsamhet, regler och administration. Det är grunden. Det är de absolut jobbigaste anledningarna till att svenskt jordbruk inte utvecklas åt rätt håll. Det är där vi behöver lägga kraften.

Anf. 64 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Vill man minska administrationen skulle man kunna bifalla en av Miljöpartiets motioner om en one-stop shop. Den handlar om att det ska vara 1 myndighetskontakt i stället för 15 för en vanlig bonde. Det var ungefär detta som John Widegren pratade om.

Jag återgår till de andra delarna. Jag ser inte att ni har de stödåtgärder som behövs för att få till lönsamhet för de mindre och mellanstora brukarna, John Widegren. De som går bra får det att funka och har möjlighet att göra anpassningarna, men hur ser vi till att de mindre inte får stänga

igen och att de har möjlighet att göra de här sakerna? De stödformerna finns inte.

Det finns inte heller någon långsiktig strategi. I livsmedelsstrategin 2.0 är det stort fokus på export. Vi ska ha en ökad livsmedelsproduktion, och det handlar om hur man ska sälja dessa varor. Men bonden själv och vad man ska göra på gårdsnivå lyser nästan med sin frånvaro. Om vi inte har med gårdsnivån och hur den enskilde bonden eller de mindre företagen ska kunna göra de här sakerna, så att man ser var man ska öka, hur ska man då få någonting att sälja i andra änden?

Jag tycker att livsmedelsstrategin haltar. Dessutom tar den inte sikte på framtiden i och med att den inte adresserar klimat- och miljöproblemen. Det är inte bara Klimatpolitiska rådet som säger det, utan alla som läser strategin ser att det är borta. Det finns till exempel knappt någonting om ekologiskt jordbruk.

Var finns de bitarna? Kommer ni att satsa på dem? Var det en miss? Kommer det i de nya utredningar som du pratade om, John Widegren, eller är det så att ni faktiskt bara vill se de stora jordbruken?

Anf. 65 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Herr talman! Nej, vi vill inte bara se de stora jordbruken, men den politik som har bedrivits i 30–40 år har ju lett till de här stora jordbruken. Som jag sa i mitt anförande klarar en ensamföretagare inte av att hantera all den administrativa börda som åläggs honom och att hålla reda på 600–700 regler varje dag. Han ska också hinna med att mjölka sina 60 kor och se till att de får foder och vatten och har det bra. Han hinner inte det. Han kan inte ha en egen administratör, men de stora jordbruksföretagen kan många gånger ha någon som kan lägga mer tid på den administrativa delen.

Det är dit vi har tryckt dem. Miljöpartiet var med och tryckte dem dit under den förra mandatperioden och mandatperioden dessförinnan. Vi har gjort det svårare att vara bonde i Sverige.

Det är i grunden inte särskilt svårt för en bonde att ta hand om sina djur på ett bra sätt; det är vi världsbäst på i Sverige. Men bönderna är kanske inte särskilt bra på pappersarbete. Vi tar bort värdefull tid i produktionen för bönderna när de ska ägna sig åt saker som många gånger är viktiga men som väldigt många gånger är absurda. Jag är praktisk jordbrukare, och jag lovar er att en hel del av de krav som man ska leva upp till och rapportera utifrån är absurda. Vilka problem ska de lösa? Den frågan ställer vi oss alldeles för sällan i den här kammaren.

Jag håller inte alls med om att vi inte har bönderna i åtanke. Det är ju för dem vi gör dessa utredningar och skapar förbättrade konkurrensförutsättningar, till exempel genom sänkt bränsleskatt. Om vi ger svenska bönder möjlighet att producera mer kommer Sverige att fortsätta att vara det bästa landet när det gäller miljö och klimat. Vi ska göra ett jobb, absolut, men ta inte bort konkurrensförutsättningarna, minska inte lönsamheten och gör det inte svårare att vara bonde! Nu slutar de nämligen, en efter en.

Låt mig också önska herr talmannen, presidiet och alla andra en skön sommar, för detta är min sista debatt för våren.

(Applåder)

Anf. 66 EMMA NOHRÉN (MP):

Herr talman! Vi är här för att debattera jordbrukspolitik men också en proposition om förbättrad insamling av djurhälsodata. När det gäller propositionen är vi alla överens, och jag tycker att det är bra och ett steg i rätt riktning att veterinärer nu får en tydligare skyldighet att rapportera in läkemedelsanvändning. Det ger bättre förutsättningar för god djurhälsa, minskad antibiotikaanvändning med mera och stärkt preventivt arbete. Det är alltså en välkommen förändring.

Det är också en pusselbit i ett mycket större sammanhang, nämligen jordbrukspolitiken, som vi också debatterar nu. Regeringen presenterade tidigare i år sin livsmedelsstrategi 2.0. Den ska vara en uppdatering av den livsmedelsstrategi som antogs i kammaren för snart åtta år sedan, och då var alla partier inblandade. Denna gång togs strategin fram av regeringen, och den har inte passerat kammaren, vilket gör att vi inte kan debattera den. Men i betänkandet hänvisas det mycket till livsmedelsstrategin, så jag tycker att det är i sin ordning att vi pratar om den.

I strategin står mycket om export, förädling och marknadsandelar, vilket är bra. Men det står förvånansvärt lite om dem som producerar maten, våra lantbrukare och bönder. Strategin lägger snarare fokus på utveckling av de senare leden i kedjan än på stärkt primärproduktion och dem som är ute och jobbar. Där finns inte heller några direkta styrmedel för att minska utsläppen, stärka resiliensen och klimatanpassa. Ekologiskt jordbruk och biologisk mångfald är mest fotnoter.

Det är inte bara vi som är kritiska, utan kritik kommer från många olika håll. Klimatpolitiska rådet efterlyser i sin jordbruksrapport att livsmedelsstrategin ska förtydliga hur livsmedelsproduktionen ska uppnås inom ramen för klimatmålen. Men av detta syns intet.

Strategin ska öka robustheten. Men samtidigt monteras miljöersättningar ned, och krav försvagas. För mig är robusthet att vi kan stå emot ett framtida klimat, minska utsläppen och öka den biologiska mångfalden. Det handlar om att säkra vårt jordbruk för framtiden.

Flera bolag inom skogsnäringen, exempelvis Sveaskog, tar höjd för en höjning på fyra grader Celsius i alla sina åtgärder. Jordbruket borde göra detsamma, och regeringen har ett stort ansvar för att möjliggöra detta.

Miljöpartiet vill gå en annan väg än den inslagna, och vi har många reservationer. Jag står förstas bakom alla men yrkar bifall till reservation 19 om generationsskiften.

Vi måste säkra framtidens bönder. Likaväl som vi säkrar vårt hållbara jordbruk måste vi säkra att nästa generation tar över. Det är många som vill in i yrket, men hur ska man göra när man väl står där?

Jag är stolt moster till Beda, som tog examen som agrotekniker i förrgår. Det var högtidligt och fint. Hon och hennes kamrater har under sina utbildningar gått som barn i huset, och det har varit spännande att följa deras entusiasm, från gymnasiet, då de gjorde en massa olika saker, till att de till exempel jobbade på någon liten gård eller med utveckling. Men nu när de är runt 25 och inte längre ska jobba åt andra slår de huvudet i väggen. Hur ska man ha råd att ta över en gård? Om man ärver en gård, hur ska man göra för att lösa ut syskonen? Hur ska man kunna göra de stora investeringarna för att komma vidare? Entusiasmen finns fortfarande kvar, men de stöter på hinder. Här måste vi göra mer.

I år hade vi en stor bondemotion om hur man främjar nästa generations jordbrukare. Det handlar om etableringslån och rådgivning, och vi tycker att man ska utreda möjligheten till delägarskap utan att det går ut över jordförvärvslagen. Det ska också finnas satsningar på unga som vill ta över gårdar eller vill starta upp nytt.

Samtidigt måste dagens generation få stöd för att klara klimatförändringar, ökade kostnader och den osäkerhet som råder. Därför föreslår vi rådgivningscheckar – det finns goda exempel från andra länder – kompetenspaket och ökade resurser till rådgivare på hela spektrumet i hela landet.

Vi kan inte ha en livsmedelsproduktion som är koncentrerad till enbart vissa delar av landet, speciellt inte i den tid vi nu lever i. Vi kan inte längre förlita oss på någon annans produktion när ett skepp står på tvären i Suezkanalen eller när herrarna i öst rustar. Vi måste ta eget ansvar och öka vår robusthet, och det gäller både jorden och de människor som brukar den.

Miljöpartiet ser med oro på att det fortfarande pågår storleksrationalisering av det svenska jordbruket. Detta har pågått i många år och handlar mycket om hur EU-stöden är konstruerade. Därför är det viktigt att Sverige tar strid i kommande CAP-förhandlingar för att vi ska kunna ha jordbruk och matproduktion i hela landet och för att stödsystemen inte ska riktas till de stora som redan har. Av EU:s budget går nämligen 29 procent till jordbruket. Sverige måste ta fajten, men det ser Miljöpartiet inte riktigt att man gör. Som vi hörde i Moderaternas anförande går lönsamheten först, men man måste också kunna få stöd för att öka lönsamheten, inte tvärtom.

Det svenska jordbruket måste också bli mer självförsörjande på insatsvaror. Vi behöver öka den inhemska förädlingen av växtprotein och minska beroendet av konstgödsel. Produktionen måste öka av både klimatskäl och säkerhetsskäl. Vi måste göra egna drivmedel och egen gödsel i Sverige, och vi måste få till de cirkulära systemen. Om vi också kan odla fler proteingrödor i Sverige minskar vi importen och beroendet av exempelvis soja från Brasilien. Här måste det till satsningar, innovation och forskning.

Herr talman! Avslutningsvis: Det är hög tid att jordbrukspolitiken i Sverige och i EU tar höjd för framtiden. Våra lantbrukare förtjänar en politik som stöttar omställningen och inte låser fast dem i gårdagens system. Vi tror på ett jordbruk som bygger på samspel med naturen, inte utarmning av den, och som gynnar människor, klimat och biologisk mångfald.

Anf. 67 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Emma Nohrén för anförandet.

Jag kan se att våra partier står på viss gemensam grund när det gäller främjandet av mindre jordbruksföretag. Jag blir dock lite fundersam när jag läser reservation 7, som ger en viss beskrivning av hur detta ska gå till.

I reservation 7 handlar det om att jordbrukspolitiken länge har varit inriktad på storleksrationalisering. Det är min tolkning. För att främja små och mellanstora jordbruk, står det, ska EU:s jordbrukspolitik därför inriktas på att öka miljö- och klimatnyttan. Då vill jag gärna fråga: Hur ska högre krav på miljö- och klimatnytta leda till fler små gårdar? Det kan vara bra i sig, men hur kan det, kausalt, leda till fler små gårdar och att det går bättre för de små på det viset?

Det handlar om begränsningar, även om det är för en god sak, och det handlar om en större administrativ börda och ökad osäkerhet. Ju mer som byggs in i regler, desto mindre säker kan man vara på att man har gjort rätt. Man kanske förlorar en del av sitt stöd om man har gjort fel.

Hur ska dessa krav på ökad miljö- och klimatnytta leda till att det blir lättare för de små och mellanstora gårdarna?

Anf. 68 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Det är sant att ökad administration inte är något som gynnar ensamföretagare, men här handlar det snarare om att om du får betalt för den klimat- och miljönytta du ger får du också lönsamhet i andra delar av ditt jord- och skogsbruk. Små och medelstora företag har ofta möjlighet att göra sådana insatser. De kanske finns i sådana bygder att de med djuren kan hävda marker. Det här skulle vara ytterligare ett sätt för dem att få stöd för de olika delar som de gör.

Hemma på Västkusten finns till exempel en bonde som sköter både naturvården och den biologiska mångfalden på många av våra öar med bara ett fåtal djur av varje sort. Det är getter, får och kor. Allt detta kan de inte få igen i livsmedelsproduktion, men de bidrar också med andra nyttor. De får dock väldigt lite betalt för detta jämfört med vad det skulle kosta samhället om det växte igen. Sådana klimat- och miljönyttor bör man få ersättning för. Över huvud taget måste vi styra hela jordbruket mot att bli ett resilient jordbruk med klimat- och miljönytta, och de insatser och stödåtgärder man får bör inte motverka detta.

Det har nu också antagits restaureringslagstiftning, och Sverige ska om ett år lämna in sin plan för hur vi ska uppnå den. Där ingår att restaurera många av jordbrukslandskapen och återskapa miljöer, och där måste även jordbruket och lantbruket vara med. Då kan vi få fler inhemska livsmedel samtidigt som vi får miljö- och klimatnytta.

Anf. 69 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Herr talman! Tack, Emma Nohrén, för svaret!

Med mina öron hör jag att det snarare handlar om att öka ersättningen än om att öka själva miljönyttan. Betalning ska ges för det man gör och det som man vill göra som gynnar miljön. Det låter inte annorlunda än restaureringsstödet, som vi ökade i den budget som löper nu, eller de ökade satsningarna på biogas, gödselgas och sådant som redan finns. Jag håller med om att ersättningsnivåerna inte är fullt kostnadskompenserande i vissa lägen. Där skulle man kunna höja ersättningarna, och det diskuterar vi också.

Att ställa större krav på att man ska öka miljö- och klimatnyttan tror jag ligger i Miljöpartiets riktning, även om jag kan ha fel, men det i sig skulle inte leda till ökad lönsamhet utan till att man får betalt för krav som redan ställs.

Den som har flera olika djur, som i exemplet, träffas plötsligt av fler regler. Ju mer varierad gård man har, desto fler regler måste man ta hänsyn till. Jag tror att vi snarare måste minska regelkrånglet – det tror jag är jätteviktigt – och öka lönsamheten överlag. Vår analys är att storleksrationaliseringar har drivits fram av en bristande lönsamhet och ett stort krångel. Det vill vi råda bot på.

Jag har ingen konkret fråga, men Emma Nohrén kanske kan resonera kring våra slutsatser.

Anf. 70 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Jag vet inte om vi reder ut det här i ett replikskifte, men jag fortsätter gärna diskussionerna.

Det vi ser är att när vi har till exempel arealstöd, som det vi har nu och som är baserat på storlek, blir det inlåsnings effekter. De allra flesta lantbrukare i dag, från de mindre jordbruksföretagen, brukar andras mark mer än sin egen – de arrenderar. Den som äger marken får till exempel ett stöd per hektar, oavsett vilket skick marken är i.

Det jag har fått till mig är att det kan vara svårt att uppnå bra vattenavrinning och marker i bra skick. Antingen får du pengar från EU eller från någon som arrenderar, vilket gör att du har ett fast pris. Det minsta är det som du får i EU-stöd. Om det i stället skulle baseras på vilken miljö- och klimatnytta du bidrar med eller tillståndet på marken och de delarna skulle du få incitament att förbättra marken, avrinningen och sådana saker.

Det finns alltså många inlåsnings effekter med det stödsystem vi har i dag. I stället skulle vi kunna ha ett stödsystem eller en jordbrukspolitik som inriktas på att hela tiden göra förbättringar. Ja, det kan bli fler kontrollpunkter, men det kan också göra att vi får ökad produktion på en mark som är välskött.

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Jag utgår från att ledamoten använde ”du” syftande på tredje person.)

Anf. 71 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Herr talman! I dag debatterar vi här i kammaren betänkandet om djurhälsodata samt jordbrukspolitik. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

För några veckor sedan hade jag besök av två mjölkbönder. Det var ett mycket intressant samtal om att de själva var unga och ville satsa på svensk mjölk. Jag lyssnade på de båda mjölkbönderna – en från Hälsingetrakten och en från Skaraborg – och fick höra dem berätta. De sa: Vet du, Magnus, nu i vår när vi diskuterar i branschen tror vi på framtiden. Det känns som att det är ett driv i jordbruksnäringen.

Sådant tycker jag att vi ska ta till oss. Jag blir i alla fall väldigt glad över att höra det. Det är enormt viktiga signaler att unga bönder ger uttryck för glädjen i och tron på att det finns pengar att tjäna på svenskt jordbruk.

För ungefär tre månader sedan var jag på ett annat möte, med många jordbrukare i Nässjö. När jag skulle gå till stationen, herr talman, sprang en bonde i fatt mig och sa: Kan ni förstå – er sänkning av dieselpriiset har gett 450 000 till min gård. När fick jag det senast? Du måste verkligen berätta för andra att jag nu kan investera hemma på gården.

Sådant är roligt att höra. När jag var på en mäs sa i Norge sa normmännen: Vi tittar mycket på Sverige just nu, för det verkar ha hänt något i jordbrukspolitiken.

Herr talman! Det är en ny tid i vårt land. Vi har en regering och en landsbygdsminister som arbetar för att det ska produceras mer livsmedel i hela landet. Den absolut viktigaste frågan, anser jag, är att vi producerar mer mat, från söder till norr.

Vi har haft ett stort bekymmer i vårt land – det måste ändå sägas. Vi har inte varit självförsörjande på så mycket mer än vetemjöl, morötter, socker och ägg. Faktum är att om vi tittar på vårt skafferi ser vi att det är halvtomt, eller halvfullt, beroende på hur man ser på saken. Så här kan vi inte fortsätta att ha det. Vi behöver få mer produktion och mer fart på vårt lands brukande. Vi har alla möjligheter.

Vi hörde min kollega John berätta hur det är ställt och vad många tycker och tänker. Vi menar att med den politik som vi nu för blir det en ny tid. Faktum är att vi kan prata mycket om vad som händer, men runt om i vår värld lägger sig ungefär 800 miljoner människor hungriga varje kväll, utan att ha fått mat för dagen.

Är det någonting vi kan göra? Vi kan producera mer mat så att vi kan fylla vårt skafferi så att det bågner, och vi kan leverera mat till andra människor som verkligen behöver det. Det tror jag är otroligt viktigt.

Vi hörde i början här att vi har antagit en livsmedelsstrategi. Nja, vi har antagit den förut, så egentligen är den bara uppdaterad. Men det tycker jag är väldigt positivt.

Vi antog den här livsmedelsstrategin 2017. Det var väldigt positivt. Där pratar man mycket om ökad livsmedelsproduktion och mer lönsamhet i jordbruket och om att stärka konkurrenskraften och öka Sveriges livsmedelsförsörjning. Men precis som min kollega John sa har många inte märkt det. Jag har i alla fall inte märkt det. Många av bönderna säger att de märkte en väldig skillnad. Men vi menar att den här uppdateringen är väldigt viktig därför att där pratar man om mer svensk mat på butikshyllorna och på tallriken för att stärka konkurrenskraften och öka lönsamheten för våra svenska bönder. Sverige ska vara mer rustat. Vi ska stärka vår livsmedelsförsörjning.

Det här, herr talman, är en helt avgörande fråga för vårt land, för har vi inte mat att ställa fram om det blir kris eller krig är vi illa ute. Och med de förutsättningar vi har i Sverige att producera mer mat kan vi verkligen göra skillnad.

Vi har pratat om det här förut. Jag tänker att jag tar det ändå, för jag tycker att det är så intressant. I vårt grannland Finland har de en helt annan politik. Jag har sagt det förut men kan säga det igen, för det finns säkert någon som ser detta på tv just nu. I Finland var de aldrig med på att lägga ned alltihop och tycka att livsmedelsproduktion bara är någonting vid sidan om. I Finland sa de: Nej, vi vet aldrig hur framtiden blir. Kanske måste vi ha en produktion värd namnet.

I Finland har de faktiskt en självförsörjningsgrad, en livsmedelsförsörjningsgrad, på 80 procent. I Sverige är den under 50 procent. I Finland säger de att de inte behöver importera mat, exempelvis korn, eller någonting. De klarar nu att försörja sin egen befolkning i över nio månader. I Sverige är summan faktiskt bara några veckor innan det är tomt på våra hyllor, så är det några vi verkligen kan lära oss av är det våra finska vänner. Det har vi också gjort, och jag är som sagt väldigt glad för att vi nu tar riktiga steg framåt för detta.

Herr talman! Vi kan inte bara tala om detta, utan det måste också ge resultat. Det har den här regeringen visat. Jag menar att vi behöver ha 125 000 fler kor i vårt land. Vi behöver mer mjölkproduktion och mer köttproduktion.

Vi hör när vi lyssnar runt om att det är en annan tid nu. Vi tror på framtiden för svensk livsmedelsproduktion. Med det som vi nu har gjort och är på gång att göra i vårt land är vi övertygade om att vi kommer att se skillnad, och det är helt avgörande.
(Applåder)

I detta anförande instämde Staffan Eklöf (SD).

Anf. 72 MALIN LARSSON (S) replik:

Herr talman! Vi får lite olika bilder här från regeringspartierna. Från ledamoten Widegren tidigare var det lite annat ljud i skällan än från ledamoten Oscarsson nu.

Den svenska borgerliga regeringen har med KD i täten bestämt att Sveriges jordbruk ska omfattas av utsläppshandelssystemet ETS 2, trots att EU inte kräver det.

Herr talman! Det som Magnus Oscarsson och hans regering ägnar sig åt här är en svensk överimplementering av EU-regler. Det är inte det våra bönder behöver. Oscarsson har själv i debatter här i kammaren lyft fram vikten av att vi har samma villkor för våra lantbrukare som för lantbrukare i de länder de konkurrerar med. Men nu tycks man göra tvärtom från regeringens sida.

Även ledamoten Oscarssons partiledare har lovat att regeringen ska återkomma med förslag på hur jord- och skogsbruket ska kompenseras för de kostnadsökningar som våra svenska jordbrukare kommer att drabbas av. Men frågan är hur kompensationen ser ut och när den kommer att presenteras. Skulle kompensationen innebära lägre bränslepriser eller återbetalning kopplat till förbrukningen? Vad är i så fall hela poängen med den här reformen och att man lyfter in jordbruket i ETS?

Jag tänker att ledamoten Oscarsson, som ändå är Kristdemokraternas jordbrukspolitiska talesperson, är rätt person att svara på det här. Varför väljer Kristdemokraterna att överimplementera de här EU-reglerna, och hur ska jordbruket kompenseras?

Anf. 73 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Larsson, för frågan!

Faktum är att vissa frågor, som den här, ligger på en annan person i mitt parti att tala om. Liksom ni i ert parti har vi delat upp det på olika talespersoner. Men jag ska försöka svara så gott jag kan.

Exakt den fråga som ledamoten ställer vet jag ligger på regeringens bord. Den ser över hur man ska kunna kompensera för det här. Men frågan är väldigt elegant ställd, tycker jag.

Jag kan ju säga så här. Min kollega John Widegren lyfte upp att vi precis har lämnat över ett förslag till regeringen på hur man ska kunna få enklare konkurrens för våra svenska företag. Med tanke på hur det ser ut i vårt land i dag och de förändringar som måste till är det verkligen på tiden att vi gör någonting med detta. Det ligger väldigt mycket i konkurrenskraften att vi faktiskt säkerställer att våra företag får konkurrera på samma villkor runt om i vårt land, oavsett om det är i norr eller i söder.

Jag tycker absolut att det här är en fråga att ställa nu, men man kan ändå lyssna. Vi har många förslag som är på gång. Jag tänker att det är viktiga signaler för alla Sveriges bönder.

Anf. 74 MALIN LARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Oscarsson för försöket till svar men kan konstatera att ledamoten fortfarande är svaret skyldig. Det var inget svar på frågan, utan här agerar regeringen och ledamoten Oscarsson tvärt emot vad man själv förordar i den här kammaren.

Jag vill också passa på att komma in på den uppdaterade livsmedelsstrategin. Till slut kom den ju fram, efter en lång väntan. Man tog gott om tid på sig. Tyvärr blev den en besvikelse på flera områden.

Också i Kristdemokraternas eget bondeförbund var man besviken och riktade kritik mot att den uppdaterade livsmedelsstrategin saknar tydliga och mätbara mål. Precis som ordföranden för Kristdemokratiska Bondeförbundet skriver var just konkreta och mätbara mål en av de största förväntningarna på den uppdaterade livsmedelsstrategin.

Att vi har mätbara mål är viktigt för att se om utvecklingen går åt rätt håll. Det är ett verktyg som visar på vikten av målen och också att man följer utvecklingen. För mig är det verkligen svårt att förstå att man har valt att inte ha med dessa tydliga och mätbara mål i livsmedelsstrategin 2.0, så min fråga till ledamoten Oscarsson är: Varför har man inte det?

Anf. 75 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Larsson, för följdfrågorna!

Jag kan väl säga så här. När vi antog en livsmedelsstrategi 2017 var det väldigt många bönder runt om i Sverige som tyckte att det var väldigt viktigt och mycket bra. Det var till och med någon som sa: Nu kan jag äntligen investera, för ni verkar tro på framtiden. Några år senare sa de: Vänta nu, jag har inte märkt någonting av det här.

Jag tycker nog att det är ganska magstarkt av ledamoten att klaga på den här livsmedelsstrategin, som är en del av den gamla, och tycka att den är så pass dålig som ledamoten säger.

Vi menar tvärtom att det här är något som vi nu verkligen lyfter fram – svensk mat och hur vi ska öka försörjningen vid kris eller krig och med tanke på lönsamheten för svensk livsmedelsproduktion och bondekåren. Visst har det funnits kritik mot detta, men en del har också sagt: Vad underbart att detta kommit och verkligen belyses med väldigt bra förslag!

Som ledamoten Larsson vet kan det vara ömsom vin, ömsom vatten att sitta i regering. Men med den här strategin, som vi nu har uppdaterat, visar vi verkligen, som jag försökte berätta i mitt anförande, på saker och utredningar som är gjorda för att belysa och göra skillnad för bonden.

Jag tror att detta är helt avgörande. Och som jag nämnde förut är det många som är väldigt glada för att det känns som en ny tid för jordbruket i vårt land.

(Applåder)

Anf. 76 MALIN LARSSON (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Socialdemokraternas reservation nummer 30.

I det betänkande som vi debatterar i dag behandlar vi både jordbrukspolitiken och propositionen *En utvidgad insamling och utlämning av djurhälsodata*. Djursjukdata är en viktig informationskälla för att kunna bidra i arbetet med djurhälsa och även antibiotikaresistens.

Vi socialdemokrater vill se ett fossilfritt och konkurrenskraftigt jordbruk, och vi vill se både det konventionella och det ekologiska lantbruket öka i hela landet. Det är en jordbrukspolitik för fler gröna jobb, ökad livsmedelsproduktion och höjda ambitioner inom miljö- och klimatområdet.

Herr talman! De senaste veckorna har våra flöden i sociala medier fyllts av bilder från kosläpp runt om i hela landet. Det är glada kor som fulla av värmekänslor springer ut på grönbete. Kosläppen har blivit en kär tradition, där vi får komma ut till gårdarna, möta djuren och lära känna en liten bit av det lantbruk som bär upp vårt samhälle.

Glada kor på grönbete ute i friska luften är något som svenska folket vill se, och därför var det glädjande att Socialdemokraternas reservation om att bevara beteskravet röstades igenom här i kammaren för två månader sedan.

Djur på bete är inte bara en vacker bild i vårt landskap. Det är också en påminnelse om det hårda, livsviktiga arbete som pågår varje dag, året runt, i jordbruket. Från tidiga morgnar till sena kvällar producerar svenska bönder mat av hög kvalitet, med höga krav på djurvälstånd, miljö och livsmedelssäkerhet.

Men svenskt jordbruk är så mycket mer än mat på våra tallrikar. Det är grunden för vår försörjningsförmåga, för biologisk mångfald och för levande landsbygder i hela landet. Det är därför vi socialdemokrater tydligt säger att vi måste investera i ett fossilfritt och konkurrenskraftigt jordbruk som håller hela landet vid liv.

Herr talman! Efter veckor av oro över extrema torkförhållanden i stora delar av landet kom äntligen regnet som många väntat på. Det har varit väldigt torrt i både skog och mark under denna vår. Detta är något vi fått lära oss att leva med: resultatet av de klimatförändringar som blir allt tydligare i vår omvärld men också här i Sverige. Nya värerekord slås hela tiden, och allvarlig torka i Europa gör att både jordbruket och vattenförsörjningen pressas hårt.

Klimatomställningen pågår, och jordbruket har en central roll. Det är här, på gårdarna, i stallen och på åkrarnas skiften, som framtidens hållbara samhälle byggs. Jordbrukets omställning är avgörande för vår försörjningsförmåga. Vi måste fokusera på att skapa ett jordbruk som är både hållbart, lönsamt och resilient, för att kunna försörja oss nu men också för framtida generationer.

Som socialdemokrater ser vi även stora möjligheter i användningen av biobränslen i vårt jordbruk. Det handlar inte bara om att producera förnybar energi och bränslen utan även om att säkerställa ett mer hållbart jordbruk och minska beroendet av fossila bränslen.

För oss är det självklart att jordbrukssektorn ska ges de rätta verktygen och resurserna för att ta till vara dessa möjligheter. Bioekonomin kan bidra till att stärka vår landsbygd, skapa nya arbetstillfällen och samtidigt värna klimatet. Därför ser vi det som vår uppgift att stödja denna omställning. Jordbruket ska ha verktyg för att minska sina utsläpp och bidra till klimatomställningen och inte straffas för att man gör det. Genom bioekonomi, Klimatklivet och smartare styrmedel kan vi ställa om på riktigt.

Herr talman! Vi behöver ett svenskt jordbruk som är starkt men också rättvist, där unga vill och vågar ta över. Vi vill att generationsväxlingen underlättas och att vi säkrar kompetensförsörjningen. Vi vill också se mer

relevant utbildning och mer forskning och innovation som är förankrad i lantbrukarnas vardag – och som ger verkliga resultat ute på gårdsnivå.

Här handlar det också om teknik, växtförädling och modern genteknik, som kan hjälpa oss att möta både klimat- och livsmedelsutmaningar. Vi välkomnar EU-kommissionens förslag om att underlätta regler för vissa NGT-grödor. Här måste Sverige ligga i framkant – vi kan inte halka efter.

De gröna näringarna och våra lantbrukare är nödvändiga för att både klara klimatomställningen och stärka Sveriges livsmedelsförsörjning. Därför vill vi socialdemokrater också höja Norrlandsstödet med 60 miljoner, för att vi ska ha livsmedelsproduktion och beredskap i hela landet.

Vår försörjningsförmåga måste stärkas, både i fredstid och i kris. Vi behöver öka odlingen av växtbaserade proteiner, både för människors konsumtion och för användning som foder. Genom att kombinera djurhållning med odling skapas robusta och cirkulära system där svenska råvaror står i centrum.

De val vi gör spelar stor roll. När vi väljer svensk mat i butik, på restaurang och i de offentliga köken investerar vi i vår gemensamma beredskap. Därför vill vi att offentlig upphandling i större utsträckning styrs mot svenskt, hållbart och lokalt.

En annan liten fråga som dock är viktig för den biologiska mångfalden är det småskaliga fäbodbruket, som också är en del av vårt kulturarv.

Herr talman! Den gemensamma jordbrukspolitiken inom EU, som vi kallar CAP, är ett verktyg som Sverige bör använda fullt ut. I tider av oro och ökad osäkerhet i omvärlden är det viktigare än någonsin att vi skapar långsiktiga och förutsägbara villkor för jordbruket. Detta har vi möjlighet till, gemensamt och tillsammans, med stöd, struktur och riktning. Men det krävs också att vi i Sverige gör vår del. Det krävs att vi sätter jordbruket högt på den politiska dagordningen och att vi ger branschen framtidstro.

Herr talman! Vi socialdemokrater ser det svenska jordbruket som en nyckel till framtiden. Det är en sektor full av möjligheter, om vi väljer att investera, samarbeta och lita på kraften hos våra jordbrukare. Det svenska jordbruket spelar en central roll för att producera kvalitativ och näringsrik mat, men jordbruket skapar också arbetsmöjligheter och öppna, levande landskap i hela landet. Från kosläppets glädje till klimatanpassningens allvar – hela vägen bygger vi Sverige starkt tillsammans.
(Applåder)

I detta anförande instämde Joakim Järrebring och Anna-Caren Säterberg (båda S).

Anf. 77 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Herr talman! Tack till Malin Larsson för anförandet!

Det var många önsknings i Socialdemokraternas anförande, och det är bra. Den linjen kan man också se i reservation nummer 8, som jag har kikat på. Ni står bakom också den även om ni inte yrkade bifall till den. Där står följande: ”Vi vill dock betona att livsmedelsstrategin behöver uppdateras utifrån en längre tidshorisont med satsningar på nya områden som verkligen adresserar jordbruks- och livsmedelssektorns behov.”

Det saknades lite konkretion, både i anförandet och i önskan om satsningar på nya områden – satsningar som inte redan görs och finns med i de olika dokumenten, bland annat livsmedelsstrategin, och även i annat. Vad är det man önskar? Det finns två kriterier, utifrån vad man kan utläsa här, som sådana förslag ska uppfylla:

1. Det ska inte redan göras innanför eller utanför livsmedelsstrategin.
2. Det ska vara saker som verkligen adresserar jordbrukets och livsmedelssektorns behov.

Då undrar jag vad Malin Larsson tänker på. Jag kan komma på en sak själv – jag kan hjälpa till med det. Vi diskuterar nu inför framtiden hur vi ska komma åt detta med generationsväxlingen. Det finns inte konkret med i livsmedelsstrategin. Men det finns många bitar – även i livsmedelsstrategin och i andra dokument – som skulle kunna hjälpa till när det gäller generationsskiften.

Vilka konkreta områden tänker Malin Larsson på?

Anf. 78 MALIN LARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågorna! Jag ska se om jag lyckades uppfatta dem korrekt.

Livsmedelsstrategin är ett otroligt viktigt verktyg som vi har för att vi ska nå våra mål, som vi lyfter här. Vi vill ha en ökad svensk livsmedelsförsörjning men också en ökad försörjningsförmåga, där vi kan producera egna insatsvaror och göra oss oberoende av skurkländer som levererar olja till oss, som Ryssland med flera.

Här har vi jordbruket som en otrolig möjliggörare, som faktiskt självt kan producera biodrivmedel. Sverige låg tidigare i framkant. Nu får vi exportera de här varorna, och utvecklingen har tyvärr stannat av med den SD-ledda regeringen.

Sedan nämnde jag flera saker som vi saknar i livsmedelsstrategin. Vi saknar miljö- och klimatåtgärder. Vi saknar tydliga mål. Här är regeringen fortfarande svaret skyldig. Hur ska vi veta hur det går? Går utvecklingen åt rätt håll? Följer vi målen och så vidare? När vi det vi vill? Det gör vi inte nu när det inte finns några mål och verktyg som visar om vi går åt rätt håll. Varför har man inte med några tydliga och mätbara mål?

Ledamoten Eklöf saknade konkretion, sa han. Jag tycker att jag var väldigt konkret och tydlig, till exempel när det gällde satsningarna på Norrlandsstödet. Men kortfattat kan jag sammanfatta det så här: Vi socialdemokrater vill se mer svenskt i tanken, mer svensk mat på våra bord och en ökad hållbar livsmedelsproduktion och därmed en bättre beredskap.
(Applåder)

Anf. 79 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Herr talman! Det mesta vi fick höra var målsättningar. Det var åtgärder vi pratade om – och nya områden som verkligen adresserar jordbrukets och livsmedelssektorns behov.

Jag noterade att Malin Larsson tog upp miljö- och klimatåtgärder. Där har vi faktiskt åtgärder. Men de åtgärder som verkligen gynnar sektorn är ju ökad vattenhushållning – check på det i livsmedelsstrategin – och växtförädling för att klara torrare och blötare väder och så vidare – check på

det i livsmedelsstrategin. Det är också check på det övriga arbetet, som vi håller på med.

Man låtsas alltså att det inte finns med fast det finns med.

När det gäller Norrlandsstödet har vi bidragit. Det är en fråga om ni-vår. Nu blev det för lite pengar – det kan jag hålla med om. Men det går att reparera i framtiden.

Det är ändå bara nivåskillnader vi pratar om, så jag tänker att det fortfarande är lite magert. Utifrån det känns reservation nummer 8 lite apart. Men det kanske finns fler områden som Malin Larsson vill ta upp, som ger stöd åt reservation 8.

Anf. 80 MALIN LARSSON (S) replik:

Herr talman! Tack till ledamoten Eklöf för fler frågor!

Det är inte bara vi socialdemokrater som tycker att det saknas en hel del viktiga delar i den nya, uppdaterade livsmedelsstrategin, utan det gör också exempelvis Klimatpolitiska rådet. Det här är otroligt viktiga frågor som hänger ihop med det svenska jordbrukets framtid och konkurrenskraft, helt enkelt.

Vill man haka sig fast i historien och fortsätta använda olja och vara helt beroende av skurkstater, som Sverigedemokraterna vill? Det får ni i så fall stå för. Vi står för en helt annan politik och helt andra satsningar.

Vi satsar på Norrlandsstödet, som jag sa. Det är otroligt viktigt. Sverige är ett avlångt land där det finns helt olika förutsättningar. I norr har vi långa avstånd. Och på vintrarna är det stora snömängder, som ställer helt andra krav på konstruktioner av byggnader och så vidare.

Det krävs också att vi har en livsmedelsberedskap framåt. Det är en annan del där vi har satsningar i vår budget.

Politiken hänger ihop. Det är inte bara jordbrukspolitiken vi diskuterar här i dag. Detta hänger ihop med många andra delar. Det handlar om att våra kommuner och regioner har den ekonomi som de behöver, så att de har råd att köpa bra mat som de kan servera våra äldre och barn. Det hänger också ihop med kostnadsökningarna, som pressar vanligt folk. Kostnadsökningarna har den SD-ledda regeringen drivit på något otroligt. Många hushåll, framför allt hushåll med ensamstående mammor, har det otroligt tufft. De har svårt att över huvud taget sätta mat på bordet. Med den SD-ledda regeringens budget har man inte råd att köpa kvalitativ, näringsrik och svenskproducerad mat.

(Applåder)

Anf. 81 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Herr talman! Först vill jag bara klargöra – vi har ju åhörare i lokalen – att vi har en moderatledd regering och ingenting annat.

Ledamoten stångar sig varm för kosläppen och talar om vikten av betande kor och så vidare i vårt svenska landskap. Ja, absolut, det är jätteviktigt.

Det är dock så att mjölkorna mest betar på åkerbeten runt våra svenska mjölkgårdar. Det stora problemet vi står inför just nu gäller mängden naturbetesmarker, som är för liten. De djur som betar på svenska naturbetesmarker är för det mesta kötttrasdjur och får. Vi har en del mjölkraskvigor som betar även på naturbetesmarker, men de betesmarkerna är i regel för magra för att det ska kunna bli fullgoda mjölkkor av dessa kvigor

i ett senare läge. Då behöver vi tillskottsutfodra, och det ska vi helst inte göra på våra naturbetesmarker.

Det var en väldigt detaljerad ingång.

Jag undrar egentligen, herr talman, hur Socialdemokraterna vill att vi ska öka mängden betesdjur. Just nu ser vi att korna har minskat i tiotusental under de senaste åren, och de är de huvudsakliga djuren som ska beta på naturbetesmarker.

Jag talade i mitt anförande förut också om hur antalet får har minskat – i mångt och mycket i de områden där vi har en kraftig rovdjursstam. Hur vill Socialdemokraterna att vi ska öka antalet betesdjur till våra naturbetesmarker?

Anf. 82 MALIN LARSSON (S) replik:

Herr talman! Tack till ledamoten Widegren för en viktig fråga!

Ja, jag säger SD-regeringen eftersom SD är det största partiet i regeringsunderlaget. Tyvärr är det inte Moderaterna som är det största partiet i regeringsunderlaget. Sedan är det en moderat statsminister.

När det gäller naturbetesmarker och betande djur är det en otroligt viktig fråga som ledamoten lyfter. Det är självklart att vi också vill se detta. Det håller våra landskap öppna. Betande mular är otroligt viktiga för den biologiska mångfalden men också för livsmedelsberedskapen, skulle jag vilja säga.

Det är viktigt att vi hela tiden har en avel, att vi får fram nya djur och att vi har kvar avelsdjuren. När antalet nötdjur nu minskar ser vi att detta tar lång tid. De får oftast bara en kalv. Det är sällan det blir fler. Fåren får oftast fler än ett lamm. Där går det snabbare att öka besättningarna.

En del i detta är att det har varit och fortfarande är problem med rovdjur. Därför behöver vi minska vargstammen men också se till att vi har skydds jakt som fungerar. Man ska snabbt kunna få hjälp vid rovdjursangrepp.

I livsmedelsberedskapen som vi vill satsa på är djuren och även Norrlandsstödet viktiga delar. Vi ska såklart ha betande djur i hela vårt land.

Jag tror starkt på fårbesättningarna. Jag tror att det går snabbare att öka på antalet, eftersom det går fortare där. Men vi behöver helt klart öka antalet betande djur i landet. Jag skulle också vilja se mer skogsbyte, som vi hade betydligt mer av förr i tiden.

Anf. 83 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Herr talman! Vi ska då återigen klargöra det som ledamoten sa om den SD-ledda regeringen. Det är inte en SD-ledd regering, utan det är en moderatledd regering. Så har vi klargjort det.

Jag hör resonemanget om betesdjuren. En del saker håller jag med om. Kor brukar i regel bara få en kalv. Det är tur, eftersom de dessvärre oftast bara kan räkna till en. Om de får två glömmar de ibland det. Och det tar definitivt lång tid.

Våra betesdjur minskar de facto ganska fort. Skulle Socialdemokraterna vara öppna för till exempel ett återinförande av ett dikostöd, liknande det vi hade en gång i tiden, för att bättra på mängden dikor? Kan det vara en väg för Socialdemokraterna? Och om inte, varför?

Vad gäller rovdjursförekomsten och vargen lyfter ledamoten upp vikten av skydds jakt och snabba ställtider. Hur ställer Socialdemokraterna sig till att öppna upp § 28 ännu mer och göra det ännu lättare att använda den redan vid misstanke om att rovdjuren är ett hot mot betesdjuren, till exempel?

Herr talman! I anförandet talade Malin Larsson också om vikten av generationsskiften. Det finns delar i CAP:en om stöd för unga och så vidare, men det är alldeles för svaga åtgärder. Hur skulle Socialdemokraterna vilja se att det blev enklare för unga att komma in i jordbruket? Det är definitivt en ödesfråga. Många står här i kammaren och säger ödesfråga hit och dit i många olika delar, men om vi inte kan generationsskifta i svenskt jordbruk har vi snart inget. Vilka vägar föreslår Socialdemokraterna för att generationsskifta i svenskt jordbruk?

Anf. 84 MALIN LARSSON (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Widegren, för fler frågor! Det var många. Jag ska försöka hinna svara på alla.

Dikostöd tror jag var det första som ledamoten lyfte upp. Självklart är vi villiga att resonera om allting. Det har jag också lyft upp i tidigare replikskiften här i kammaren i dag.

Jordbrukspolitiken är otroligt viktig. Det gäller även att försöka ha långsiktighet. Just därför ville vi socialdemokrater vara med när den livsmedelsstrategi som vi hade skulle uppdateras, i stället för att man vid varje ny mandatperiod ska få en ny jordbrukspolitik och en ny livsmedelsstrategi på plats.

Jag tror helt klart att långsiktighet i jordbrukspolitiken är otroligt viktigt för att man ska våga investera. Det är enormt stora investeringar som våra lantbrukare gör. Det handlar om mycket pengar.

Då kommer vi också in lite på det här med generationsskiften. Jag kommer från mitten av landet – man brukar säga de norra delarna, även om det är mitten av landet. Jag bor i alla fall i Norrland. Där hänger skogsbruket nära ihop med jordbruket. Det är skogen som innehåller värdet. Det är där de ekonomiska resurserna finns.

Det är nu hotat. Det är svårt att göra generationsskiften på grund av artskyddsfrågan, som den här regeringen inte har löst än. Man sitter helt enkelt fast när man inte får bruka sin skog, avverka och få in de pengar man behöver. Dessutom får man ingen ersättning. Det är otroligt olyckligt. Jag ser det som absolut prioriterat att lösa artskyddsfrågan och ersättningsfrågan kopplat till den, så att våra lantbrukare i norr kan generationsskifta.

När det gäller § 28 och vargen kan det behöva göras mer. Vi socialdemokrater har lyft upp vargproblematiken länge. Däremot är det viktigt att vi också fortsätter att ha en licensjakt.

Anf. 85 ELIN NILSSON (L):

Herr talman! Jordbrukspolitik handlar om öppna landskap, kulturhistoria, betande kor, mat på våra tallrikar, en levande landsbygd, företagande, besöksnäring, innovation, frihandel, geopolitik, regelkrångel och djurskydd. Och det är i allra högsta grad en EU-fråga.

Det finns få saker som en liberal gillar så mycket som att få möjlighet att prata om just EU. Vi är trots allt Sveriges mest Europavänliga parti. Men när det kommer till den gemensamma jordbrukspolitiken är vi skarpa kritiker. Den gemensamma jordbrukspolitiken behöver reformeras i grunden. När vi så småningom välkomnar Ukraina in i EU kommer vi dessutom inte att ha något val. Omfattande reformer kommer att krävas.

Herr talman! Jag passar på att uppehålla mig vid Ukraina. Om vi liberaler fick bestämma skulle alla ukrainska varor som förs in i EU vara tullfria. EU ska inte ta med ena handen och ge med den andra. Fullständig tullfrihet borde råda på samtliga varor från Ukraina. Jag kan citera dagens ledare i Svenska Dagbladet: ”Att återinföra EU:s tullar mot ukrainska livsmedel kommer att kosta oss mycket. Det ger dyrare mat och förlorat förtroende.”

Jag ska koppla det till debatten om jordbrukspolitik som vi har här i dag. Nu i dagarna löper den tullfrihet som EU haft för ukrainska livsmedel ut. Tullfriheten har varit ett utmärkt sätt att stötta den ukrainska ekonomin och därmed landets försvarsförmåga. Det är en historisk skandal att man inte har lyckats förhandla fram en fortsättning på detta avtal om frihandel mellan EU och Ukraina, som vi haft sedan 2022. Det är en enorm besvikelse. I ett läge där Ukraina slåss för både sin egen och Europas frihet och säkerhet är det ett stort misstag att kraftigt försämra handelsrelationerna mellan parterna.

Herr talman! När jag ändå är inne på frågan vill jag säga att det behövs en reformering av jordbruksstödet. Merparten av alla klimatskadliga EU-subventioner går i dag till jordbruket. Vi liberaler vill se kraftigt minskade utgifter för EU:s jordbrukspolitik. Vi vill att produktionsstöden görs om och att enbart stöd till omställning av jordbruk och landsbygdsutveckling finns kvar.

Jordbruket är viktigt i den gröna omställningen, och det är viktigt för att säkra livsmedelsförsörjningen i händelse av kris eller krig. Men vi måste minska stödet till de fossila delarna av jordbruket.

Herr talman! En annan viktig fråga är forskning och innovation. Det är avgörande för att klara just den gröna omställningen, inte minst inom jordbruket. Och här görs mycket.

Sverige driver på och kan göra mer när det gäller EU:s gemensamma regler för genmodifierade produkter. GMO är viktigt för att kunna uppnå ett mer klimatvänligt jordbruk. Både GMO och nya genomiska tekniker kan snabba på och effektivisera växtförädling för att ge grödor som är bättre klimatanpassade, kräver mindre bekämpningsmedel och på andra sätt bidrar till ökad hållbarhet inom jordbruket och skogsbruket.

Dagens lagstiftning är inte anpassad till den utveckling vi ser. Vi vill se liberaliserade GMO-regler i Europa så att vi kan spara på jordens resurser och samtidigt stärka jordbrukets motståndskraft mot klimatförändringarna.

Herr talman! Den politik som förs behöver gynna livsmedel av hög kvalitet. Svenska bönder producerar livsmedel med god djuromsorg och stor miljöhänsyn, och de måste kunna konkurrera på rättvisa villkor. Det är också så att vi vill se kraftiga begränsningar av de långa djurtransporterna i EU.

Herr talman! Jag återgår till Sverige. När jag nu ändå är inne på djurskydd i och med djurtransporterna passar jag på att tala lite om beteskravet. Det har redan varit uppe i debatten här i dag. Debatten om beteskravet fortgår, och vi liberaler arbetar hårt för att det ska finnas kvar. Sedan 1988 får alla mjölkkor i Sverige vistas utomhus under sommaren. Mular som är skapta för att beta måste också få göra det. Ett slopat beteskrav skulle vara fel väg att gå. Svensk mjölk är synonymt med betande kor. Många mjölkbönder skulle fortsätta att släppa ut korna trots ett slopat beteskrav, men inte alla. Ett slopat beteskrav skulle innebära att vissa mjölkkor inte fick gå ut. Det är en utveckling vi inte vill se. Vi gör vad vi kan för att det ska fortsätta att finnas ett beteskrav.

Ja, det är så att svenska djurskyddsregler ibland medför ökade produktionskostnader. Men djurvälstånd måste få kosta. Att försöka öka konkurrenskraften genom att försvaga djurskyddet är fel väg att gå. Min uppfattning är dessutom att ett slopat beteskrav skulle sänka konkurrenskraften för svenska mejeriprodukter.

Det är i stället EU-lagstiftningen som måste skärpas. Det europeiska djurskyddets miniminivå måste höjas och bli mer som det svenska. Då stärker vi inte bara det svenska jordbrukets ställning. Vi gör även livet bättre för väldigt många djur i resten av Europa. Här, mina vänner, finns mycket att göra.

Vi liberaler har i decennier arbetat för ett starkare djurskydd för alla djur på europeiska bondgårdar. Den liberala Europaparlamentarikern Marit Paulsen ledde på sin tid arbetet med att få till stånd en gemensam europeisk djurskyddslagstiftning – en lagstiftning för minskad antibiotikaanvändning och ökad djurvälstånd. Den satte en lägsta ribba för hur djur får behandlas i Europa, men arbetet måste fortsätta.

Vi liberaler vill ha ett starkare djurskydd i hela EU, och vi vill att alla kor ska ha rätt att beta utomhus. Med ett starkare Europa får vi ett starkare Sverige.

Anf. 86 MALIN LARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Elin Nilsson för anförandet. Det var extra glädjande att höra att Liberalerna står upp för betesrätten. Eftersom regeringar fattar kollektiva beslut ser vi därmed att den moderatledda regeringen kommer att stå upp för den.

Som jag var inne på i ett tidigare replikskifte har den uppdaterade livsmedelsstrategin kommit, rejält försenad. På miljö- och klimatområdet var den en besvikelse. Många anser att man tar ett steg tillbaka och utelämnar hur miljö- och klimatmålen ska nås. Det här är frågor som Liberalerna har brukat stå upp för och som de har drivit.

Klimatpolitiska rådet presenterade vid samma tid sin årliga rapport med en fördjupning om jordbrukets klimatpåverkan samt en rad rekommendationer. Som jag sa tidigare visar den här rapporten att det är fullt möjligt att minska jordbrukets utsläpp samtidigt som livsmedelsproduktionen ökar och försörjningsgraden stärks.

Klimatpolitiska rådet presenterade 13 rekommendationer till regeringen. Min fråga till ledamoten Nilsson är hur man från regeringens sida nu kommer att ta sig an de här 13 rekommendationerna från Klimatpolitiska rådet.

Anf. 87 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Larsson för frågorna och för de glada tillropen gällande beteskravet. Frågan förhandlas just nu. Utredningens förslag förhandlas i Regeringskansliet, så vi får se var det landar. Där strider vi så hårt vi kan för beteskravet.

Klimatpolitiska rådets rapport är en viktig del av regeringens arbete i de här frågorna. Jag har inga dagsaktuella uppdateringar om hur man tillvaratar rekommendationerna, men min bild är att de just nu hanteras i Regeringskansliet. Vad som kommer ut av det blir en senare fråga som jag ber att få återkomma till.

Jag ska säga någonting om miljö- och klimatmålen. Jordbruket är en av många viktiga branscher vars påverkan på miljö och klimat det är viktigt att hantera och minska. En viktig del är att reformera CAP-systemet. Vi driver på för detta på EU-nivå, inte minst i Europaparlamentet genom det arbete som vår liberala parlamentariker gör. Det handlar om att reformera CAP-systemet så att stöden som kommer genom CAP i större utsträckning går till att minska jordbrukets miljö- och klimatpåverkan och fokusera på omställning. Det tror jag skulle ha stor effekt, inte bara på svenskt jordbruk utan på hela EU:s jordbrukssektor.

Anf. 88 MALIN LARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaren så långt.

Den liberala klimat- och miljöministern har sagt att transportsektorns utsläpp inte behöver minska utan att det är jordbrukets utsläpp som ska göra det i stället. Vi får verkligen hoppas att man står fast vid det senare men kanske också minskar utsläppen från transportsektorn. Nu ser vi tyvärr ökade utsläpp i vårt land.

Den uppdaterade livsmedelsstrategi som presenterades hann egentligen inte ens kallna när den kommit från tryckeriet innan det kom krav på att man skulle uppdatera den igen och lägga till saker. Det handlade om att miljö- och klimatmålen skulle nås, men också om att det saknades tydliga och mätbara mål, som jag varit inne på i tidigare replikskiften. Det här är saker som många har lyft fram från flera olika håll – det är inte bara vi som gör det. När jag besöker lantbrukare och andra aktörer i livsmedelskedjan får jag höra att man vill ställa om. Man är innovativ och vill bidra. Men tyvärr tycks inte den här regeringen vara lika innovativ och vilja bidra lika mycket.

Nu hörde vi att ledamoten Nilsson tar strid för beteskravet, vilket är mycket glädjande. Men kommer ledamoten att ta strid även i de här frågorna? Har man tagit till sig av kritiken? Kommer man att uppdatera livsmedelsstrategin för att få tydliga och mätbara mål och för att miljö- och klimatmålen ska nås?

Anf. 89 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Jag tackar Malin Larsson för frågorna.

Både transportsektorns och jordbrukets utsläpp måste minska. Vi behöver arbeta för minskade utsläpp i alla sektorer för att nå våra miljö- och klimatmål. Vår ambition och det vi arbetar för är ju att de svenska miljö- och klimatmålen ska uppnås. Där jobbar vi brett och dedikerat.

Livsmedelsstrategin har vi alldeles nyligen fått en uppdatering av. Det finns mig veterligen just nu inga ambitioner att uppdatera den på nytt. Nu är den ju ny, så den behöver implementeras. Vi får se vad den får för effekter. Det är ett pågående arbete. Min uppfattning är att den är uppdaterad och att det som ligger på bordet gäller.

Anf. 90 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Problemet när man kommer som nummer två är att frågorna som jag hade tänkt ställa redan är ställda. Ledamoten får kanske se det som en chans att utveckla sin politik än mer.

Elin Nilsson sa i sitt anförande att klimat och miljö är väldigt viktigt. Vi har flera gånger under den här debatten varit inne på att ganska mycket i hög grad lyser med sin frånvaro i livsmedelsstrategin 2.0.

Samtidigt vet vi att en stor del av vår livsmedelspolitik styrs av EU och den gemensamma jordbrukspolitiken, vilket ledamoten också var inne på i sitt anförande.

Ledamoten sa att man ville minska så att det bara var två saker kvar. Hur ser ledamoten och Liberalerna på att man ska höja miljöersättningar och ha stöd till betesodlingar, vallodlingar och de delarna?

Hur vill man förändra detta? Jag får ställa frågan så att det inte blir samma frågor hela tiden. Vad ser man för förändringen i CAP, och vad driver man på där?

Anf. 91 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Tack, Emma Nohrén, för frågan!

Jag har inga detaljer för hur jag vill att slutprodukten ska se ut. Men riktningen som vi vill se är att stödet görs om så att det i grunden premierar just grön omställning och klimatfrämjande och miljöfrämjande åtgärder. Stöd till vallodling eller till att utföra systemtjänster som är bra för den biologiska mångfalden ser vi positivt på.

Anf. 92 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Det låter ju bra. Men då kommer vi tillbaka till den nationella politiken. Det vi har där är de olika utredningarna om regelförenklingar, som det har talats om tidigare under debattens gång. Sedan har vi det stora flaggskeppet som regeringen har aviserat med livsmedelsstrategin 2.0.

Det går inte att bortse från att just de delarna saknas där. Det är väldigt lite klimat och miljö. Det finns inga mätbara mål. Det fanns ändå med i den gamla strategin, som många sa inte höll måttet i dagens läge och skulle uppdateras.

Det fanns också mål för ekologisk odling, vissa klimat- och miljöåtgärder och så vidare. I den nya strategin är det snarare att man går bort från bonden och till vad vi ska göra med livsmedlen och hur vi ska skeppa dem vidare ut ur landet.

Min fråga blir: Vad kämpar nu Liberalerna för? Hur ser man att jordbrukets omställning ska gå till? Jag tror på ledamoten när hon säger att det är viktigt, men vi ser inte åtgärderna.

Jag är jätteglad över att Liberalerna kämpar för ett bättre djurskydd och att vi står på samma sida i kampen om att behålla beteskravet. Men när det kommer till klimat- och miljödelarna av omställningen av jordbruket och hur vi ska bygga robustheten mot klimatförändringarna och minska klimatutsläppen ser jag ingenting.

Jag skulle väldigt gärna vilja veta vad ni arbetar för och hur det ska genomföras.

Anf. 93 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Omställningen sker inte här i kammaren. Den sker ute hos bönderna och hos de yrkesverksamma. Det finns ett väldigt driv både i jordbrukssektorn och i hela näringslivet att ställa om. Det är näringslivet som går i bräschen för den gröna omställningen. Vi ska såklart stötta det på de sätt vi kan.

En viktig del i det är just regelförenklingar. I stället för att man ska behöva fylla i otaliga blanketter med samma information ska man i stället kunna lägga sin tid på att jobba i verksamheten. Det är en sådan viktig sak.

En annan fråga som jag också lyfte fram i mitt anförande är något som jag tror skulle ha stor effekt på klimat och miljö. Det är att man får till ett bättre regelverk på EU-nivå för genmodifierade produkter och genomiska tekniker så att man kan ta fram växter och grödor som är mer tåliga för de klimatförändringar som vi ser. Det tror jag skulle ha stor effekt.

Anf. 94 STAFFAN EKLÖF (SD):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 17 om finansiering av jordbruk. Detta är en debatt som i mångt och mycket handlar om jordbrukspolitiken.

Mitt anförande har två delar. Först vill jag prata om vad Tidösamarbetet gör och Sverigedemokraternas visioner. Sedan följer den andra delen som specifikt handlar om reservation 17.

Sverige har kanske världens bästa livsmedelsproduktion och måste öka produktionen. Vad krävs för det? Det krävs en ökad lönsamhet, mindre krångel och hantering av ett antal risker.

Bit för bit gör Tidökamraterna svenskt lantbruk mer lönsamt. Vi minskar lantbrukets omkostnader. Vi tillför mer stödmedel på strategiskt viktiga områden. Vi ökar efterfrågan på svenska livsmedel. Vi riktar om myndigheternas fokus till en mer stödjande roll, och vi möjliggör de tekniska framsteg som det svenska jordbruket vill göra.

Steg för steg gör Tidökamraterna lantbruket friare. Vi tar flera initiativ för att minska krångel och administrativ börda. Lite grann av förenklingsarbetet är färdigt inom livsmedelsindustrin och i myndighetskontakter. Ån har det mesta inte nått ned på gårdsnivå, men det kommer.

Dessutom arbetar vi hårt för att stoppa eller mildra detaljregler från Bryssel, särskilt när de är oralistiska. Ibland lyckas vi och ibland misslyckas vi, men vi försöker ständigt. Men vårt track record är mycket bättre än den förra regeringens. Ju fler beslut som kan fattas på gårdsnivå, desto bättre är det.

Undan för undan minskar Tidökamraterna riskerna för lantbruket. Vi förbättrar arbetet mot nya skadegörare i jordbruk och trädgård. Vi förstärker växtförädlingen för jordbruket. Vi arbetar för att säkerställa tillgången till växtskyddsmedel. Vi organiserar ny verksamhet för att tackla skade-

görarna i skogen, både de som skapar problem för biologisk mångfald och de som orsakar stora kostnader. Vi underlättar vattenhushållningen i jordbruket.

Del läggs till del i den stora helhet som ska innebära att svenskt lantbruk lämnar en negativ spiral och går in i en positiv spiral. Det ska gå från låg lönsamhet, låglöneprägel, ofrihet, framtidspessimism, svår social situation, skambeläggande och rekryteringsproblem till högre lönsamhet, frihet, fler möjligheter, framtidstro, stolthet, höga söktryck till utbildningar och unga krafter som frimodigt tar över.

Den resan har påbörjats och fortsätter, men den kan inte fullbordas inom denna mandatperiod. Är jag frustrerad? Ja, jag hade velat se att det gick fortare och att vi hade gjort mer. Men det svenska utredningsväsendet måste få gå sin gilla och fulla gång innan beslut.

Inflationen och de historiskt stora behoven inom försvaret och den tidigare missköta kriminalpolitiken är realiteter som gör att reformutrymmet har varit litet. Men flera spännande äskanden ligger redan inför höstens budgetperiod. Jag hoppas att de blir verklighet.

Sverigedemokraternas vision av svenskt lantbruk är ett friare, lönsamare och tryggare lantbruk, som stolt bär nationens livsmedelsberedskap på sina axlar till fromma för samtliga medborgare.

Vägen är lång, men vi på den frihetliga sidan i politiken har anträtt den vägen. Jag vänder mig till er som ska välja i riksdagsvalet nästa höst: Låt oss få fullfölja vår vision!

Jag ska nu tala om vår reservation nummer 17, och jag ska lyfta två delar av den.

I dag vittnar många om att det är svårt att göra generationsskiften för lantbruksfastigheter. Fastighetspriserna är höga, och det är svårt att lösa ut syskon för den som vill ta över familjegården. Vi ser därför att det bör utredas hur en statlig kreditgaranti kan utformas för att underlätta generationsskiften och även för att underlätta för personer utan anknytning till lantbruk att få ta del av en sådan garanti i syfte att öka svensk livsmedelsproduktion och försörjningsförmåga.

Att vara djurhållande lantbrukare innebär ofta tungt arbete varje dag och varje vecka året runt. Många andra företagare kan stänga sin verksamhet några veckor och ta semester, men den som arbetar med animalieproduktion kan inte utan vidare lämna sina djur. För att ta semester måste bonden som företagare ofta själv betala någon för att utföra daglig tillsyn av djuren.

När ekonomin går bra går det lättare att ordna avbyte, men trots att Tidöpartierna ökar lönsamheten i branschen kommer det alltid att finnas tider med pressad lönsamhet för vissa. Vissa löser detta genom att aldrig ta semester, vilket innebär en stor risk både socialt och hälsomässigt och i slutändan även för de djur som bonden har ansvar för.

Egen vidareutbildning kan också bli lidande, vilket kan påverka företagets utvecklingsmöjligheter både vad gäller lönsamhet och miljövänlighet.

Djurhållarna måste få bättre möjligheter till avbyte. Ett bättre fungerande system för avbyte skulle även kunna underlätta för djurhållare att kombinera arbetet med privatlivet. Generationsskiften torde också därmed kunna underlättas, för jag tror att de unga gärna vill veta att det finns en garanti för en minsta ledighet.

*En utvidgad insamling
och utlämning av
djurhälsodata samt
jordbrukspolitik*

Av alla dessa skäl anser vi att det bör utredas hur ett statligt medfinansierat stöd till avbyttjänst för animalieproducenter, som syftar till social hållbarhet, skulle kunna utformas. Ett sådant stöd bör kunna ge möjlighet till ett garanterat andningshål som man vet kommer oavsett hur ekonomin ser ut. Stödet bör kunna ge ökade möjligheter till vidareutbildning och ge hjälp i personlig kris.

Jag anser att reservation 17 passar väl in i visionen om ett friare, lönsammare och tryggare svenskt lantbruk.

Anf. 95 MALIN LARSSON (S) replik:

Herr talman! Ledamoten Eklöf pratar varmt om sina Tidökamrater. Tidökamraterna har, med Sverigedemokraterna i täten som det största partiet i regeringsunderlaget, nu bestämt att Sveriges jordbruk ska omfattas av utsläppshandelssystemet ETS 2 trots att EU inte kräver detta, som jag tidigare sa.

Regeringen har alltså ändå beslutat sig för detta. Tidökamraterna och ledamoten Staffan Eklöf har inte heller talat om hur de svenska lantbrukarna ska kompenseras för den försämring av konkurrenskraft som detta kommer att medföra. Det gör ju inte våra lantbrukare friare och lönsammare, vilket ledamoten tryckte på som väldigt viktigt i sitt anförande.

I en särskild debatt under våren 2022 om den ekonomiska situationen inom de gröna näringarna sa ledamoten Eklöf i ett anförande: ”Vi kan erbjuda ett annat motstånd mot EU:s förslag som skadar Sverige, och en konservativ regering kommer inte att överimplementera EU-regler”.

Men, herr talman, det är ju precis det Tidökamraterna och Sverigedemokraterna nu gör. Man överimplementerar EU-reglerna för våra svenska bönder. Min enkla fråga är: Varför då?

Anf. 96 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Herr talman! Tack, Malin Larsson, för frågan!

När det gäller ETS 2 har i alla fall Sverigedemokraterna – utan att recensera andra i Tidösamarbetet – tydligt sagt att vår hållning hela tiden har varit att detta inte ska drabba livsmedelsproduktionen och att lantbrukarna ska få full kompensation. Så var det sagt, och så har det också blivit. Därmed kommer lantbrukarna att vara skadeslösa i denna uppgörelse, och det är det viktiga i frågan.

Anf. 97 MALIN LARSSON (S) replik:

Herr talman! Tack, Staffan Eklöf, för det korta svaret!

Ledamoten talar om Tidösamarbetet som väldigt varmt och gott, men här tycks ni inte ha varit överens. Trots att ni pratar väl om samarbetet har ni väldigt många reservationer – minst 16 kunde jag räkna till – i betänkandet. Sett till antalet reservationer är ni kanske ändå inte så himla nöjda med Tidösamarbetet.

De utsläppsrätter som finns i ETS 2 kommer inte att vara gratis. Det här kommer att vara dyrt, och vad priserna landar på vet vi inte i dag. Regeringen lovar, precis som ledamoten var inne på, att alla berörda fullt ut ska kompenseras för de höjda priserna. Men det framgår inte hur kompensationen ska utformas och vad den väntas komma att kosta skattebetalarna.

Här tycks man fortsätta i samma gamla hjulspår när man pratar om kompensation. Vad folk och företag behöver när utsläppshandeln gör de fossila bränslena dyrare är inte kompensation eller bidrag som kommer att neutralisera de högre bränslepriserna. Det som behövs är en omställning så att vi kan ta oss ur fossilberoendet så fort som möjligt.

Varför valde SD-regeringen den här vägen i stället för att göra rätt och se till att jordbruket kan ställa om och bli kvitt sitt fossilberoende? I stället väljer ni att överimplementera några EU-regler som ni ska kompensera för fullt ut. Jag får inte riktigt ihop det här, herr talman.

(Applåder)

Anf. 98 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Herr talman! Det Malin Larsson far efter är att de hade en bra lösning, tyckte de, med en hög reduktionsplikt. Hon antyder också att minskningen av skatten på jordbruksdieseln skulle bidra.

Jag kan berätta att det skulle ha varit helt katastrofalt för Sverige att hålla kvar vid den kursen. Det handlar om extremt höga bränslepriser. Om man bor i stan kan man naturligtvis välja att ställa bilen, men för lantbruket hade det betytt väldigt negativa saker både för privatpersoner och för livsmedelsproduktionen.

Bara genom att minska reduktionsplikten sänkte vi kostnaderna väsentligt för lantbrukarna. Jag har varit ute på olika gårdar och fått siffror på någonstans mellan 60 000 och 100 000 per gård. Man tycker att det här är en väldigt bra förändring.

En av de här gårdarna kör bara på HVO. Hur hänger det ihop? Jo, det handlar om det som Sverigedemokraterna har varnat för i många år. Höjd reduktionsplikt och inblandning av HVO och andra biodrivmedel skapar en situation där efterfrågan och utbud inte möter varandra, och man får då stora prishöjningar på biodrivmedlen.

När vi minskade reduktionsplikten gick dieselpriiset ned över natten med 4,50, men HVO gick ned med 6 kronor. Det är verkligen ett kvitto på att Sverigedemokraterna hade rätt. Om man dessutom fortsatt på den kurva som var prognostiserad för inblandning av drivmedel hade man hamnat på helt astronomiska priser på biodrivmedel. Sverigedemokraterna räddade svenskt lantbruk med reduktionspliktssänkningen.

Anf. 99 KAJSA FREDHOLM (V):

Herr talman! I ett grönt och hållbart samhälle är jordbruket centralt. Det svenska jordbruket har alltid varit en viktig del av den svenska självbilden likaväl som en viktig faktor i samhällsutvecklingen. Bra skördeår har historiskt gett ett välmående samhälle. Så kan det bli igen, och så behöver det vara, genom att vi tryggar vår tillgång till livsmedel som produceras nära, hållbart och ekologiskt. Det ingår i en grön omställning som skapar arbeten i hela landet.

Sverige behöver höja ambitionen för sin självförsörjningsgrad från 50 procent till 80 procent samt införa beredskapslager för livsmedel.

För oss i Vänsterpartiet är det även viktigt med ett starkare ekologiskt jordbruk. Det har flera fördelar, då kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel inte behöver användas. Det är bra för miljön och även bra ur ett beredskapsperspektiv.

Vi vill ge stöd för omställningen från konventionellt jordbruk till ekologiskt. Det ger oss en starkare biologisk mångfald likaväl som en stärkt djurvälstånd. Stödet vi vill se riktar sig såväl till omställningen som till produktionen. Vi vill också se en ökning av anslaget för stöd till betesmarker.

Herr talman! Det behövs ett starkt jordbruk om vi ska klara livsmedelsförsörjningen, likaväl som det behövs ett starkt jordbruk inom naturens ramar för att vi ska klara klimatomställningen. Att prata om jordbrukets utmaningar är inte att vara kritisk mot jordbrukandet som sådant, tvärtom. Det är dock de facto så att dagens jordbruk ger stora klimatutsläpp, och det driver på klimatförändringen. Detta behöver vi göra någonting åt tillsammans. Om vi inte tar tag i de problem som finns kopplade mellan jordbruk, klimat och biologisk mångfald kommer vi att göra oss själva en otjänst nu och i framtiden.

Herr talman! Kemisk bekämpning är fortfarande den vanligaste bekämpningsmetoden mot oönskade växter och djur inom jordbruket. Kemikalier från bekämpningen ger negativa effekter för den biologiska mångfalden och kan på både kort och lång sikt påverka människors hälsa. En rik biologisk mångfald är nödvändig för vår matförsörjning och bidrar bland annat till pollinering och bekämpning av skadegörare.

Användningen av kemiska bekämpningsmedel är fortfarande för hög i det konventionella jordbruket i Sverige. I det ekologiska jordbruket är dock väldigt få bekämpningsmedel tillåtna. Jag ska ge ett exempel: För varje ton skördad ekologisk potatis besparas naturen 50 liter bekämpningsmedel.

Herr talman! Klimatförändringen leder till förändrad nederbörd och ökad frekvens av extremväder. Risken för skyfall ökar, samtidigt som längre perioder av torka blir allt vanligare. Detta kommer att ställa andra krav än tidigare på jordbrukets vattenhantering, som diken, dränering, invallningar och bevattningssystem, och även i förhållande till grundvatten, naturliga vattendrag, småvatten och våtmarker. Här behövs det ett starkt stöd till jordbrukets vattenhantering.

Herr talman! Vi i Vänsterpartiet anser att det behövs stärkt offentligt stöd för att främja produktion och förädling av växtbaserade livsmedel. Det kan handla om utveckling av nya livsmedel eller nya odlingsmetoder. Vi vet att en mångfald av grödor minskar risker och jordbrukets sårbarhet.

Herr talman! I dag täcker betesmarksersättningen endast en del av de merkostnader som det innebär för en lantbrukare att ha betesmark i hävd. Samtidigt fortsätter betesmarker att växa igen. Det är en stor förlust för den biologiska mångfalden och för en levande landsbygd, och det försämrar Sveriges livsmedelsproduktion.

Vi i Vänsterpartiet anser att ersättningsnivån bör utökas så att full kostnadstäckning kan ges till lantbrukare. Detta är viktigt, inte minst då det svenska beteskravet i dag är under hot från delar av näringen och från flera politiska partier. Vi tycker inte att en försämrad djurvälstånd är en lämplig väg för att stärka det svenska jordbruket och vill därför även behålla kornas betesrätt.

Herr talman! För att stimulera att fler yngre tar över mindre och medelstora lantbruk, inom både odling och djurhållning, i stället för att dessa blir uppköpta av större lantbruk anser vi att det krävs åtgärder.

LRF Ungdomens föredömliga rapport *Många vill – men få kan lyfter* såväl lägesanalys som förslag på åtgärder. I rapporten konstateras att 90 000 gårdar har avvecklats i Sverige de senaste 30 åren och att självförsörjningsgraden har sjunkit från 75 procent till 50 procent. Marken fortsätter att brukas, men av allt färre och betydligt större gårdar. Knappt 2 000 företag står i dag för hälften av det svenska jordbrukets totala produktionsvärde.

Vi i Vänsterpartiet anser att flera av förslagen i rapporten borde förverkligas.

Många äldre lantbrukare som står inför ett skifte har under lång tid drivit sitt lantbruk utan lönsamhet. För att en yngre person ska kunna köpa eller ta över ett sådant lantbruk krävs förutom köpeskillingen även pengar till investeringar för att kunna få lönsamhet i verksamheten. I flera länder inom EU kan Europeiska investeringsbanken ge lånegarantier för hälften av lånet. Genom detta blir bankernas säkerhet större. Här i Sverige finns tyvärr inte ett sådant system.

Vi i Vänsterpartiet anser i likhet med LRF Ungdomen att det finns starka skäl att verka för att ett sådant system införs även i Sverige för att stärka unga människors möjligheter till kapitalanskaffning för att köpa eller ta över små eller medelstora lantbruk.

Herr talman! Ett annat bra förslag från LRF Ungdomen är att utreda hur ett etableringslån för unga människor kan utformas. I likhet med CSN-lånet skulle det ha en subventionerad lånedel och en bidragsdel, med större möjlighet att låna större summor till förmånliga villkor. Jag yrkar bifall till reservation nummer 18, som handlar om just detta.

Enligt LRF Ungdomens undersökning köps i dag i många fall mindre gårdar upp av äldre lantbrukare som är mer kapitalstarka. Det leder till en större koncentration av markägandet och försvårar för unga människor att starta mindre lantbruk. Det här behöver vi ändra på, helt enkelt.
(Applåder)

Anf. 100 HELENA LINDAHL (C):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Centerpartiets reservation 9 under punkt 5. Även om jag står bakom alla Centerpartiets reservationer får man ju som ni vet för tids vinning nöja sig med att yrka bifall till åtminstone en.

Varannan tugga som vi äter är importerad. Det kanske inte är någonting man vill höra, herr talman, när världen skakar. Dock är det verkligheten. Sverige ligger i EU:s bottenliga när det gäller självförsörjning av mat. I norr är det ännu värre. Där pratar vi om 25–30 procents självförsörjning. Det som vi importerar är beroende av fungerande logistik, stabila omvärldsförhållanden och andras välvilja. Det är en inte helt betryggande plan om krisen eller kriget skulle komma.

Jordbruksverket har nyligen lagt fram förslag om att beredskapslager för spannmål ska byggas upp i Norrland, vilket flera har tagit upp i dag. Det är kanske inte så konstigt med tanke på hur självförsörjningen ser ut. Gott så, absolut! Men odlingen? Den ska ske i söder, säger man, därför att växtsäsongen i norr är för kort.

Fast det stämmer inte riktigt, om man vågar tänka lite utanför boxen. Vid Agro Park i Öjebyn utanför Piteå har man gjort testodlingar, som har visat att höstvetete av brödvetes kvalitet faktiskt kan odlas där uppe. Det blir en bra skörd av hög kvalitet. Hushållningssällskapet Norrbotten-Västerbotten pekar på att det inte bara är klimatet som är ett hinder. Tvärtom handlar det om politisk vilja och pengar.

För att få en tydligare bild av detta valde jag att åka tillsammans med en centerkollega till spannmålsbonden Erik Bäckström i Stöcke utanför Umeå. Svaret var tydligt även från honom, nämligen att det går att odla mer spannmål i norr – även höstvetete. Det är inte möjligheterna som saknas utan det är beslutsamheten.

Herr talman! I tider där mat har blivit en del av vår säkerhetspolitik borde det vara självklart att vi odlar där vi kan, inte bara där vi brukar. Jag skulle vilja citera LRF:s tidigare ordförande i Västerbotten, Arne Lindström. Han brukar säga följande: ”Någon landsbygd någonstans kommer alltid att försörja oss, så varför inte vår egen?”

Under decennier har jordbruket tyvärr blivit mer av en börda än en möjlig dröm för många – allt på grund av att lönsamheten har sjunkit till en nivå där många faktiskt inte kan överleva på sitt lantbruk. Det är hemskt. När det blir fler och fler som lägger ned sina verksamheter blir det onekligen tyst på våra åkrar. Det är ingen långsiktig plan som håller för ett land som Sverige, där vi mer än någonsin behöver ta kontrollen över vår matproduktion. I dagens osäkra värld ska vi inte vara beroende av att andra på andra sidan jordklotet ska ordna vår middag. Eller hur?

Herr talman! Hur gör vi detta till det bättre? Först och främst är jordbruk ingen raketforskning, utan det är sunt förnuft. Om staten ger bättre förutsättningar och inte ett regelverk som kräver en halv doktorsavhandling för att ta sig igenom kan vi faktiskt se fler gårdar börja blomstra igen. När fler småskaliga jordbruk får en chans att växa kan vi skapa en decentraliserad livsmedelsförsörjning där maten produceras nära konsumenterna, nära er och nära mig. Sedan får vi de grönskande landskap vi alla tycker så mycket om att både leva och semestra i.

Ja, vi pratar om politiska prioriteringar. Det är dags för staten att släppa skatte- och regelbördan även för våra jordbrukare. Jag vet att Magnus Oscarsson har lett en utredning som har tittat på att minska regelbördan för våra lantbrukare. Det är jättebra. Ni har presenterat utredningen i dag, och jag kikade på pressträffen. Utmärkt! Men som alltid kan man önska mer, och så även jag. Jag skulle önska att vi kunde gå ett steg längre. Inte minst behöver vi titta på beskattningen.

Det är faktiskt galet att lantbrukare som knappt har marginaler ska ses som skattebaser när vi egentligen borde se dem som en av våra viktigaste säkerhetsresurser. Det är våra bönder som håller samhällets beredskap under armarna, som ser till att vi har något att äta om läget blir tufft. Vi kan inte ha höjd beredskap i teorin och lämna landsbygden åt sitt öde i praktiken.

Herr talman! När vi ger våra bönder de rätta förutsättningarna investerar vi i en starkare och tryggare framtid för hela Sverige. På köpet får vi en landsbygd som lever, inte bara överlever. Tänk er ett Sverige där det luktar nyslaget hö om sommaren, där vi kan besöka gårdar och handla färska råvaror direkt från dem som har odlat och skördat. Det är en decentralisering som jag vill se på riktigt. Men det kräver också åtgärder för ökad

lönsamhet, även om det betyder att staten får dra upp handen ur jordbrukarnas fickor, söka pengar på annat håll eller minska på det egna spenderandet.

Herr talman! Jag och Centerpartiet vill ha ett Sverige där vi återigen ser bönder som en gemensam viktig resurs, där vi har en matproduktion som är både lönsam och hållbar och där vår landsbygd kan blomstra bokstavligen och bildligt. Det här har jag också väckt en motion om i riksdagen, men jag är till hundra procent säker på att motionen inte kommer att få något stöd, ungefär som 98 procent av alla andra motioner. Men motionen ligger i alla fall i linje med ett utskottsinitiativ som jag och mina centerkollegor försökte väcka i skatteutskottet.

Nu ser jag att det är några människor här från skatteutskottet, och därför passar det jättebra att jag upprepar detta. Vi föreslog en genomlysning av statens pålagor för jordbrukare och för livsmedelskedjan hela vägen till butik. Det finns många skatter och avgifter från primärproduktionen till butiken som man skulle kunna se över och sänka. Men intresset där och då var mycket begränsat, om man uttrycker sig milt.

Men skam den som ger sig, herr talman. Statsminister Ulf Kristersson har nu bjudit in Anna-Karin Hatt och Centerpartiet till att samtala om frågor som gäller förbättrad livsmedelsproduktion, vilket vi uppskattar. Vi har tagit fram en önskelista på åtgärder inom lantbruket och matförsörjningen, som vi lägger på tallriken inför vår partiledares samtal med Ulf Kristersson. Om ni inte har läst listan kommer jag här att berätta om punkterna. Trumvirvel och håll i hatten! Det är sju punkter.

1. Nytt nationellt mål: Producera minst 80 procent av den mat som är möjlig att producera i Sverige.
2. Snabbtred vilka avgifter och kostnader som kan sänkas inom livsmedelskedjan.
3. Sänk skatten för företag inom jord-, skogs- och vattenbruk genom ett jordbruksavdrag.
4. Halvera antalet lantbrukskontroller – vilket jag hoppas kommer att ske, Magnus Oscarsson – genom en översyn av befintliga regelverk och en omstöpning av dagens kontrollorganisation.
5. Återuppbygg beredskapslager för lantbrukets insatsvaror.
6. Ta bort lönekravet för arbetskraftsinvandring som drabbar viktig arbetskraft på gårdarna.
7. Satsa 50 miljarder på landsbygden nästa mandatperiod. Det var några sköna miljarder som ni kan fundera över.

Om Ulf Kristersson och regeringen är beredda att komma överens om en livsmedelspolitik i linje med kraven är vi i Centerpartiet redo att samarbeta för att öka Sveriges livsmedelsproduktion.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

*En utvidgad insamling
och utlämning av
djurhälsodata samt
jordbrukspolitik*

§ 12 Skärpta åtgärder mot utförelse av stöldgods

Skatteutskottets betänkande 2024/25:SkU21

Skärpta åtgärder mot utförelse av stöldgods (prop. 2024/25:129)
föredrogs.

Anf. 101 PATRIK BJÖRCK (S):

Herr talman! Tullverkets möjligheter att stoppa gränsöverskridande brottslighet och införelse av vapen, narkotika och pengar samt utförelse av bland annat stöldgods är avgörande för att knäcka den organiserade brottsligheten och öka tryggheten i vårt land.

Vi välkomnar därför de föreslagna åtgärderna för att försvåra för internationella stöldgods och stärka Tullverkets direkta brottsbekämpning. Även om stöldgodsproblemen handlar om att polisen inte har tillräckliga resurser för att jaga de stöldgods som härjar i Sverige anser vi att det är av stor vikt att arbetet mot utförelse av stöldgods förstärks.

Som ett led i detta är det angeläget att Sverige får till stånd tullsamverkan med motsvarande myndigheter i våra grannländer och även verkar för detta inom EU. I en sådan tullsamverkan bör system för kontroll av miss-tänkt stöldgods kunna upprättas för att ytterligare stärka arbetet.

Vidare konstaterar vi att de ökade kraven på tullen innebär att de behöver ökade resurser för att kunna hantera sitt uppdrag, vilket Tullverket lyfter upp i remissvar. Samtidigt behöver tullens befogenheter regelbundet ses över och uppdateras för att den utöver att leverera på sitt kärnuppdrag ska bidra till brottsbekämpningen.

Tullens egen bedömning av läget är att samhällsutvecklingen på flera områden ställer högre krav på Tullverkets förmåga. Den organiserade brottsligheten utgör fortsatt en utmaning för Tullverket. Det försämrade säkerhetsläget med kriget i Ukraina och en ökad hotbild innebär ökade krav på säkerhetsarbetet inom myndigheten. Kriget har dessutom ökat Tullverkets arbetsinsats gällande sanktioner för att upprätthålla restriktionerna mot införelse och utförelse av vissa varor.

Under flera år har Tullverket arbetat med anpassningar för att leva upp till den senaste revideringen av unionstullkodexen. Det har lett till ett uppdämt behov av satsningar, samtidigt som förhandlingar pågår inom EU om ett nytt reformpaket som kommer att leda till nya investeringsbehov i de digitala systemen.

Tullverket kommer att få nya befogenheter som kommer att leda till ett ökat fokus på kontroll av det utgående flödet – det vi diskuterar i dag. Befogenheter att söka efter stöldgods på väg ut ur landet och att aktivt söka efter kontanter vid inre gräns kommer att innebära nya möjligheter men också förutsätta ökad bemanning för att få någon effekt. Dessutom har Tullverket prioriterat upp arbetet mot illegal utförelse av avfall, vilket också kräver mer bemanning i det utgående flödet.

Fru talman! Det pågår även skeenden som långsiktigt påverkar Sverige och Tullverket. Världen är på väg in i en period med hög konfliktnivå inom handelspolitiken där tullar kommer att spela en avgörande roll, och det kommer att präglade de kommande åren.

Fru talman! Låt mig övergå till lite datumexercis.

Den 29 april 2021 beslutade den socialdemokratiska regeringen att ge en särskild utredare i uppgift att göra en samlad översyn av Tullverkets befogenheter inom kontrollverksamheten och den brottsbekämpande verksamheten.

Den 13 april 2022 beslutade den socialdemokratiska regeringen om ett tilläggsdirektiv som innebar att utredaren även fick i uppdrag att göra en översyn av det tullrättsliga sanktionssystemet, överväga om Tullverket ska ges möjlighet att i större utsträckning behålla förverkade egendomar för att använda i utbildningssyfte och överväga om Tullverket ska ges möjlighet att biträda åklagare vid utredningar om självständigt förverkande. Utredaren skulle även analysera och ta ställning till om Tullverket bör få ökade möjligheter för fler kontroller av utförsel av varor samt analysera behovet av och möjligheten att göra utförsel av stöldgods till ett brott.

Den 30 mars 2023 beslutade den nuvarande regeringen om ytterligare tilläggsdirektiv som innebar att utredningen skulle få lämna förslag på hur utförsel av stöldgods kan kriminaliseras oavsett ställningstagande i sak.

Utredningen tog namnet Tullbefogenhetsutredningen och överlämnade, fru talman, i september 2022 delbetänkandet *Tullverkets rättsliga befogenheter i en ny tid*. I betänkandet behandlas uppdragen i kommittédirektiven från den 29 april 2021. Utredningens förslag behandlades i propositionen *Ny tullbefogenhetslag*. Lagändringarna trädde i kraft den 7 november 2024. Det hade gått några år.

I december 2023 överlämnade Tullbefogenhetsutredningen sitt slutbetänkande *Nya tullrättsliga sanktioner och skärpta åtgärder mot utförsel av stöldgods*. I betänkandet behandlas uppdragen i tilläggsdirektiven från den 13 april 2022 och den 30 mars 2023. Det innebär att vi i dagens debatt behandlar lagförslagen från slutbetänkandet som rör kriminalisering av utförsel av stöldgods, en särskild straffskala för narkotikasmuggling av normalgraden när syftet är att sälja narkotikan, självständigt förverkande, användning av viss förverkad egendom och förtida förstöring av egendom. Lagändringen av rättelsekaraktär i lagen om flyttningsskontroll av vissa punktskattepliktiga varor föreslås träda i kraft den 1 juli 2025 och övriga ändringar den 1 september 2025.

Vi socialdemokrater vill understryka att vi tycker att förslagen är bra och yrkar bifall till förslaget i betänkandet. Det förslag som vi debatterar i dag, och förhoppningsvis också beslutar om, har initierats av den socialdemokratiska regeringen. Det är bra att den sittande regeringen slutför det vi påbörjat.

Fru talman! Vi är dock bekymrade över att det tar så lång tid att få någonting gjort. Trots att förarbetet var klart tog det nästan en mandatperiod att få det på plats. Läget är så allvarligt att det inte är okej med en sådan senfärdighet. Regeringen måste börja ta brottsligheten på allvar, inte bara i ord utan också i handling.
(Applåder)

Anf. 102 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Medan jag lyssnade på början av Patrik Björcks anförande tänkte jag: Oj, äntligen har Socialdemokraterna börjat tänka rätt och hålla med om att brottsbekämpning måste prioriteras. Sedan började Patrik

Björck understryka att allt bra som sker och har skett beror på socialdemokratiska beslut. Här vill jag komma med ett klagörande.

Alla de förslag som nu blir officiell politik kom via tillkännagivanden. För er åhörare vill jag förklara att tillkännagivanden är uppdrag som riksdagen ger till regeringen. Det var tillkännagivanden från Moderaterna, Sverigedemokraterna, Liberalerna och Kristdemokraterna som nu blir regeringens politik och den officiella politiken. Lite ödmjukhet vore därför passande, Patrik Björck.

Förutom allt jag har sagt reserverade sig dessutom Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet mot dessa tillkännagivanden.

Anf. 103 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! Jag ska ta tillfället i akt och visa lite ödmjukhet. Jag tror faktiskt inte att *allt* gott som händer beror på socialdemokratisk politik, men väldigt mycket. I det här betänkandet beror förslagen i huvudsak på socialdemokratisk beslutskraft. Det är viktigt att hålla i minnet. Men ett litet mått av ödmjukhet kan jag absolut visa.

Det är trots allt skillnad på riksdag och regering. När regeringen tillsätter en utredning och skriver direktiv till utredningen styr man upp politiken. Det är så hela vårt beslutsfattande fungerar, fru talman. Det jag anförde nu var att vi känner oss bekymrade över att det tog nästan en mandatperiod att genomföra beslutet trots att allting fanns på plats. Det var senfärdigheten, fru talman, som jag ville peka på.

Det finns som sagt en arbetsfördelning mellan riksdag och regering. När man tillsätter utredningar och gör ett grundarbete lägger man grunden för lagstiftningen. Huvuddelen av utredningen lades ju fram redan innan den nuvarande regeringen hade tillträtt. Nu är vi i slutet av mandatperioden, och äntligen kommer förslagen på plats.

Vi ser en samhällsutveckling, fru talman, som är väldigt oroande. Skjutningar ökar, sprängningar ökar och gängkriminaliteten ökar. Men regeringen är väldigt långsam i sitt handhavande. Man är stor i orden men liten på jorden. Det är detta jag pekar på, fru talman.
(Applåder)

Anf. 104 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Jag vill än en gång understryka att dessa utredningar tillsattes på grund av tillkännagivanden som våra partier, Moderaterna, Liberalerna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna, gav regeringen.

När det över huvud taget har gällt utökade befogenheter för tulltjänstemän har den socialdemokratiska regeringen varit väldigt handfallen. Jag minns frågan om huruvida tulltjänstemännen skulle få bära vapen och försvara sig i den eskalerade situationen med ökad brottslighet. Då sa Magdalena Andersson tvärt nej och överlämnade åt Tullverkets generaldirektör att själv bestämma.

Jag kommer också ihåg hur det under den socialdemokratiska regeringen var när Tullverket vid Operation Rimfrost gav assistans till polisen med en narkotikasökhund. Då blev de anmälda till EU, och EU fällde Tullverkets tjänstemän för att de hade bistått brottsbekämpningen med en narkotikasökhund. På den nivån var bekämpandet av den organiserade brottsligheten under Socialdemokraternas tid.

Jag vill också tillägga något annat när det gäller resurserna. Patrik Björck sa i sitt anförande att polisen inte har fått tillräckligt mycket resurser. Jag har tittat i den socialdemokratiska budgetmotionen, och när det gäller anslagen för Polismyndigheten är avvikelserna från regeringens siffror plus minus noll. Det är samma när det gäller Tullverket. Det är plus minus noll. Det är inte en enda krona mer än regeringen.
(Applåder)

Anf. 105 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! Nu är vi tillbaka i lite av en samhällskunskapslektion. Det är klart att ett utskott kan ta initiativ, och det är klart att ett utskott kan göra det i princip hur länge som helst och hur många gånger som helst. Det finns ju inget sätt för ett utskott att tvinga en regering att skriva speciella utredningsdirektiv eller tillsätta en utredning. Det är regeringens beslut.

Det Borian Åberg försöker framställa för dem som lyssnar på debatten är faktiskt inte sant. Det har ingen bäring på hur vårt beslutsfattande fungerar i det här landet. Jag kan tycka att man ändå måste ha lite kontakt med verkligheten och lagstiftningen om man är lagstiftare. Sedan kan jag förstå att man så här i en debatt kanske lite retoriskt använder den här typen av knep. Men det är viktigt för eventuella åhörare att ta till sig att det inte är så det går till.

Vad som har skett är att den socialdemokratiska regeringen den 29 april 2021 beslutade att ge utredaren i uppgift att utreda det som är grunden för lagstiftningen. Det kom ett tilläggsdirektiv den 13 april 2022 från den socialdemokratiska regeringen – det är den här utredningen. Sedan kom det ett litet marginellt tilläggsdirektiv den 30 mars 2023 av den sittande regeringen. Det får man väl vara ödmjuk och säga. Men den absoluta majoriteten av underlaget till det vi ska debattera och besluta om i dag är ett socialdemokratiskt initiativ. Det kan man så att säga inte trola bort, för det är ett faktum.

Vi har under den här mandatperioden lagt fram förslag på större resurser till Tullverket än den sittande regeringen gjort. När vi får se budgeten till hösten får vi väl följa frågan om man kommer att följa upp de krav som finns från Tullverket. Det är helt klart så att man från Tullverkets sida gärna tar sig an de här uppgifterna, men då behöver man också möjligheter att utföra dem.

(Applåder)

Anf. 106 ERIC WESTROTH (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi skatteutskottets betänkande 21 gällande skärpta åtgärder mot utförsel av stöldgods. Det är verkligen på tiden. I årtal har vi sett samma mönster. Internationella stöldligor åker genom Sverige och gör inbrott på företag, i bostäder, på gårdar, i båtar, i förråd och i fritidshus och lämnar landet i skåpbilar fulla av stöldgods. Det som stjäls är allt från smycken och datorer till motorsågar, gräsklippare, fyrhjulingar och båtmotorer, men också entreprenadmaskiner och bildelar.

Det går fort. På bara några dagar kan ett område ha drabbats av en våg av inbrott. Sedan är tjuvarna borta och har stöldgodset i lasten. Trots att såväl tull som polis vetat vad som pågår har vi inte haft rätt verktyg på plats för att förhindra det. Men nu, fru talman, blir det ändring på detta.

Nu blir det äntligen brottsligt att föra ut stöldgods ur landet genom att Sverigedemokraterna tillsammans med regeringen nu inför det nya begreppet utförselhäleri som ny brottsrubricering. Brottet kan ge fängelse i upp till två år och vid grovt utförselhäleri fängelse i upp till sex år, enligt straffskalan.

Låt mig för den som inte känner till bakgrunden förklara att Tullverket före år 2021 inte kunde göra särskilt mycket om man i sina kontroller upptäckte misstänkt stöldgods i en bil på väg ut ur Sverige. Om inte polisen hann komma innan färjan lämnade kajen kunde man inte stoppa bilen, inte hålla kvar godset och inte heller hålla kvar föraren.

År 2021 kom förvisso en ny lagstiftning som gjorde det möjligt för tullen att stoppa gods och personer vid misstanke om brott. Det var dock bara om man upptäckte det i den ordinarie kontrollverksamheten. Tullen skulle inte leta aktivt efter stöldgods i den utgående trafiken.

Trots skärpningen hade Sverige redan fått ett rykte bland de internationella stödligorna om att vara ett land där det är lätt att göra inbrott och lätt att få med sig godset ut. Det säger sig självt att det här har varit ett stort problem – inte minst för människor på landsbygden. Många som bor på landet har verktyg, maskiner, fordon och andra värdefulla saker. Ofta är de på platser som är svåra att ha tillräckliga stöldskyddsåtgärder för och där polisen inte finns nära till hands. När ligorna väl slår till finns det inte mycket som hindrar dem.

Visst är det sant att det som smugglas in i landet, som narkotika och vapen, måste prioriteras i kontrollverksamheten. Det betyder dock inte att vi bara kan blunda för organiserade ligor som systematiskt tömmer svenska hem och företag på värdesaker. Det måste handla om människors trygghet. Samhället måste sätta stopp för den typen av brottslighet.

Det är inte heller bara en ekonomisk förlust. Man beräknar att stöldgods för ett värde runt 1 ½ miljard kronor varje år lämnar Sverige. Det ger också en känsla av maktlöshet och otrygghet att någon brutit sig in och rotat bland ens personliga saker.

Hittills har samhällets svar ofta varit för klen. Under den tidigare regeringen hänvisade man ofta till att det är polisens uppgift att jaga tjuvar och att tullen inte ska göra polisens jobb. Jag tror att flera ledamöter här inne har haft interpellationsdebatter med och ställt frågor till den tidigare finansministern. Vi fick hela tiden svaret att det är polisen som ska jaga tjuvarna och att tullen ska stå vid gränsen och hantera tullar.

Det är naturligtvis en teknisk syn på ansvarsfördelningen, men det är inte en särskilt praktisk lösning. Faktum är att när polisen inte lyckas gripa tjuvarna innan de lämnar landet är tullen vårt sista hopp. Om vi inte ger Tullverket rätt verktyg för att agera har vi gett upp. Det kan vi inte acceptera.

Tänk om vi skulle säga samma sak åt andra hållet: att polisen egentligen inte ska söka efter narkotika och vapen på gatan, för det är ju egentligen tullens ansvar att stoppa det vid gränsen. Det låter ju helt orimligt, så varför skulle vi behandla utförsel av stöldgods annorlunda?

Nu blir det alltså brottsligt att föra ut stöldgods ur Sverige. Det är en enkel och viktig lagändring som kommer att göra skillnad. Vi vet att brotten minskar när risken för upptäckt ökar. Det är ganska självklart.

Tack vare samarbetet mellan Sverigedemokraterna och regeringen kommer detta nu på plats. Det blev alltså inte bara tillkännagivanden till regeringen under förra mandatperioden – det senaste våren 2022. Det står även mycket tydligt i Tidöavtalet. På sidan 26 har Tullverket ett eget stycke om sin utökade roll i brottsbekämpningen. I sista meningen i stycket står det att utförelse av stöldgods ska kriminaliseras. Det är fem ord som när det handlar om rättsuppfattningen i Sverige betyder mycket för dem som drabbas av de internationella stöldligorna.

I tilläggsdirektivet till utredaren år 2023 som det pratades om i tidigare replikskifte var det väldigt tydligt att utförelse av stöldgods skulle kriminaliseras. Detta kommer naturligtvis inte att lösa alla problemen över en natt. Vi kommer fortfarande att behöva fler tulltjänstemän, bättre utrustning och mer resurser – särskilt vid hamnar och gränsövergångar där mycket av stöldgodset passerar.

Lagändringen ger dock Tullverket de verktyg som de tidigare saknat. Detta är inte bara viktigt för att stoppa brott. Det handlar också om signalvärde. Vi säger nu till de internationella stöldligorna: Sverige är inte längre ett fritt fält. Här kommer ni att möta motstånd, och här ska ni inte komma undan.

Vi vet också att tulltjänstemännen har efterfrågat detta, de som står där varje dag och gör jobbet. De har sett problemen gång på gång. Nu får de äntligen lagstiftning i ryggen som gör att de kan agera.

Men vi får inte luta oss tillbaka. Detta är en viktig seger, men vi måste fortsätta. Vi behöver stärka tullen, bygga ut gränskontrollerna och fortsätta samarbeta mellan myndigheter för att få stopp på den organiserade brottsligheten. För det är just det som detta handlar om: organiserad, internationell brottslighet som slår hårt mot vanliga människor, särskilt på landsbygden, där resurserna ofta är färre, där det är glesare mellan poliserna och där det tar tid att få hjälp. Då måste vi använda de verktyg vi har, och Tullverket är ett av dem.

Fru talman! Det är en bra dag för Sverige – inte bara för att vi får en ny lag, utan för att den nya lagen faktiskt kommer att göra skillnad.

Vi tar ansvar. Vi stärker rättsstaten. Vi ökar tryggheten, inte minst för dem som bor på landet, där stöldligorna ofta slagit som hårdast. Nu kommer tjuvarna att få det svårare att komma undan. Och det är precis så det ska vara.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 107 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! Under många år har Sverige varit utsatt för regelrätta plundringar, utförda av internationella stöldligor – stöldligor som har kommit hit för att begå allehanda brott: bostadsinbrott, butiksstölder, fordons- och bilstölder, stölder av båtmotorer, stölder från jordbruk och stölder från byggarbetsplatser.

Egendom för flera miljarder kronor har årligen förts ut ur landet. Till kostnaderna måste också adderas de ökade resurser som företag och privatpersoner tvingas lägga på bevakning.

En rapport från polisen med namnet *Internationella brottsnätverk inom organiserad tillgreppsbrottlighet* visar att de internationella brottsnätverken dessvärre är väl förankrade i Sverige. En stor del av brottsvinsterna återinvesteras i nya brott och bidrar till upprätthållandet av parallellsambhällen. Orsaken till att Sverige länge har betraktats som smörgåsbord för kriminella har varit uppenbar: låg upptäcktsrisk i kombination med låga straff.

Tidöregeringen fick väljarnas förtroende tack vare sin beslutsamhet när det gäller att få bukt med kriminaliteten. Propositionen *Skarpa åtgärder mot utförsel av stöldgods* är ännu ett steg i rätt riktning. Den motarbetar stöldligorna genom att kraftigt begränsa deras möjlighet att frakta ut stöldgods från landet.

Som bekant agerar internationella brottsnätverk utifrån ekonomiska incitament. När brottsvinsterna minskar söker man sig till nya länder. När propositionen blev känd var det många som reagerade på att det var först nu som utförsel av stöldgods kriminaliserades. Ja, det är förvånande, fru talman, men det krävdes en moderatledd regering för att göra utförsel av stöldgods straffbart.

Visserligen har det funnits lagstiftning mot både stöld och häleri, men den har inte kunnat användas effektivt mot utförsel av stöldgods och har inte på något vis hindrat utländska stöldligor från att ta emot beställningar, stjäla och sedan leverera till beställare i utlandet någon dag senare.

Det har helt enkelt varit för svårt att bevisa alla de omständigheter som krävs för en fällande dom. Därför innebär regeringens förslag om införandet av ett nytt brott, utförselhäleri, ett genombrott i kampen mot stöldligorna. Straffet för utförselhäleri föreslås vara fängelse i högst två år och för grovt utförselhäleri fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

Införandet av det nya brottet, som direkt tar sikte på det konkreta problemet, ger väsentligt bättre förutsättningar att bekämpa denna typ av brottlighet, som har vuxit till ett allt allvarigare samhällsproblem. Förslaget innebär även att försök, förberedelse och stämpling till utförselhäleri och grovt utförselhäleri kriminaliseras.

En annan fördel med det nya brottet utförselhäleri är också att det kan knytas till befogenheter för tulltjänstemännen på ett tydligare sätt än häleri i allmänhet. Regeringen föreslår också att det nya brottet ska ingå i Tullverkets huvuduppdrag. De särskilda befogenheter i gränsnära områden som föreslås i propositionen syftar till att tullen ska kunna upptäcka utförselhäleri och ingripa för att förhindra att stöldgods förs ut ur landet.

Tillsammans med propositionen behandlas också tre tillkännagivanden som riksdagen vid tre tillfällen åren 2021 och 2022 lämnade till den förra socialdemokratiska regeringen. Dessa uppdrag var:

- att utöka Tullverkets uppgift att kontrollera utförsel av varor samt att utförsel av stöldgods ska vara ett brott
- att ge Tullverket bättre möjligheter att förhindra att stöldgods förs ut ur landet och att stärka Tullverkets brottsbekämpande verksamhet
- att utförsel av stöldgods bör vara ett brott enligt smugglingslagen och att Tullverket bör ges befogenheter att stoppa, beslagta och kvarhålla gods eller transporter till dess polisen anländer till platsen.

Även om socialdemokraten Patrik Björck gärna vill ta åt sig äran för att tillkännagivandena nu blir verklighet för att det var den socialdemokratiska regeringen som tillsatte utredningarna vill jag påminna om att otaliga utredningar, tillsatta av både socialdemokratiska och andra regeringar, ligger och samlar damm i lådorna. Äran går därför till den nuvarande regeringen, som tog tag i saken och förverkligade riksdagens tillkännagivanden.

Vad än Patrik Björck säger om lektioner i samhällskunskap är det faktiskt riksdagen som är företrädare för folket, och all makt utgår från folket. Således måste regeringarna lyssna på riksdagen.

Fru talman! Det är inte en överdrift att säga att lagen är efterlängtd. Vi ska inte glömma att de skador som dessa stölder orsakar är mångfaldigt större än bara det materiella värdet av det stulna godset. Lidandet för människor vars bostad har länsats på värdesaker, vars bilar och båtar har förstörts och vars verktyg och jordbruksmaskiner har stulits kan inte mätas i pengar.

När verktyg och maskiner stjäls från ett företag eller lantbruk stannar arbetet i flera dagar – för att inte tala om den förlorade tryggheten och tilliten i samhället. Därför är det viktigt att sätta stopp för stöldligorna.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 108 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! Jag ska fatta mig kort. Problemet är att utredningarna samlade damm och att färdiga förslag inte sattes i verket. Det är det jag har kritiserat från talarstolen här i dag, fru talman.

Det finns väldigt många utskottsinitiativ som samlar damm; det kan jag hålla med om. Men det är ju så att det är regeringen som avgör vad man ska göra med dem. I det här fallet tog den socialdemokratiska regeringen tag i saken och lade fram ett underlag som den sittande regeringen, om den verkligen hade velat, snabbt hade kunnat genomföra i praktiken. Men nu har den gått och dragit benen efter sig i nästan en mandatperiod och låtit det här förslaget samla damm.

Vi socialdemokrater är glada att det nu blir en lagstiftning på det här området, men det kunde ha gått mycket, mycket fortare. Det är det som är problemet.

(Applåder)

Anf. 109 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Jag vill säga att förslagen presenterades i december 2024. Det är faktiskt rekordkort tid mellan det och att de träder i kraft i september i år. Det där med att samla damm i lådorna gäller alltså inte just de här utredningarna.

Om Socialdemokraterna nu var så övertygade om förslagets förträfflighet, varför gjorde man inget tidigare? Dessa förslag lades fram under i princip hela den tid då regeringarna Löfven 1 och 2 hade makten, men då hände det ingenting. När det till slut fanns en majoritet i kammaren som tvingade Socialdemokraterna att tillsätta en utredning blev det äntligen något, men det gick ändå inte tillräckligt fort för att regeringen Löfven – eller regeringen Magdalena Andersson – ska kunna ta åt sig äran för att det har blivit verklighet.

Jag skulle föreslå att vi slutar tjafsa här, Patrik Björck, och i stället gläds åt att bra förslag blir lagstiftning och att brottsbekämpningen kommer att få ännu bättre verktyg. Förhoppningsvis får vi stopp på dessa internationella stöldligor, som jag tror att Socialdemokraterna hatar lika mycket som jag gör.

Anf. 110 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! Ja, nej, något tjafs ska vi inte hålla på med – men möjligen lite ordning och reda.

Vi är absolut överens om att det är bra om vi får stopp på de här stöldligorna. Det kan jag och Boriana Åberg definitivt ta i hand på, fru talman. Men det är ändå lite grann så att rätt ska vara rätt. Innan den nu sittande regeringen tillträdde fanns det ett förslag om hur man skulle kunna lösa merparten av de här problemen, och de första förslagen trädde i kraft i – jag ska se efter i mina papper så att jag säger rätt – november 2023. De sista förslagen, som lades fram av en utredning i mars 2023, trädde i kraft i november 2024.

Det är klart att det är onödigt väntetid. Varje dag, varje vecka, varje månad och varje år som det här har tillåtits fortsätta är ju ett problem. Sedan är Boriana Åberg och jag, och alla partier här i riksdagen, överens om att det är bra att det har kommit på plats – absolut. Det är bara lite synd att det inte gick lite fortare, för det har naturligtvis slunkit ut ett antal miljarder under tiden. Det har orsakat en massa elände för enskilda människor.

Nu kommer det här på plats, och det är bra. Förhoppningsvis kommer regeringen att agera med mindre senfärdighet och större kraft i fortsättningen. Vi kan i alla fall hoppas på det.

(Applåder)

Anf. 111 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Patrik Björck tycker att två år är väldigt lång tid. Jag tycker att de åtta år då en socialdemokratisk regering hade makten och kunde införa adekvat lagstiftning är ännu längre tid. Men vi bör som sagt inte tjafsa.

Jag är glad att Socialdemokraterna har vänt i frågan om Tullverkets plikt att bekämpa brott. Under väldigt lång tid har man betraktat Tullverket som någon sorts fiskal enhet. Man har tyckt att det är polisens uppgift att stoppa stöldligorna och att det är polisen som ska göra det jobbet. Det har resulterat i att vagnar, lastbilar och andra fordon fyllda med stöldgods har kunnat passera gränsen. Nu är det slut med det, och det är den moderatledda regeringen som har åstadkommit detta.

(Applåder)

Anf. 112 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! Nu har vi hört en lång diskussion om vems förtjänst det mest är att det nu ska bli lättare att åka fast om man försöker ta ut stöldgods från Sverige.

Jag kan konstatera att alla partier är överens om förslagen i dag, och då kanske det är just vem som var först, vem som gjorde mest och vem som var snabb eller långsam som återstår att diskutera. Men jag vill ändå hålla ett litet högtidstal till den breda enigheten. Den finns nämligen ganska ofta i politiken, men när vi är helt överens blir det oftast inga högtidstal. Då prioriterar vi inte att komma hit och debattera.

I dag gör vi dock det, och det är ingen slump. I dag är det nämligen lite särskilt viktiga förslag vi är eniga om. Det låter kanske inte så spännande, *Skärpta åtgärder mot utförelse av stöldgods*. Det är flera ord i den titeln som min sjuåring inte hade förstått. Men vi kan i stället säga så här: Det ska bli lättare att ta fast dem som snodde din cykel när de försöker ta med den på båten ut från Sverige. Ja, då fattar till och med sjuåringen vad det handlar om.

Vi är ju tyvärr många som har drabbats av till exempel cykelstölder, och snart är det återigen den säsong då många vill cykla – och då många cyklar inte längre står kvar där man låste fast dem. Det är en av många typer av stölder som blir lite mindre lönsamma när vi nu inför de nya bestämmelserna. Nu ska tullen nämligen få i uppgift att faktiskt leta efter grejer som inbrottsligor eller cykeltjuvar har plockat på sig och sedan vill köra ut och sälja i något annat land.

Att göra det lättare för polisen eller tullen att upptäcka brott är faktiskt något av det smartaste vi kan göra om vi vill minska antalet brott. Just risken att åka fast påverkar inbrottstjuvar och andra kriminella mycket mer än till exempel långa fängelsestraff. Det är nämligen bara om du faktiskt tror att du riskerar att åka dit som det spelar någon roll vad det står i brottsbalkens straffkatalog. Om du tänker att det är helt lugnt eftersom ingen kommer att komma på dig spelar det ju ingen roll vad straffet skulle bli. Nu får tullen i uppgift att leta stöldgods också på vägen ut. Det är någonting positivt.

Samtidigt ser vi över straffskalan för narkotikasmuggling. Vi ger Tullverket bättre möjligheter att samarbeta med åklagare när det kommer till att självständigt förverka grejer som människor hanterar olagligt.

Det blir helt enkelt på olika sätt lite smidigare att hantera brottbekämpningen när den rör sig över gränserna. Det är någonting som vi i Miljöpartiet tycker är bra.

Vi tycker att det är bra att vi är överens. Jag tänker inte ge mig in i vem som var snabbast, först och bäst, vem som kom på vilken idé och vem som jobbade hårdast för det här, fru talman, utan jag tycker faktiskt att vi kan glädjas åt att vi i dag är överens om att göra det svårare för inbrottstjuvar och cykeltjuvar att ta våra grejer och sälja dem någon annanstans.

Om ni inte vill applådera mig kan ni pausa och ändå ge en liten applåd till den här enigheten. Det tycker jag vore jättefint!
(Applåder)

Anf. 113 ANDERS EKEGREN (L):

Fru talman! I dag debatterar vi SkU21 *Skärpta åtgärder mot utförelse av stöldgods*. Det är väldigt glädjande att riksdagen i dag ska fatta beslut i denna för medborgarna så viktiga fråga.

Jag har under många år förundrats över hur lätt det är att föra ut stöldgods ur landet. Det är många gånger internationella stöldligor som står för det vi ofta kallar för vardagsbrott för privatpersoner men även för företagare. Det kan vara bostadsinbrott, inbrott i fritidshus, stöld från byggarbetsplatser, systematiska butiksstölder eller stöld av båtmotorer, bilar, fordonsdelar, maskiner, verktyg, traktorer, entreprenadmaskiner, diesel och metall.

Som privatpersoner drabbas vi av detta på många sätt: bostadsinbrotten, hjul som försvinner på bilen, båtmotorn som bara försvann och statyer som försvinner i parker. Och i min närbutik flyttas köttet och kaffet hela tiden närmare kassan.

En del säljs i Sverige, men mycket förs utomlands. Polismyndigheten uppskattar att 50 procent av bostadsinbrotten och 90 procent av de övriga brotten begås av internationella brottsnätverk. Enligt regeringens proposition förs väldigt mycket av detta utomlands.

Visst är det viktigt att polisen systematiskt försöker att beivra dessa brott när de uppstår. Men Tullverket har ett viktigt uppdrag och kommer med den nya lagstiftningen att få ett ännu viktigare uppdrag i den brottsbekämpande verksamheten.

Med den här nya lagstiftningen vill regeringen minska den internationella brottslighetens möjligheter att föra ut föremål ur landet, och det kommer att minska brottsligheten. I dag är det i praktiken fritt fram att föra ut stöldgods ur landet. Upptäcktsrisken är minimal.

Den nya lagen välkomnas av många organisationer som Villaägarna, Företagarna, Maskinentreprenörerna, Byggindustrin, Svensk Försäkring och Larmtjänst – organisationer som väl känner till den här brottsligheten.

Fru talman! Det var genom den nuvarande regeringens beslut den 30 mars 2023 om tilläggsdirektivet om hur utförsel av stöldgods kan kriminaliseras som det blev stuns i förslaget. Det är bra att den nuvarande regeringen ser saker komma.

Den nya lagstiftningen ger Tullverket nya, viktiga befogenheter. Regeringen föreslår att det nya brottet, utförselhäleri, ska ingå i Tullverkets huvuduppdrag. Att genomföra kontroller i syfte att upptäcka utförsel av stöldgods har tidigare inte ingått i Tullverkets huvuduppdrag. Hur har detta varit möjligt?

Tullverket föreslås nu få befogenheter att ingripa mot det nya brottet utförselhäleri. Det innebär befogenheter att utan brottsmisstanke genomsöka transportmedel och att kroppsvisitera personer för att eftersöka stöldgods.

Tullverket föreslås även få möjlighet att inleda förundersökning gällande utredning av det nya brottet utförselhäleri. Det innebär att Tullverket kan vidta vissa utredningsåtgärder såsom att kvarhålla personer, hålla inledande förhör och undersöka den aktuella egendomen som misstänks utgöra stöldgods. Förundersökningen ska skyndsamt överlämnas till Polismyndigheten, som tar över ansvaret för att föra utredningen vidare.

Detta bidrar positivt till och ökar sannolikheten för att fler brott upp-dagas, vilket i förlängningen minskar de organiserade stölderna i landet. Tullverket finns redan i dag på de platser där stöldgods oftast lämnar landet, och nu får Tullverket klart skarpare verktyg att motverka den här sortens brottslighet.

Detta innebär även att fler kontroller än i dag kommer att göras på utgående trafik. Den stora majoriteten av Tullverkets kontroller genomförs i dag på ingående trafik, där man särskilt tittar på vapen, sprängmedel, narkotika och farliga produkter och den fiskala delen att ta ut tullar, skatter och avgifter.

Egentligen kan man sammanfatta det här med att jag tror att dagens beslut som vi ska ta i kammaren är ett oerhört viktigt beslut för väldigt många människor och väldigt många företagare. Det är väl alltid svårt att framhäva skatteutskottet, men jag tror att vi i dag gör någonting riktigt bra som jag tror att många kommer att vara tacksamma för.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i skatteutskottets betänkande. (Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 13 Trafiksäkerhet

Trafiksäkerhet

Trafikutskottets betänkande 2024/25:TU14
Trafiksäkerhet
föredrogs.

Anf. 114 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M):

Fru talman! Ännu en gång har vi möjligheten att här i kammaren belysa vikten av trafiksäkerhet, ett område där målsättningen för en gångs skull är något som vi är eniga om mellan de politiska partierna. Vi vill ju alla se att ingen ska dödas eller skadas allvarligt i trafiken.

Mycket arbete har gjorts genom åren där vi har prioriterat tillsammans, vilket har lett till att Sverige och Danmark nu är de länder som har den lägsta trafikdödligheten i EU. Livet är skört, och vår moderatledda regering är tydlig med våra prioriteringar: Det är underhåll och säkerhet som gäller.

Underhåll av vägnätet är viktigt för att minska risken för potthål som brutalt kan sätta stopp för tvåhjuliga fordon. Fler sträckor med viltstängsel minskar risken för olyckor när viltet vandrar fritt. Med mitträcken ser vi till att fordon inte hamnar på fel sida av vägen, och stigningsfält och två-plus-ett-väg gör att omkörningar av långsamgående eller tung trafik blir säkrare. Risken minskar också för beteenden som utsätter andra för onödig fara.

Jag är stolt över det arbete som många har bidragit till för att rädda vår dispens på EU-nivå för A-traktorn, vilket skedde nyligen. För ungdomar, framför allt på landsbygden där tunnelbanan mest ses på film och kollektivtrafiken varken är särskilt utbredd eller kollektiv, ger A-traktorn eller motsvarande fordon en frihet som ofta är hett efterlängtat och som dessutom många gånger hjälper till i familjepusslet. Att vi nu har lag på bälte känns självklart, och jag har faktiskt lite svårt att förstå varför det inte har varit så tidigare.

Vi har dock fortfarande ett arbete att göra med att se över trafikutbildningen. Att säkerhetsdelen är av stor vikt är oomstritt, men däremot ser jag fram emot att titta på om det verkligen är rimligt att den som planerar att framföra ett fyrhjuligt fordon bara övar och kör upp på ett tvåhjuligt. Likaså är kvaliteten på trafikskolorna av största vikt för att unga förare ska vara trygga och säkra och ha så mycket högkvalitativ kunskap som möjligt när de ger sig ut och övar på att bli riktigt skickliga förare. Trafikskolorna spelar en viktig roll, och kvaliteten på dessa och kontrollen som gör att vi

får bort aktörer som inte håller måttet är ännu en viktig del i att unga förare bidrar till trafiksäkerhetsarbetet och själva kan vara föredömen i trafiken.

Fru talman! För två år sedan debatterade vi trafiksäkerhet här på vårkanten. Jag berättade om fasan jag hade när jag var liten över att se Olyckan på tv. Förra året hade vi precis ställts inför chocken att parterna med arbetsgivare och fack inte lyssnade på Blåjussveriges larm om vikten av flexibla arbetstider med möjlighet till dygnspass i schemat och med kompensatorisk ledighet som följd, som gör att de, när de riktigt jobbiga olyckorna är framme, har möjlighet till flexibla byten, avlastning, samtalsstöd och några dagar för att preppa och vara redo igen. Det är viktigt på riktigt.

Klippet från förra årets trafiksäkerhetsdebatt har visats hela 168 000 gånger. Att nå ut i mediebruset är verkligen inte allt, men det säger någonting om hur viktigt det här är för en hel yrkeskår av superhjältar. De förtjänar att lyssnas på.

Jag vill att vi oavsett partifärg, ålder, kön eller bakgrund ska kunna lita på att Räddningssverige är en viktig del i trafiksäkerhetsarbetet och fungerar när olyckan är framme. Det är väl ändå inte mer än rätt att dessa vardagshjältar i vårt avlånga land också får känna att vi finns där för dem, att vi lyssnar, tar till oss, vänder och vrider på frågorna och ser möjligheter i stället för att skapa hinder? Framför allt bör vi över partigränserna se till att med sunt förnuft i stället för prestige våga lyssna på riktigt, ta till oss kunskapen och göra det vi borde brinna för – nämligen att lösa verkliga problem i stället för att skapa nya. Det är vad engagemang och politiskt ledarskap handlar om.

Som moderat tror jag på ansvar och frihet och att system inte ska hindra människor från att välja hur de vill leva sina liv. I stället ska vi skapa trygga möjligheter. Den inställningen delar jag med många, bland andra vår Europaparlamentariker Tobé, som hållit den svenska fanan högt och tydligt påvisat att det inte är EU som hindrar oss i Sverige från att bestämma arbetstider utan vi själva som äger våra beslut. Det är också någonting brandmän som Marcus Aronsson tillsammans med många kollegor runt om i landet drivit på för att belysa under det gångna året. Hatten av för att de inte ger upp utan fortfarande står kvar och fortfarande är att lita på!

Beslut och intentioner i all ära, men det blir inte alltid som man har tänkt. Det är faktiskt inte farligt att säga högt att det vi beslutade blev fel, men att vi har lyssnat och ska göra allt i vår makt för att göra om och göra rätt. Här står vi nu, med en varm och härlig sommar framför oss, där räddningstjänsten runt om i landet har fått dispens från sitt eget avtal och får jobba precis som de önskar. Det är en verkligt bra början till att leda oss framåt, tillbaka till det Sverige där räddningstjänst och ambulanskår står på ungdomarnas önskelista över framtida arbetsgivare.

Att vilja, våga och välja är grunden för beslutsfattande. Jag lovar att göra allt i min makt för att fortsätta lyfta de verkliga problemen. Landets superhjältar inom räddningstjänst, ambulans och sjukvård rycker ut dit ingen annan önskar gå och sträcker ut handen när vi medmänniskor är som mest sårbara och svaga. När de nu inte litar på systemet, att deras eget fackförbund driver deras sak eller att deras arbetsgivare lyssnar och försöker hitta flexibla lösningar, ska de inte behöva tvivla på vårt stöd och våra intentioner.

Fru talman! Trafiksäkerhet är mångfasetterat. Varje part har sin del, och helheten blir summan av vad var och en bidrar med. Moderna system för hastighetsbegränsningar i bilen, mitträcken som skapar trygga mötesfria körfält, alkoholås, varningssystem för trötthet och autonom körning är bara några exempel på åtgärder och innovationer som bidrar till att göra våra vägar säkrare.

Genom att utbilda våra barn i trafiksäkerhet från en tidig ålder och genom att fortsätta sprida medvetenheten om riskerna med osäkra beteenden på väg kan vi skapa en generation av säkrare förare och fotgängare. Men allra viktigast är att vi tar personligt ansvar för vår och andras säkerhet.

Jag yrkar bifall till förslagen i betänkandet och vill avsluta med ett litet reklaminslag. Ljumma kvällar väntar med en promenad eller cykeltur i skymningen. Glöm då inte reflexvästen! Det är världens enklaste, bästa och billigaste livförsäkring för oskyddade trafikanter. Jag önskar talmanen med medarbetare, kollegorna och trafikutskottets kansli en fin sommar. Jag vill tacka för gott samarbete under riksdagsåret. Glöm inte att njuta av tiden vi har framför oss! Av 100 sommardagar har vi 96 kvar. (Applåder)

I detta anförande instämde Sten Bergheden, Ann-Charlotte Hammar Johnsson, David Josefsson, Johanna Rantsi och Oskar Svärd (alla M).
(forts. § 15)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.56 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU38 Åtgärder mot missbruk av betalningssystemet
Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU21 Indragna eller minskade socialförsäkringsförmåner för den som undanhåller sig verkställighet av häktning eller frihetsberövande påföljd
Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU28 Begränsad tillgång till lustgas
Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU21 Skolor mot brott

Punkt 1 (Lagförslaget i fråga om undersökning av väskor och andra föremål och anmälan till Polismyndigheten vid misstanke om brott)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

281 för utskottet

20 för res. 1

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 61 M, 21 C, 16 KD, 14 MP, 13 L

För res. 1: 20 V

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 7 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 3 L, 2 -

Amanda Lind (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 3 (Rektorns skyldighet att anmäla brott m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (S)

3. res. 4 (MP)

Förberedande votering:

93 för res. 2

15 för res. 4

194 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

153 för utskottet

93 för res. 2

56 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 61 M, 16 KD, 13 L

För res. 2: 93 S

Avstod: 20 V, 21 C, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 7 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 3 L, 2 -

Punkt 4 (Vikten av att ungdomsförbund m.fl. inte stängs ute från skolorna)

1. utskottet

2. res. 5 (S, V, C, MP)

Votering:

153 för utskottet

149 för res. 5

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 61 M, 16 KD, 13 L

För res. 5: 93 S, 20 V, 21 C, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 7 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 3 L, 2 -

UbU11 Lärare och elever

Punkt 1 (Läraryrket m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

189 för utskottet

92 för res. 1

21 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 63 SD, 61 M, 20 V, 16 KD, 15 MP, 13 L

För res. 1: 92 S

Avstod: 21 C

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 7 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 3 L, 2 -

Punkt 4 (Undantag från krav på lärarlegitimation)

1. utskottet

2. res. 8 (V)

Votering:

189 för utskottet

20 för res. 8

93 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 61 M, 21 C, 16 KD, 15 MP, 13 L

För res. 8: 20 V

Avstod: 93 S

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 7 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 3 L, 2 -

Punkt 5 (Trygghet och säkerhet)

1. utskottet

2. res. 9 (SD)

Votering:

239 för utskottet

63 för res. 9

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 61 M, 20 V, 21 C, 16 KD, 15 MP, 13 L

För res. 9: 63 SD

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 7 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 3 L, 2 -

Punkt 8 (Elevhälsa)

1. utskottet
2. res. 14 (MP)

Votering:

203 för utskottet

15 för res. 14

84 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 61 M, 20 V, 16 KD, 13 L

För res. 14: 15 MP

Avstod: 63 SD, 21 C

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 7 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 3 L, 2 -

Punkt 16 (Stöd i svenska språket)

1. utskottet

2. res. 26 (C)

Votering:

280 för utskottet

21 för res. 26

1 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 61 M, 20 V, 16 KD, 14 MP, 13 L

För res. 26: 21 C

Avstod: 1 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 7 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 3 L, 2 -

Amanda Lind (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU20 En utvidgad insamling och utlämning av djurhälsodata samt jordbrukspolitik

Punkt 5 (Livsmedelsstrategin)

1. utskottet

2. res. 9 (C)

Votering:

188 för utskottet

21 för res. 9

93 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 61 M, 20 V, 16 KD, 15 MP, 13 L

För res. 9: 21 C

Avstod: 93 S

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 7 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 3 L, 2 -

Punkt 10 (Finansiering av jordbruk)

1. utskottet

2. res. 17 (SD)

3. res. 18 (V)

4. res. 19 (MP)

Förberedande votering 1:

22 för res. 18

15 för res. 19

265 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 18.

Mikael Damberg och Monica Haider (båda S) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Förberedande votering 2:

62 för res. 17

19 för res. 18

219 avstod

49 frånvarande

Kammaren biträdde res. 17.

Runar Filper (SD) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

203 för utskottet

64 för res. 17

35 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 M, 21 C, 16 KD, 13 L

För res. 17: 63 SD, 1 V

Avstod: 1 M, 19 V, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 7 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 3 L, 2 -

Mats Green (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Håkan Svenneling (V) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Punkt 17 (Klimatanpassning av jordbruket)

1. utskottet

2. res. 30 (S)

Votering:

194 för utskottet

93 för res. 30

15 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 61 M, 20 V, 21 C, 16 KD, 13 L

För res. 30: 93 S

Avstod: 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 7 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 3 L, 2 -

SkU21 Skärpta åtgärder mot utförelse av stöldgods
Kammaren biföll utskottets förslag.

Trafiksäkerhet

§ 15 (forts. från § 13) **Trafiksäkerhet** (forts. TU14)

Anf. 115 CARINA ÖDEBRINK (S) replik:

Fru talman! Jag lyssnade noga på ledamoten Lifvenhages anförande, och jag kan instämma i mycket av det hon redogjorde för.

Min fråga handlar om arbetet med att nå nollvisionen vad gäller antalet dödade och skadade i trafiken. Vi är väldigt framgångsrika i Sverige. Precis som ledamoten sa är vi ledande i världen, och det ska vi vara stolta över. Detta beror på ett långsiktigt arbete. Det är dock tydligt att vi inte kommer att nå etappmålet till 2030 vad gäller antalet dödade och skadade i trafiken. År 2024 omkom drygt 200 i trafiken, och då är det en bra bit kvar till målet om 133 dödade i trafiken 2030. Det är förvisso några år kvar, men det är ändå ett ganska stort beting.

Kan Ann-Sofie Lifvenhage utveckla vad regeringen avser att göra?

Anf. 116 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Jag tror inte att det finns någon quickfix för att nå målet. Men målet är oerhört viktigt, och vi behöver arbeta med många bitar för att nå dit. Teknikutvecklingen, med bland annat säkrare fordon, bidrar. Rätt hastighet är också viktigt och en sådan enkel sak som mitträffling, som ger trafikanter på väg över på fel sida möjlighet att korrigera sin körning. Hoppskydd är också otroligt viktigt för att förhindra självmord i trafiken. Varje bit behövs för att vi ska kunna nå målsättningen.

Anf. 117 CARINA ÖDEBRINK (S) replik:

Fru talman! År 2024 omkom 210 personer i trafiken, och målet för 2030 är 133.

Det ledamoten Lifvenhage räknar upp är sådant som redan görs. Men uppenbarligen räcker inte det, så takten måste öka så att vi får ned antalet döda. Jag tycker att regeringen borde kunna vara mer proaktiv och offensiv när det gäller att ta ansvar och visa politiskt ledarskap i dessa frågor.

Socialdemokraterna har ihop med Centern och Miljöpartiet en reservation om vikten av att inte bara titta på nollvisionen utifrån aspekten att minska antalet döda i trafiken, utan man behöver också titta på antalet döda av trafiken. Vi vet att det är många som dör i onödan varje år på grund av buller, partiklar och luftföroreningar, och förra året redovisade Trafikverket att utsläppen i Sverige ökade med 18 procent.

Vad vill regeringen göra mer, och vad vill regeringen göra för att minska luftföroreningarna?

(Applåder)

Anf. 118 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M) replik:

Fru talman! Det finns som sagt ingen quickfix. När det gäller de åtgärder vi arbetar med lyfte jag fram en i mitt anförande, nämligen bälte i A-traktorer. Jag vill inte ens tänka på hur många liv vi hade kunnat rädda om detta beslut hade fattats betydligt tidigare.

Teknikutvecklingen ger möjlighet att färdas mer skyddat och säkert i de fordon vi har, och när det gäller självkörande fordon är utvecklingen kanske inte lavinartad men väldigt snabb.

Jag är övertygad om att alla dessa bitar tillsammans är viktiga steg för att nå målsättningen. Det blir tryggare och säkrare i trafiken. Det gäller också att förhindra självmord i och genom trafik.

(Applåder)

Anf. 119 CARINA ÖDEBRINK (S):

Fru talman! Betänkandet om trafiksäkerhet behandlar en rad viktiga frågor. Jag vill i dag lyfta fram några särskilt prioriterade områden där utvecklingen enligt min uppfattning går åt fel håll eller kanske inte tillräckligt snabbt framåt. Här har regeringen ett tydligt ansvar att agera.

Vi i Socialdemokraterna står bakom samtliga våra reservationer i betänkandet, men vi yrkar bifall endast till reservation 1 under punkt 1 om nollvisionen och reservation 6 under punkt 4 om insatser mot alkohol och droger i trafiken.

Fru talman! En säker trafikmiljö är en gemensam angelägenhet. Regering och riksdag har ett särskilt och stort ansvar, men också andra myndigheter, organisationer och vi som enskilda trafikanter och invånare spelar en avgörande roll.

Sverige är nationellt erkänt som ett föregångsland inom trafiksäkerhet. Vi har EU:s lägsta trafikdödlighet. Nollvisionen har bidragit till det, och den har inspirerat världen.

Det systematiska och förebyggande arbetet har varit avgörande, med säkrare fordon, bättre vägar, trafiksäkerhetskameror och utbildning. Trafikverket har sedan 2019 samordnat ett omfattande arbete genom aktionsplanen för säker vägtrafik. Mellan 2022 och 2025 omfattar den 250 åtgärder där frågor som rätt hastighet och nykter trafik är några delområden.

Men, fru talman, trots allt detta goda arbete är det inte tillräckligt. Etappmålen för 2030 är i fara. Den tidigare, socialdemokratiskt ledda regeringen beslutade 2020 om ett nytt etappmål: att halvera antalet omkomna i alla trafikslag fram till 2030 samt att minska antalet allvarligt skadade med minst 25 procent. För vägtrafiken innebär det att antalet omkomna inte får överstiga 133 personer år 2030, som jag sa tidigare, men under 2024 omkom 210 personer, enligt Trafikverkets egen statistik. Det visar att vi har en bit kvar att gå.

Transportstyrelsens uppföljning visar dessutom att nuvarande utvecklingstakt inte räcker. Fler måste göra mer om vi ska nå målen. Det behövs ett politiskt ledarskap som prioriterar trafiksäkerheten. Trafiken skadar inte bara människor i form av olyckor, utan den orsakar också död och sjukdom genom partiklar, buller och utsläpp. IVL Svenska Miljöinstitutet har visat att närmare 7 000 personer i Sverige dör i förtid varje år till följd av dålig luftkvalitet. Det är många fler än som dör i själva trafiken.

Transportsektorn står för nära en tredjedel av Sveriges utsläpp, och 2024 ökade utsläppen från vägtrafiken med hela 18 procent, enligt Trafikverkets redovisning. Därför menar vi socialdemokrater att nollvisionen behöver utvecklas. Vi vill se ett ambitiöst mål för att även minska antalet som dödas av trafiken, inte bara i trafiken.

Säkerheten för dem som arbetar vid vägarna förtjänar mer uppmärksamhet. En undersökning från 2024 från fackförbundet Seko visar att hela 89 procent av de medlemmar som svarat på enkäten – närmare 1 000 medlemmar – känner oro för sin egen säkerhet när de arbetar på eller vid väg. Det är helt oacceptabelt. Det är alldeles för många bilförare som kör för fort, som är vårdslösa och som inte tar nödvändig hänsyn.

Regeringen måste ta detta på största allvar. De som möjliggör vår tillgång till fungerande vägar och infrastruktur ska kunna känna sig trygga på jobbet. De ska kunna komma hem efter jobbet. Handlingsplanen för ökad säkerhet måste genomföras och utvecklas. Regeringen behöver därför överväga skärpta straff, ökad bevakning och fler inspektioner av Arbetsmiljöverket.

Fru talman! Att minska rattfylleri är en av de mest effektiva åtgärderna för att rädda liv. Vi behöver därför ge polisen bättre verktyg för att upptäcka drogpåverkade förare, precis som de redan har i dag vid alkoholpåverkan. Därför är det positivt att försöksverksamheten med rutinmässiga ögonundersökningar har införts. Fler kontroller ska kunna genomföras även utan konkret misstanke om brott, på samma sätt som för utandningsprov för alkohol. Det handlar om trygghet, förebyggande arbete och trafiksäkerhet.

Fru talman! Jag har lyft upp detta förut, men jag tycker att det förtjänar att sägas igen: Trafiksäkerhet är också en jämställdhetsfråga. I budgetpropositionen för 2025 konstaterar regeringen att kvinnor upplever transportsystemet som mer otryggt än män. Män är samtidigt kraftigt överrepresenterade både bland förare som kör onyktra och bland dem som omkommer i trafiken.

Trafikverket har sedan 2022 haft ett uppdrag att jämställdhetsintegrera trafiksäkerhetsarbetet. Det är viktigt att detta perspektiv blir en självklar del i all långsiktig planering av transportinfrastrukturen, även efter det att uppdraget avslutas 2025.

Ett konkret exempel är krocksäkerheten. År 2023 presenterades världens första krockdocka som representerar kvinnlig anatomi, framtagen under ledning av professor Astrid Linder vid VTI. Det är ett stort steg, men det är inte rimligt att bilsäkerhet i decennier har utgått från att alla förare är män. Vi vill att regeringen genom Transportstyrelsen ska driva på för att ändra reglerna inom FN:s ekonomiska kommission för Europa så att både manliga och kvinnliga krockdockor används i tester. Eller som professor Astrid Linder själv uttrycker det: Det är svårt att säga hur lång tid det tar, men det är ett betydligt mindre steg än att ge kvinnor rösträtt.

Fru talman! Arbetet för trafiksäkerhet måste intensifieras. Regeringen måste ta ett större ansvar, ge tydligare prioriteringar och säkra att vi har rätt verktyg, rätt lagstiftning och rätt målbild. Det handlar om människors liv.

(Applåder)

Anf. 120 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M) replik:
Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet!

Ledamoten säger sig vara angelägen om att nå målen, vilket regeringen med Moderaterna i spetsen välkomnar. Det är gemensamma insatser mot målen som är avgörande. Men mål i all ära – det är aktiva handlingar som leder till målluppfyllelse, inte alltid önskningar.

Med detta i åtanke skulle jag vilja fråga hur det kommer sig att ledamotens parti Socialdemokraterna till exempel inte har gått från ord till handling tidigare genom att lagstifta om bälteskrav för våra mest utsatta unga förare som färdas övande ute i trafiken eller genom att prioritera underhåll för att våra vägar ska vara i så bra skick att olyckor undviks. Det är framför allt tvåhjuliga fordon med, återigen, de mest oskyddade trafikanterna som riskerar att köra i ett större eller mindre potthål och därmed drabbas av en olycka.

Mål är viktigt, men handling är viktigare.

Anf. 121 CARINA ÖDEBRINK (S) replik:

Fru talman! Vi välkomnar alla de förändringar som är gjorda på trafiksäkerhetsområdet när det gäller A-traktorer; det vill jag vara tydlig med.

Jag vill också säga att den nationella plan som gäller ännu ett tag utgår från satsningar på trafiksäkerhet. Det är ingen önskelista. Man behöver ha tydliga mål för att lite grann orientera sig om vart man är på väg. Utifrån de målen behöver man sedan ta fram handlingsplaner och insatser som gör att man kan räkna med att nå målen. Det gör inte den nuvarande regeringen. Med det arbete som regeringen nu bedriver kommer man inte att nå målen.

Jag kommer att tänka på *Alice i Underlandet*, fru talman. Jag vet inte om det verkligen är så det står i boken, men när Alice trillar ned i Underlandet frågar hon Cheshirekatten: Vilken väg ska jag ta? Katten frågar vart hon ska, och Alice svarar: Det vet jag inte. Katten säger: Då spelar det ingen roll vilken väg du tar.

Jag tycker att regeringen är svaret skyldig i det här.

Anf. 122 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M) replik:

Fru talman! Jag hör att ledamoten är glad över att den moderatledda regeringen har sett till att vi nu har bälteskrav, och det är jag glad över att vi har samsyn om.

Ledamoten tog upp i ett tidigare replikskifte i denna debatt att fler parametrar borde lyftas in i nollvisionen. Jag hann inte svara på den delen. Men för oss är det viktigt att nollvisionen är tydlig och att vi har mätbarhet i de mål vi har. Vi ser ju de arbetsinsatser som görs – Trafikverket, Transportstyrelsen och Trafikanalys arbetar systematiskt med just analyser för att utveckla trafiksäkerheten. Ska man då lyfta in mer och bredda nollvisionen till att gälla allt?

Det här är absolut viktiga frågor, men de hör hemma också inom miljöpolitiken. För vår del renodlar vi hellre. Då kan vi också hela tiden följa upp utifrån en och samma målsättning och med samma parametrar så som vi har kunnat göra. Det innebär att vi får fortsatt mätbarhet och slipper förlora fokus, som vi riskerar att göra om det blir för breddat.

Det är mitt svar på ledamotens tidigare fråga.

Anf. 123 CARINA ÖDEBRINK (S) replik:

Fru talman! Tack, Ann-Sofie Lifvenhage, för svaret! Nu kan jag inte återgälda det med en ytterligare fråga.

Jag vet inte om ledamoten antyder detta. Jag tror inte det; jag ska inte misstolka det. Men det finns både forskning och vetenskap om och evidens för att människor dör i förtid på grund av buller, på grund av luftburna partiklar från vägslitage och på grund av utsläpp. Förra året ökade utsläppen från vägtrafiken med 18 procent. Då tycker jag inte att det håller att säga att det här kanske är frågor som ligger på miljöområdet. Så kan det säkert vara, men vår uppgift är att se till att politiken hänger ihop så att vi inte bara har en massa stuprör. Vi måste faktiskt se till att politikområdena hänger ihop över hela detta område.

Det är allvarligt att närmare 7 000 personer dör i Sverige varje år på grund av dålig luftkvalitet. Det är en fråga som jag tycker att regeringen borde ta på större allvar.

Anf. 124 THOMAS MORELL (SD) replik:

Fru talman! Jag kände att jag var tvungen att ge mig in i den här diskussionen. Trafiksäkerhet är ju en fråga som har engagerat mig under många år.

Just det faktum att människor dör i trafiken är oerhört bekymmersamt. Det drabbar familjer och vänner. Det drabbar samhället, då olyckorna omgärdas av stora kostnader. Men man behöver hålla lite koll på argumenten.

Att utsläppen av koldioxid har ökat med 18 procent har ingenting med dödlighet att göra. Koldioxid är en gas som är fullkomligt nödvändig för att vi över huvud taget ska kunna leva på jorden, så man ska inte blanda in det i samband med skadliga ämnen.

Ska vi hålla oss till det trots att detta är en trafiksäkerhetsdebatt kan jag säga att utsläppen av partiklar från den tunga vägtrafiken har minskat med 97 procent sedan 1990. NO_x-utsläppen har minskat med 90 procent. Det är en dramatisk förändring till det bättre. Det är inte gott nog, för vi kan göra mer. Men att vägtrafiken inte har tagit sitt ansvar är felaktigt.

Bara för att skapa lite balans i resonemanget tog jag fram uppgifter om hur många som dör av rökning på ett år. Det är 8 000. Utöver det är det 4 000 som dör av röningsrelaterade skador.

Att blanda in annat i trafiksäkerhetsdebatten blir lite skevt. Människor dör av en mängd olika orsaker. Men ska vi komma till rätta med det som gör att människor dör i trafiken ska vi hålla oss till det vi faktiskt kan påverka när det gäller dödsfall i trafikolyckor.

I detta anförande instämde Sara-Lena Bjälkö (SD).

Anf. 125 CARINA ÖDEBRINK (S) replik:

Fru talman! Jag sa inte att vägtrafiken inte har tagit sitt ansvar. Jag säger att regeringen inte tar sitt ansvar när det gäller att arbeta ännu mer progressivt och proaktivt för att nå nollvisionen och minska utsläppen.

Jag sa heller inte, fru talman, att koldioxidutsläppen ökade med 18 procent. Jag sa att det var utsläppen från vägtrafiken, som ju innehåller mer än bara koldioxid. Rätt ska vara rätt.

Sedan är jag mycket väl medveten om att vi har gjort ett fantastiskt bra jobb i Sverige. Vi ligger i framkant, och det tycker jag som socialdemokrat att vi ska göra även i framtiden.

Andelen luftburna partiklar har minskat. Det är tack vare att man har infört hårdare krav på fordon, annan beläggning på vägar och så vidare som andelen luftburna partiklar har minskat sedan 90-talet, som ledamoten Morell säger. Men det betyder inte att vi kan slå oss till ro och tänka att så farligt är det ändå inte.

Anf. 126 THOMAS MORELL (SD) replik:

Fru talman! Nej, slå oss till ro ska vi definitivt inte göra. Men ledamoten hänvisar till en siffra på 18 procent, och den rör koldioxid. Man säger alltså indirekt att det var det som var problemet.

Det blir lite komiskt i den här diskussionen, för alla som har följt debatterna i riksdagen de senaste åren vet att jag har predikat för att vi måste få ut fler poliser på vägen för att stävja kriminaliteten ute på vägen. Där ingår även trafikbrott. Det är ju trots allt ett brott man begår.

Vi vet också att när polisen är synlig på vägen sjunker hastigheten. Olycksrisken minskar därvidlag, för folk gör inte vansinniga omkörningar. Dessutom upptäcker polisen vid kontroller mycket som är relaterat till att människor dör i trafiken.

Om man tittar på vad som är orsaken till en olycka, vad som gjorde att den uppstod, ser man ofta andra samband som gör att olyckan inträffar. Det är ofta så att det är en påverkad förare, en körkortslös förare eller en förare som inte använder bälte som åker omkring i ett avställt fordon som inte är besiktigat. Många av de delarna kan man lägga pussel med och se vad som orsakade dödsfallet.

Det är här man måste börja gå in och vidta åtgärder för att komma åt det sista antalet människor som dör i trafikolyckor. Det är en stor mängd människor där ute som dör på grund av förare som absolut inte ska vara på vägen. Det enda sättet att få bort dem är att ha uniformerad personal på asfalten. Det finns ingen genväg där.

Anf. 127 CARINA ÖDEBRINK (S) replik:

Fru talman! Jag delar inte ledamoten Morells uppfattning att den enda lösningen om vi ska få bort förare från vägarna som inte ska vara där är poliser. Vi måste jobba brett med en hel palett av åtgärder så att vi som enskilda individer vet vad som gäller när vi sätter oss bakom ratten. Detta har vi jobbat med under lång tid, och det är det som visar sig framgångsrikt. Det handlar inte bara om att poliser skulle lösa problemen. Jag vet att ledamoten Morell tycker att detta är den enda lösningen.

Nu kan inte ledamoten Morell svara, men nuvarande regering, med stöd av Sverigedemokraterna, har nu snart suttit i tre år. Det vore intressant att höra hur många fler poliser det har blivit på vägarna efter den nya regeringens tillträde.

(Applåder)

Anf. 128 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Jag tänkte att jag kan börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna, så har jag gjort det.

Jag ska i ärlighetens namn säga att jag, när jag satt och förberedde mig, konstaterade att detta nog är den debatt jag tycker är svårast. Varför, fru talman, tycker jag att just den här debatten är så svår? Jo, vi är så fruktansvärt överens. Då kan det bli ett dilemma när man ändå ska genomföra någon form av debatt som kan vara intressant för åhörarna att följa och inte bara för oss själva.

Vad menar jag med överens? Efter att ha läst motionerna i betänkandet vill jag säga att jag tycker att det är väldigt många bra motioner. Hade vi gått tillbaka tre år hade det varit den andra sidan som skrivit dem. Väldigt mycket av det vi i dag kommer att diskutera är sådant som är avhängigt av hur mycket man får med sig i en budgetprocess när man är i regeringsställning.

Själva grundidén, nollvisionen, är vi väldigt överens om. Jag är som sagt tacksam för att vi har den här debatten, där man lyfter fram trafiksäkerheten, och att vi har den här stora enigheten.

En annan sak jag reflekterar över, fru talman, är att jag tog körkort någon gång på 80-talet. Då hade vi inte ens ett bra system när man tankade. Jag vet inte hur många som kommer ihåg det, men det luktade rätt illa. I dag har vi ett helt annat system, där bränslet kommer in i bilen på ett säkrare och miljövänligare sätt. Vi har miljövänligare fordon. Vi har viltstängsel, viltövergångar och mitträcken på betydligt fler ställen. Vi har kameror, vilket jag själv kanske inte alltid tycker är så kul, men pratar vi trafiksäkerhet är det kanske en av de viktigare åtgärder som har vidtagits.

Vi har byggt betydligt fler motorvägar. Jag minns när jag som barn åkte från Gullspång eller Hova hem till släkten i Uddevalla. Det var rätt trångt ned genom Skaraborg och ned mot Trollhättan och Vänersborg, och man körde in mellan Halle- och Hunneberg. Det har hänt otroligt mycket på de år som har gått – vi har byggt bort farliga vägar.

Fru talman! Detta gör att vi i dag har både tryggare vägar och bättre trafiksäkerhet. Vi har tryggare och bättre vägar, och vi har bättre fordon. Då kan debatten ibland bli lite svårare.

En annan spännande grej som också har hänt under dessa år och som fortsätter att hända handlar om synen på körkort. Jag har en dotter som ska ta körkort. Det är ett helt annat regelverk som gäller för den som ska vara med som handledare. Man får snällt gå en kurs även om man själv har körkort. Riktigt så var det inte när farsan åkte med mig.

Vi har hela situationen med A-traktor, där vi faktiskt får en ny körkortstyp – vi har samarbetat för att få igenom detta. Jag kan kanske personligen ha funderingar kring det, framför allt utifrån ett miljöperspektiv. Notera att jag sa ”personligen” – det blir väl någon inom partiet som drar mig i örat senare.

Det är klart att lätt lastbil och skoter kanske skulle ingå i B-körkortet. Det hade gett helt andra förutsättningar i Stockholm för att köpa ett lättare fordon och kunna röra sig mer smidigt. När vi tittar framåt ur både ett miljöperspektiv och ett trafiksäkerhetsperspektiv ser vi att det kan finnas åtgärder som skulle underlätta och få ned trycket på att bara köra bil.

Sedan finns det problem – det går det inte att komma ifrån. Ett av de stora problemen är att vi samtidigt som vi har byggt upp en säkerhet för oss som sitter i bilen på många ställen har skapat osäkerhet för dem som kör motorcykel. Mitträckena fångar upp lastbilar, men de kan också skiva en person som kommer på motorcykel.

Jag tror att de flesta av oss även här skulle önska att vi kunde bygga bort alla faror, hinder och risker, men det kommer vi nog inte att klara av. Sverige är ett stort land, och vi har väldigt mycket vägar med olika ägandeformer. Exempelvis är faktiskt 70 procent av alla vägar enskild väg. Teknikutvecklingen har lett till positiva saker, men det handlar också om en balans mellan olika fordonstyper. Detta kommer vi nog att få fortsätta att traggla med. Det var det jag menade i min inledning, fru talman: Rätt mycket handlar om vilka resurser vi har möjlighet att avsätta för detta.

När det gäller framtidsmöjligheter är jag personligen helt övertygad om att digitala skyltar och liknande teknik kommer att växa fram – jag såg något från en motionär, men jag kommer som sagt ändå att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna. Det är en väldig skillnad mellan att köra på en motorväg en varm sommarkväll och att göra det en kall dag med blixthalka. Det är inte givet att skylten berättar sanningen vid varje trafikläge.

Frågan om fler poliser och fler kontroller driver vi; vi är överens om detta. Jag har inte den siffran just nu, men det är klart att vi över tid ska kunna redovisa vad de polissatsningar vi gör ger för effekt.

Men – detta var också en reflektion jag gjorde när jag satt och skrev det här – jag tror inte att det kommer att räcka med politiken och staten om vi ska klara trafiksäkerhetsmålen. Jag upplever faktiskt att man som trafikanter tänkte sig för lite mer innan vi började bygga alla de säkra vägarna. Jag är inte lastgammal men gammal nog och har kört på vägar utan viltstängsel med rätt så hög hastighet. Vad gjorde man då när det var kväll och skymning? Man sänkte farten därför att man själv insåg att det inte är jättebra att köra in i en älg. Men nu har vi viltstängsel på allt fler mil, och då behöver man inte göra den reflektionen. Här tror jag att det är superviktigt med den samverkan vi har med civilsamhället, exempelvis MHF och deras testverkstad i Tibro, och med skolans arbete, där man pratar om det egna ansvaret i trafiken.

Jag tror inte att vi politiker, oavsett regering, någonsin kommer att kunna bygga bort varenda farlig sträcka i Sverige. Vi kan ha ambitionen att göra det, men då kommer vägtrafiken att bli extremt dyr. Och det kommer i sådana fall att ske på bekostnad av andra trafikslag. Men vi kan med egenansvar minska risken för olyckor. Därför är det så viktigt att vi har en helt ny körkortsutbildning, där man pratar mycket mer om alkohol och droger. Man har halkkörning, vilket man inte hade tidigare. Det har skett en hel del som syftar till att öka egenansvaret.

Fru talman! Det är där jag för min del skulle vilja stanna i den här debatten. Vi har gjort mycket tillsammans. Jag tror att vi kan göra ännu mer tillsammans vad gäller både lagstiftning, förebyggande arbete och kontroller. Men ytterst tror jag att du, jag och var och en också måste ta egenansvar i trafiken, för då kommer färre människor att skadas och i värsta fall dö.

Anf. 129 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Sverigedemokraterna står bakom samtliga våra reservationer i betänkandet, men för att spara tid vid voteringen yrkar jag bifall endast till reservation 7.

Vad är trafiksäkerhet? Är det att montera upp automatiska hastighetskameror längs våra vägar eller att i lönnedom utföra PEth-prover på befolkningen?

Trafiksäkerhet är något vi skapar tillsammans – enskilda medborgare, organisationer och myndigheter. Det bygger på respekt och förtroende för varandras roller. För mig som har ägnat nära nog hela mitt vuxna liv åt trafiksäkerhet är den här frågan viktig.

I mitt tidigare arbete var jag på åtskilliga olycksplatser och träffade människor som just upplevt sitt livs värsta ögonblick. Närvaron av panik, chock, smärta och skräck var påtaglig. För några tog livet slut just där och då.

Jag har gjort cirka 300 tekniska undersökningar av fordon för att hitta svaret om olyckans orsak. Var det föraren, fordonet eller vägen som var orsak till olyckan? Under en period när olyckorna avlöste varandra i tät följd kändes det som att man var handelsresande i människors två sista sekunder i livet. Det är just där – i de där sista sekunderna – som man finner svaret om olyckans orsak.

Fru talman! En av de värsta arbetsveckor jag upplevt inträffade för cirka 20 år sedan. På en vecka omkom sju personer i trafiken bara i Skaraborg. Jag skulle utreda orsaken i samtliga av dessa olyckor.

Var och en av dessa dödsoffer har en stor krets av människor omkring sig. Det är föräldrar, barn, syskon, släkt och vänner. Varje dödsfall i trafiken påverkar många människor, inte minst dem som har att agera på olycksplatsen och i den utredning som sedan följer.

Trafiksäkerhet är viktigt och något som angår och berör oss alla. Trafiksäkerhetskameror är långt ifrån lösningen. Inte heller är PEth-tester i lönnedom på befolkningen en lösning.

Det krävs närvaro av trafikpoliser. De upptäcker påverkade förare. De ser olovliga körningar. De ser en mängd andra trafikbrott. Inte minst hittar de annan kriminell verksamhet i samhället. Det är allvarliga brott som en ATK-kamera helt blundar för.

Fru talman! I början av mitt anförande yrkade jag bifall till vår reservation 7, under punkt 4, Insatser mot alkohol och droger i trafiken. Det för oss in på den senaste tidens händelser, där människor fått sina körkort indragna på grund av de så kallade PEth-testerna. Transportstyrelsen har fått omfattande kritik för sitt sätt att agera när de har återkallat körkort för människor som inte har gjort sig skyldiga till rattfylleri. Även läkare har fått berättigad kritik för att de har tagit prover på patienter utan att meddela dem om detta, vilket är ett krav. Resultatet har blivit att körkort har återkallats för ett stort antal människor, på väldigt lösa grunder.

Stormen kring PEth-testerna fick Transportstyrelsen att omedelbart ändra sina rutiner, vilket är ett kvitto på att något inte står rätt till. Dessutom har polisen inlett en förundersökning mot Transportstyrelsen gällande tjänstefel. Låt mig vara tydlig i frågan om påverkade förare: De har inte på vägen att göra – punkt.

Att Transportstyrelsens skrivbordskontroller skulle minska antalet rattfyllor på vägarna är inget annat än en akademisk kullerbytta. Rattfyllerister finns på våra vägar även om de saknar körkort. Att bekämpa rattfylleriet kräver polisiär närvaro på vägarna. Synliga poliser är ett effektivt sätt att öka trafiksäkerheten, och en bonus är att de samtidigt grusar maskineriet för de kriminella nätverken.

Fru talman! Låt mig återvända till resonemanget om förtroende. Trafiksäkerhet bygger på ett ömsesidigt förtroende mellan aktörerna. När jag gick min utbildning inom polisen var ett av de bärande budskapen just vikten av allmänhetens förtroende för myndighetens agerande.

Självklart var det få som jublade när vi vidtog åtgärder, men de skulle i varje fall känna att de blev korrekt behandlade och att de kunde lita på att vi tog rätt beslut utifrån lagstiftningen. För Polismyndigheten var detta väldigt viktigt.

Det är just här som Transportstyrelsens agerande har skadat förtroendet hos medborgarna för myndigheter. Det är en skada som kommer att ta många år att reparera. Även förtroendet för sjukvården har blivit skadat eftersom människor inte litar på läkarnas avsikter med provtagning.

Man drar sig för att söka vård, eftersom det kan få konsekvenser för körkortet. Det finns också rapporter om människor som undviker att gå till blodcentraler för att lämna blod av rädsla för att de ska mista sitt körkort. Vi har hamnat i en situation där människor inte litar på våra myndigheter, och det är synnerligen allvarligt.

Forskare fördömer hur dessa PEth-prov har använts och menar att det är ett övergrepp på individer. Det är en synnerligen kraftig kritik, som måste tas på allvar.

Fru talman! I vår strävan efter att öka trafiksäkerheten kan det inte accepteras att myndigheter agerar förtroendeskadligt. Det får rakt motsatt verkan, och vi når inte ut till medborgarna. Förtroende är någonting man måste vårda.

Jag vill till sist citera den handledare jag hade på polisskolan – hans budskap har varit vägledande för mig under många år. Jag vill också passa på att be talmannen om ursäkt för språket.

Så här uttryckte handledaren sig när jag frågade om vi skulle rapportera en förare för brister i kör- och vilotider: ”Man skall inte djävlans med vanligt folk!” Som sagt: Trafiksäkerhet bygger på förtroende.

I detta anförande instämde Sara-Lena Bjälkö (SD).

Anf. 130 HELENA GELLERMAN (L):

Fru talman! I dag debatterar vi trafiksäkerhet. Trafiksäkerhet ligger mig väldigt varmt om hjärtat i och med att det var det jag jobbade med innan jag började i riksdagen.

Trafiksäkerhet är viktigt. Alla vill kunna resa säkert från hemmet till arbetet och till skolan eller när de ska träffa släkt och vänner eller är på semester. Fordonen måste vara säkra. Vägarna måste ha en bra standard. Järnvägsövergångarna måste fungera, och platser där man byter färdstätt ska vara genomtänkta för resenärerna.

Sverige har under en lång tid drivit ett framgångsrikt trafiksäkerhetsarbete och hör till de länder i världen som har lägst antal döda per invånare i trafiken. Sverige skapade nollvisionen, en vision som andra länder har tagit efter. Vi har forskat och utvecklat system för bilar när det gäller det som krävs för att ingen ska dö eller skadas allvarligt i trafiken. Det ger resultat.

Det är verkligen glädjande att vi 2024 hade det historiskt lägsta antalet dödsolyckor i vägtrafiken – 210 stycken – om man undantar 2020, då vägtrafiken minskade betydligt på grund av pandemin.

En olycka drabbar många, inte bara den skadade. Det blir särskilt tydligt när man tittar på ungdomar. Tyvärr minskar inte antalet döda bland unga och bland oskyddade trafikanter. Här måste vi göra mer. Vi behöver satsa på mer forskning om oskyddade trafikanter och om nya fordonskategorier, som elsparkcyklar, mopedbilar och också A-traktorer, eftersom de ökar i antal.

Vi behöver förstå riskerna och orsakerna till olyckorna. Ny forskning visar att olycksrisken ökar sex gånger om man kör elsparkcykel med en hand. Kör man i grupp eller använder mobilen ökar olycksrisken tre gånger. En annan intressant detalj är att en studie visar att elsparkcyklar sticker ut jämfört med alla andra fordon i ett avseende. I 20 procent av de säkerhetskritiska händelserna i studien skapade föraren medvetet en risk-situation eller en krock under färden. Forskning ger viktig information när det gäller att göra rätt åtgärder.

Mopedbilar och A-traktorer har ökat ungdomars rörelsefrihet. Ungdomar sitter mer skyddade i en mopedbil eller i en A-traktor än vad de gör på en moped. Vi liberaler är positiva till ny teknik och ökad mobilitet, men det får inte leda till ökade personskador.

Den 15 juli 2020 ändrades reglerna så att hastigheten i A-traktorer kan regleras digitalt. Antalet tyngre fordon som registreras som A-traktorer har sedan dess ökat. Dessvärre har också trafikolyckorna ökat.

I dagsläget krävs tolv timmars utbildning, och körträningen kan göras på en tvåhjulig moped, fast man ska köra på fyra hjul efteråt.

Vissa regeländringar infördes den 31 augusti 2023, till exempel krav på bälte, en person per plats och vinterdäck. Men enligt VTI:s rapport i november 2023 räcker inte detta.

EU har arbetat med ett nytt körkortsdirektiv, som från början såg ut att utesluta A-traktorn som ett giltigt fordon. Här hade den gamla, S-ledda regeringen kunnat göra mer. Den här regeringen har behövt arbeta väldigt hårt sedan valet 2022 för att A-traktorer fortfarande ska kunna användas. Det arbetet har gett resultat.

Det färdigförhandlade förslaget innebär att ett nytt körkort, B1, ska gälla för A-traktor med en högsta hastighet på 45 kilometer i timmen och med en vikt på högst 2 500 kilo. Det kommer att krävas utbildning med körprov, och åldersgränsen på 15 år kvarstår. Att det finns i dag ska vi alltså tacka den här regeringen för.

Med dessa nya regler kan ungdomar få ökad frihet med förhoppningsvis höjd trafiksäkerhet. Samtidigt vill vi liberaler att de nya reglerna följs upp efter att de införts 2028, för att se om trafiksäkerheten för dessa fordon förändrats.

Fru talman! Studier visar att de viktigaste orsakerna till trafikolyckor är för hög hastighet, alkohol och andra droger samt trötthet och annan uppmärksamhet. Den mänskliga faktorn ligger bakom 90 procent av trafikolyckorna. Vad kan vi göra åt det?

I fråga om trötthet och uppmärksamhet är det främst teknikutveckling av våra fordon och information till förarna som kan ge resultat.

Vad gäller hastigheten kan vi politiker göra mer. Vi vet alla att konsekvenserna av en olycka förvärras i takt med högre hastighet. Även växt-
husgasutsläpp och buller har koppling till hastigheten. Utöver personligt
lidande försämras miljön, och samhällets kostnader ökar.

Fru talman! Uppföljning och kontroll på väg spelar en viktig roll för
regelefterlevnaden. Liberalerna vill se fler trafikpoliser dedikerade till det
viktiga trafikkontrollarbetet på väg. Det behövs betydligt fler kontroller av
fordon och av att reglerna för hastighet, användning av alkohol och
kör- och vilotider respekteras. Här är arbetet med alkobommar i våra ham-
nar en viktig pusselbit.

På svenska vägar finns dessutom många fordon, inte minst utländska,
som inte skulle gå igenom en kontrollbesiktning och som utgör en trafik-
fara. Trafiksäkerheten på våra vägar skulle förbättras avsevärt med fler
kontroller på väg.

För att få säkrare vägar vill vi liberaler att man i offentlig upphandling
av transporttjänster ska ställa krav på att leverantörernas fordon ska hålla
hastigheten. Det kan få en dämpande effekt på medelhastigheten på våra
vägar och leda till radikalt minskade utsläpp.

Hastigheten är också kopplad till vägens utformning och tillstånd. På
grund av för lite pengar till underhåll har Trafikverket sänkt hastigheten
på vissa vägvägnitt runt om i landet eftersom de inte har en godtagbar stan-
dard. Så kan vi inte fortsätta. Vi måste ha en sådan vägstandard att männi-
skor kan ta sig till jobbet säkert och på en rimlig tid. Trafiksäkerheten ska
inte bero på var man bor.

Liberalerna satsar nu tillsammans med våra samarbetspartier mer
pengar än någonsin på underhåll av vägarna, inte minst på landsbygden
där de flesta hastighetssänkningarna gjorts. I och med beslutet i riksdagen
om infrastrukturpropositionen kommer vi att kunna åtgärda 100 procent
av det eftersatta underhållet på våra vägar.

Om vi verkligen ska komma åt den mänskliga faktorn, som ligger bak-
om 90 procent av olyckorna, behöver vi byta ut den mänskliga föraren mot
självkörande fordon. Syftet med dessa fordon var från början att lösa tra-
fiksäkerheten. Det är först därefter man har sett att man kan få andra sam-
hällsnyttor med dessa fordon.

Vi liberaler är teknikoptimister. Utvecklingen går framåt. Steg för steg
införs aktiva säkerhetssystem i våra fordon. Helt självkörande bilar ligger
dock fortfarande en bit framåt i tiden. Därför måste vi fortsätta ta bort hin-
der för att testa tekniken i verklig miljö.

Liberalerna tror som sagt på teknikens möjligheter när det gäller ökad
trafiksäkerhet. Att fler bilar är uppkopplade och kan dela sin trafiksäker-
hetsdata för att till exempel identifiera isfläckar eller andra bilar vid skymd
sikt är en fördel. Det finns länder i Europa som tar sin väderdata helt från
uppkopplade bilar i stället för väderstationer. Potentialen i informationen
som finns i dagens bilar skulle kunna utnyttjas betydligt bättre. Regler som
hindrar utvecklingen behöver ses över.

En viktig del i trafiksäkerhetsarbetet är tillgången till gedigen kör-
utbildning. Vi behöver komma åt de illegala körskolorna och förbättra an-
delen som klarar teori- och körprov första gången. Annars riskerar vi att
om fem-tio år få ökat antal olyckor på vägarna på grund av sämre utbildade
förare.

Fru talman! Vi kan alla drabbas av sjukdomar som kan påverka vår körförmåga och ge upphov till indraget körkort. Därför är det viktigt att det finns ett enhetligt sätt att testa om en sjukdom eller nedsatt syn verkligen påverkar själva körförmågan. Liberalerna vill att man ser över att trafikmedicinska bedömningar görs på samma sätt i hela landet. Det är också viktigt att bedömningarna görs på ett rättssäkert sätt med tillförlitliga metoder. Det är ett ämne som varit aktuellt under våren vad gäller tester av långvarig hög alkoholförtäring.

Fru talman! Slutligen vill jag ta upp det tillkännagivande som Liberalerna tog initiativ till för fyra år sedan. Det gäller personer som testar synen och som visar sig ha defekter på synen. Deras körkort återkallas direkt, utan test. De får inte en ärlig chans att visa om körförmågan påverkas av synfelet. Det är inte rimligt. Det berör 1 000 personer per år. Forskning visar att hälften hade kunnat ha kvar körkortet. Det är därför med glädje jag kan konstatera att Transportstyrelsens översyn lett till att nya regler om lättare krav vid synfältsundersökningar infördes den 1 februari 2025.

Transportstyrelsen har också fått ett regeringsuppdrag för att utreda förutsättningarna för körprov i trafik och bedömning av om undantag kan ges för konstaterat synfältsbortfall om det inte påverkar körförmågan. Uppdraget ska redovisas den 15 juni 2025. Det var synd att det inte kom före den här debatten.

Fru talman! Avslutningsvis: Trafiksäkerhet är ett område där Sverige har all anledning att vara stolta. Samtidigt återstår mycket arbete för att vi ska nå nollvisionen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på alla motioner.

Anf. 131 MALIN ÖSTH (V):

Fru talman! Nollvisionen, som innebär att ingen ska dödas eller skadas allvarligt i trafiken, antogs av riksdagen 1997. Det betyder att nollvisionen har funnits i snart 30 år.

När nollvisionen infördes omkom ungefär 500 personer varje år i den svenska trafiken. Den siffran har halverats sedan dess. Det är en positiv utveckling som visar att arbetet utifrån nollvisionen har gett resultat.

Men sedan ungefär 2010 har den positiva utvecklingen stannat av. Antalet personer som har omkommit i trafiken har sedan 2010 gått lite upp och ned från år till år men har legat på i genomsnitt 220 personer per år. Man kan säga att vi har befunnit oss på en plåtå i 15 års tid och inte lyckats bryta kurvan ytterligare, på det sätt som krävs.

Vi har hört flera tidigare talare prata om att Sverige är världsledande, och Sverige ligger verkligen i framkant vad gäller trafiksäkerhet. Men vi ligger inte främst, utan där återfinns vårt grannland Norge, som förra året hade 90 personer som omkom i trafiken, att jämföra med vår siffra 220. Här har vi definitivt mer att lära; vi kan inspireras av Norge.

Vad gäller den plåtå som jag var inne på lite grann och som vi har legat på under 15 års tid konstaterar Trafikverket i sin senaste uppföljning av trafiksäkerhetsutvecklingen att det kommer att bli mycket svårt att klara etappmålet till 2030 och att det krävs omfattande insatser omgående för att det ska bli möjligt.

Vad gäller nollvisionens andra fokus, att ingen ska skadas allvarligt i trafiken, går utvecklingen åt fel håll. Antalet allvarligt skadade i trafiken har ökat. Störst är ökningen av de allvarligt skadade i gruppen oskyddade trafikanter. Särskilt markant är ökningen bland dem som går eller cyklar.

Fru talman! Med nollvisionen etablerades ett nytt sätt att tänka kring trafiksäkerhet. Det bygger på att transportsystemet ska utformas på ett sätt som förverkligar nollvisionen. Även om den enskilda trafikanten alltid har ett stort eget ansvar vilar därmed det yttersta ansvaret för att förverkliga nollvisionen på vägghållare, fordonstillverkare och dem som utformar transportsystemet.

Då kan man fråga sig om dagens transportsystem är utformat på ett sätt som stöder nollvisionen och vad som har hänt med svensk infrastruktur de senaste decennierna. En sak som har hänt är att skicket på transportinfrastrukturen blivit betydligt sämre. Trafikanalys konstaterar återkommande sedan flera år tillbaka att både tillförlitlighet och standard försämrats. Det här påverkar såklart trafiksäkerheten negativt.

En annan faktor som påverkar är vilket perspektiv och vilket fokus man har. Sedan nollvisionen infördes har ett starkt fokus varit på biltrafiken. Man har byggt två-plus-ett-vägar, infört mötesseparering, vajerräcken och fartkameror, byggt om farliga korsningar till cirkulationsplatser och så vidare. Det här är absolut inte dåligt – tvärtom. Men är det inte dags att dra slutsatser och agera med tanke på att det är de oskyddade trafikanterna som är överrepresenterade i skadestatistiken?

Varje år skadas ett stort antal fotgängare och cyklister i trafiken. Över en tredjedel av dem som omkommer i trafiken är oskyddade trafikanter, trots att de står för en mindre del av trafikarbetet. Detta betyder att det rent statistiskt är betydligt farligare att gå eller cykla än att köra bil.

Att trafiksäkerhet för cyklister trots detta ofta reduceras till en beteendefråga, där cyklister uppmanas att använda cykelhjälm och reflexväst, gör att det verkligen finns en stor utvecklingspotential. Det är naturligtvis inget fel på vare sig cykelhjälm eller reflexer, men det här visar på behovet av en uppdaterad nollvision där cykling behandlas som ett självständigt trafikslag i sin egen rätt och där cykel och gång går från att få finnas med på ett hörn till att på riktigt prioriteras i både trafiksystemet och budgetprocessen.

Fru talman! Ytterligare en aspekt som har bäring på trafiksäkerheten är bilbesiktningen. AB Svensk Bilprovning startades 1963 och hade i höstas ett rikstäckande nät med 100 stationer från Skurup i söder till Gällivare i norr. Men hur det kommer att se ut i framtiden vet ingen. I november förra året valde nämligen regeringen att sälja Svensk Bilprovning till ett tyskt bolag.

Nu har vi en helt avreglerad och privatiserad bilbesiktning i Sverige. Det betyder att staten inte längre har den möjlighet som den tidigare hade att agera prispressande genom sitt eget bolag. Risken är nu i stället stor att besiktningens bransch om några år kommer att domineras av ett fåtal stora aktörer. Så brukar det bli. Vi har sett det förut. Då är också risken stor att priserna kommer att öka och att det kommer att bli dyrare för folk att besiktiga sina fordon. Riksrevisionen granskade 2021 den avreglering som gjordes 2010 och konstaterade att det blivit betydligt dyrare efter avregleringen. Nu riskerar vi alltså ytterligare höjda priser på bilbesiktning, som inte är en tjänst vilken som helst utan myndighetsutövning.

Jag tycker att det är ironiskt i sammanhanget att regeringen i samband med beredningen av EU:s besiktningsspaket hade ett tydligt medskick där den uttryckte oro för att nya krav och utökade kontroller kan medföra ökade kostnader och höjda priser. Det blir märkligt för mig hur samma regering ena gången, när det handlar om EU-lagstiftning, är orolig för prisökningar men andra gången, när det handlar om en avreglering, helt negligerar precis samma risk. Det blir för mig obegripligt men också väldigt talande.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag ställa mig bakom Centerpartiets yrkande om obligatoriska synkontroller i samband med körkortsförnyelse efter en viss ålder. Det tycker vi också är viktigt. Jag yrkar också bifall till reservation nummer 12.

Anf. 132 THOMAS MORELL (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Malin Östh för anförandet. Jag var tvungen att begära replik för att diskutera trafiksäkerheten, för den är oerhört viktig.

Vänsterpartiet har haft ett nära samarbete med Socialdemokraterna under många år. Under den tiden har man avvecklat trafikpolisen. Jag har tjatat åtskilliga gånger om att vi behöver öka antalet poliser på vägen. Varför det? Jo, vi har gjort väldigt mycket för att hålla isär de olika trafikantgrupperna och hålla isär fordon, så att de inte kan mötas på kraftigt trafikerade vägar. Man har vidtagit en hel del tekniska åtgärder. Vad man behöver göra nu handlar om beteendefrågor hos individer.

Ledamoten tog själv upp att oskyddade trafikanter är överrepresenterade i olycksstatistiken. Det är så att cyklister slarvar väldigt mycket med cykelhjälm. Även om man står still på en cykel och bara välter ned i gatan kan man få allvarliga skador i huvudet om man inte har hjälm. Här har vi ett jättearbete att göra. Vi behöver börja redan med skolbarnen, så att de förstår vikten av att skydda kroppen.

När man åker cykel är man väldigt utsatt. Jag brukar ibland säga lite ironiskt – mest bara för att få igång en diskussion – att cyklister har svårt både för att läsa och för att se färger. De har väldigt svårt att följa lagstiftningen och de krav som ställs på en cyklist. Det handlar om vad olika vägmärken betyder, trafikljus och så vidare. Cyklister är också skyldiga att följa regelverket. Ibland kommer cyklister utfarande som raketer från olika håll rakt ut i vägbanan. Träffar de en bil behöver det inte gå särskilt fort för att de ska ta skada. Skillnaden i vikt är så stor att en cyklist eller fotgängare tar stryk i en kollision med ett fordon. Här har vi en del att göra kunskapsmässigt.

Anf. 133 MALIN ÖSTH (V) replik:

Fru talman! Jag hoppas att ledamoten *är* ironisk när han nu uttrycker sig på det här sättet om cyklister. Jag tycker att detta är lite symtomatiskt för problemet, som jag också försökte beskriva i mitt anförande. Man har en helt annan syn på bilister jämfört med cyklister och gångtrafikanter. Jag menar att man behöver betrakta de här trafikslagen på samma sätt och se cykel som ett trafikslag i egen rätt. Att prata om cykelhjälm och reflexväst är inte oviktigt, men vi behöver se till att skydda cykel- och gångtrafikanter på samma sätt som vi skyddar bilister.

Det som hände när man införde nollvisionen var ett paradigmskifte i svensk trafiksäkerhetspolitik. Det handlade inte om att fokusera på beteendet på det sätt som ledamoten beskriver, utan det handlade om att bygga ett system som trots att människor begår misstag ska minimera skaderisken och risken för olyckor. Det var det som var det stora skiftet. Det jag hör ledamoten säga drar i en helt annan riktning än vad nollvisionen syftar till.

Anf. 134 THOMAS MORELL (SD) replik:

Fru talman! Olycksstatistiken talar sitt tydliga språk. Vi fick en jättebrant kurva nedåt när nollvisionen infördes. Vi fick en massa säkerhets-system i våra fordon. Vi vidtog åtgärder på vägar och så vidare. Det fick effekten att antalet dödade och skadade i trafiken rasade.

Nu är vi på en plåtå, precis som ledamoten själv sa. Då måste man fundera ett varv till. Vad beror det på? Kruxet är att vi har både bilister, cyklister och fotgängare som inte förstår sitt eget ansvar ute i trafiken.

Det är när konfliktytorna träffar varandra som olyckan uppstår. Jag sa i mitt anförande att det är de två sista sekunderna innan själva olyckan inträffar som är avgörande för vad som händer.

När man rör sig i trafiken går det väldigt snabbt. Om man inte är med i matchen eller inte ens är förberedd på att någonting är på väg att hända och det sedan blir en konflikt mellan en fotgängare och en bil eller mellan en cyklist och en bil slutar det nästan alltid med allvarliga skador eller dödsfall för den oskyddade trafikanten.

Här har vi ett stort arbete att göra när det gäller beteendet hos individer. Det spelar ingen roll vilken fordonstyp de kör. De måste förstå sitt ansvar för att systemet ska fungera.

Vi brukar lite skämtsamt säga inom polisen att bot ger bättring. Böter skapar en förståelse hos individen för att man måste följa de lagar och regler som finns.

Jag har undersökt så många olyckor och sett vad som har varit orsaken. Det är nästan alltid människan som är orsaken till dem. Vi kan i stort sett bygga en tub där alltid ska röra sig. Men du har fortfarande den felande länken med individen. Det är det sista som vi måste titta på.

Individerna måste förstå sitt ansvar. Här har polisen en oerhört viktig roll.

I detta anförande instämde Sara-Lena Bjälkö (SD).

Anf. 135 MALIN ÖSTH (V) replik:

Fru talman! Jag tycker, precis som jag nämnde i mitt anförande, att vi kan lära av Norge som har kommit betydligt längre på det här området. De har kommit ned till att 90 personer omkom i trafiken under förra året. De jobbar inte som jag förstått det med beteendeförändringar på det sätt som ledamoten uttryckte det, utan de jobbar med andra faktorer. Här tror jag att det finns mycket att lära. Vi kan titta på det tillsammans.

Vad sedan gäller cyklister och gångtrafikanter menar jag att vi behöver bygga ett säkert system där man är mer skyddad som cyklist och gångtrafikanter. Här vet vi också att landets kommuner som ansvarar för gång- och cykelvägar beskriver hur man under lång tid har haft svårt att hitta utrymme för säkra passager för dem som går eller cyklar.

Det finns en väldig utrymmesbrist i våra städer och särskilt i våra större städer. Här får man vikta säkerhet med faktisk tillgänglighet eller faktiskt utrymme. Det är också en faktor där man skulle kunna fråga sig: Hur ska vi kunna lösa det här?

Skulle vi genom att bygga ut kollektivtrafiken kunna stärka kollektivtrafikens förutsättningar och minska trängseln i våra större städer och på det sättet få en skyddande effekt för utsatta trafikanter som cyklister och dem som går? Det är en aspekt där regeringen och Sverigedemokraterna inte har några som helst förslag.

Antalet olyckor för gångtrafikanter rusar uppåt. Det är så kallade singelolyckor. Det är fallolyckor. Människor ramlar när de är ute och går. Där har man från kommunerna sida sagt att man har svårt att hitta ekonomiskt utrymme för att hålla sina gångbanor väl underhållna. Det är ojämna gångbanor, man har bristfällig halkbekämpning etcetera.

Här behöver man också tänka till från nationellt håll. Vilket ansvar har vi? Hur kan vi kroka arm med kommuner och regioner för att stärka säkerheten för dessa grupper?

Anf. 136 ANDERS KARLSSON (C):

Fru talman! I dag debatterar vi betänkande TU14 som handlar om trafiksäkerhet. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1 avseende yrkande 22.

Sverige är ett föregångsland när det gäller trafiksäkerhet. Det är många som har varit inne på det här i dag. Vi har även lyft fram Norge som ett kanske ännu bättre föregångsland. Det gäller inte minst antalet människor som dör av annat än trafikolyckor, exempelvis trafikföreningar. Det är många elbilar i Norge.

Det är 200–300 som omkommer i trafikolyckor i Sverige. Jag delar inte ledamoten Morells åsikt att vi ska dela på trafikolyckor och dem som omkommer av trafiken. Det är 7 000 som får ett förkortat liv på grund av att vi har bilism på fel sätt i vissa fall. Det måste kopplas ihop.

Jag kan ta ett exempel. I Örnsköldsvik har vi E4:an som går förbi Ö-vik. Vi har en rondell mitt inne i Ö-vik där vi har bland landets sämsta luftkvaliteter. Vi måste självklart ta ett ansvar för det ökade antalet dödsfall som beror på det. Det gäller inte bara i ett sådant fall. Det finns ringleder som många gånger inte går tillräckligt långt utanför samhällena. Det påverkar också luftkvaliteten.

Här behövs skarpa åtgärder. Vi har 200–300 och 7 000 som dör på grund av vår trafikmiljö. Det är en väldigt tung del. När det gäller trafikmiljön kommer kanske inte den här regeringen men kanske någon annan regering framöver att bättre stimulera elbilar och skapa en bättre trafikmiljö.

Elbilarna kommer trots allt att generera mindre föreningar ut till miljön men inte ta bort allt. Det är mycket som rivs upp av dubbdäck. Det finns andra delar av asfalten som är ogynnsamma för luftkvaliteten.

Trögheten i att förbättra luftkvaliteten gör att det tar lång tid. Ofta är inte kommunerna kapabla att lägga resurser på att åtgärda de sakerna. I Ö-viks fall har man hållit på i 40 år för att komma till rätta med det.

Det finns andra trafiklösningar. I dag är de inte ens med i nationell plan. Då anser jag inte att man väger risken för ohälsa på rätt sätt. Min

vädjan till sittande regering är: Ta de lågt hängande frukterna och de värsta fallen,,som det i Ö-vik, och gör någonting nu.

En annan liknande del gäller viltskador. De leder inte alltid till dödsolyckor, men de skapar mycket bekymmer. Det står i vårt underlag att det är 49 000 rådjursolyckor. Det innebär mycket tidsspill, försäkringsskador, stillestånd och påverkan på samhället.

Här är det självklart andra mekanismer som ska gå in med jakttryck och så vidare. Problemet i dag är att jägare vid de stora vägarna inte alltid vill använda sina hundar. Vi har 200–300 hundar som dör i olyckor där trafik är inkopplad när man håller på med jakt.

Detta är komplext. Man måste, som jag var inne på tidigare, försöka se så mycket helhet som möjligt.

En annan viktig sak är det arbete som är gjort. Jag ska ge kredd till regeringen. Vi har samma mål att säkra möjligheten att fortsätta använda A-traktor och att få en trafiksäker lösning för den typen av fordon. Vi är inte tillräckligt långt framme när det gäller 45-kilometersgränsen.

Det finns fortfarande en del saker att slipa på när det gäller trafiksäkerhet. På en A-traktor i dag är exempelvis LGF-skylden väldigt lågt placerad. Jag, som har kört ganska mycket jordbruksredskap och traktorer, vet att det finns regelverk som säger att skylden ska sitta betydligt högre upp. Det kan den inte göra på en A-traktor.

Däremot borde det, i likhet med vad som gäller för en jordbrukstraktor, vara möjligt att sätta upp varselljus eller saftblandare, så att man kan se A-traktorn. Man ser säkert A-traktorn som första bil, men problemet är att man inte ser att det är en A-traktor på vägen när man kommer som bil nummer två eller tre. Det är en väldigt stor olycksrisk.

Jag och Centerpartiet anser att man bör kunna vara fyra personer som är bältade i en A-traktor. Vi driver nu också på för att få 45 kilometer. A-traktorn är ett viktigt fordon för våra ungdomar, inte minst för dem som bor där det inte finns kollektivtrafik.

Olycksstatistiken är positiv, för det är bara två personer i A-traktorer och mopedbilar som har omkommit under 2023 och 2024. Och då vet vi inte ens vad som har varit vållande – om det är A-traktorn eller något annat fordon.

Fru talman! Som avslutning: Körkort är viktigt, och det är också viktigt att det är smidigt. Självklart måste man uppdatera och förbättra körkortet enligt den tid man lever i. Att vi inte har elektroniskt körkort i dag, när vi kan ha allt annat elektroniskt, tycker jag helt enkelt är dåligt. Ett elektroniskt körkort skulle betyda väldigt mycket för smidigheten.

Anf. 137 THOMAS MORELL (SD) replik:

Fru talman! Jag blev omnämnd i debatten, så jag kände mig manad att begära replik.

Centern har faktiskt varit med och tagit fram den plan som gäller nu, apropå de brister man upplever i bland annat Ö-vik. Just nu arbetas det med kommande plan, och vi får se vad som kommer ut av den. Jag känner till problemen i Ö-vik; de är kända sedan många år tillbaka. Det är besvärligt att ta sig igenom staden, speciellt om man kör tunga fordon. Det är klart att det också påverkar stadsmiljön när hela trafikflödet går genom centrum.

Man skulle kunna lösa detta väldigt enkelt genom att spränga sig igenom ett berg i två kilometer. Det kanske inte låter så enkelt, men det har ju gjorts förr så det kan inte vara så märkvärdigt.

När det handlar om statistik ska man hålla isär de olika begreppen. När vi pratar om döda i trafiken gäller det dem som omkommer i trafikolyckor. Självmod är bortstādade från denna statistik och är alltså inte med i bilden. Varför ska man då hålla isär begreppen? Jo, det beror på att man ska kunna vidta rätt åtgärder och fatta rätt beslut. Att vi sedan har en luftkvalitet som kan påverka människor är en annan sak. Där har man andra mätningar som man måste luta sig emot och sedan vidta åtgärder.

I vägtrafiken har det skett en dramatisk förändring till det bättre de senaste åren, men det finns naturligtvis fortfarande mer att göra. För att man ska kunna fatta rätt beslut vill det dock till att man tittar på rätt statistik och fattar beslut utifrån den. Man ska inte blanda statistik, för då blir det tokigt.

I detta anförande instämde Sara-Lena Bjälkö (SD).

Anf. 138 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Fru talman! Vi är överens om att vi ska göra någonting i Ö-vik; det hör jag. Vi tycker att det är en lågt hängande frukt. Om jag är rätt underrättad har detta till och med varit inne i den nationella planen men är det inte just nu. Om vi kan hjälpas åt med att få ordning på detta är det bra.

Som jag sa i mitt anförande måste man få ihop de här sakerna. Man ska hålla isär statistiken – det är helt rätt – men man måste samtidigt få ihop den för att kunna få kloka trafiklösningar och en klok helhet. Och det får man inte när man skiljer de här sakerna åt.

Thomas Morell nämnde rökning vid ett annat tillfälle. Det är just rökning i kombination med trafikföroreningarna som blir en extra allvarlig cocktail. Därför måste man även ta in den informationen för att förstå helheten.

Anf. 139 THOMAS MORELL (SD) replik:

Fru talman! Jag har jobbat med statistik, speciellt för trafikolyckor, eftersom jag har jobbat med trafikfrågor i många år och följt utvecklingen.

Det kan handla om en sådan sak som att använda bilbälte. I de utredningar som vi gjorde konstaterade vi att om det inte fanns några medicinska skäl i bakgrunden överlevde hälften av dem som inte använde bilbälte kollisionen.

Det är sådana här saker man ser om man fördjupar sig lite grann i statistiken och ser efter vad man kan göra för att nå målet att minska antalet döda i trafiken. Man måste sätta fokus på just de punkter där det finns problem och inte komma med svepande formuleringar och statistik som inte leder till det resultat man vill ha. Detta är oerhört viktigt för att man ska kunna lägga in resurser där de gör mest nytta.

Jag ska avsluta med att säga något om A-traktorerna. Det är ett bekymmer med upphinnandeolyckorna. Man ser inte A-traktorn för att skylten är smutsig. Det kanske också är mörkt och disigt och så vidare. En saftblandare skulle kunna vara en lösning, men det kan leda till ett annat bekymmer. Det blinkar lite varstans, och bilisten tappar respekten för saftblandaren och den funktion som den har: att varna för ett arbetsredskap på vägen.

Jag ser därför inte just den delen som en lösning. Men man kan ju titta på någonting annat för att uppmärksamma andra trafikanter på att det finns ett långsamtgående fordon längre fram på vägen. Det ska då vara något som syns när väderförhållanden är som sämst. Så är det inte i dag, utan skylten är på tok för dåligt utformad och sitter dessutom på fel ställe. I kombination med dåligt väder leder detta till att olyckan lurar bakom hörnet.

Anf. 140 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Fru talman! Ledamoten Thomas Morell återkommer till att man inte ska blanda ihop statistik. Jag hävdar envist att man måste se helheten för att kunna få till rätt trafiklösningar. Det kan till exempel handla om en annan trafiklösning, som uppe i Ö-vik, men det kan också handla om hur en ringled är utformad.

Detta hör ihop med både trafik och annat. Jag tror att vi kommer att klara av att hålla isär de olika begreppen och vad som orsakar dödsolyckor, andra olyckor och så vidare. Vi måste ha med helheten.

Anf. 141 LINUS LAKSO (MP):

Fru talman! Det här är ett ämne som kanske berör vissa av oss extra mycket. För ungefär 20 år sedan förlorade jag en nära vän, en barndomsvän, i en trafikolycka. Alla som har förlorat en vän eller anhörig vet vilken sorg det är.

Därför är varje person som dödas i eller av trafiken en för mycket. Vi har kommit en bra bit på väg när det gäller trafiksäkerhet i Sverige, men vi är långt ifrån i mål. Mer behöver göras, inte minst när det gäller att skydda oskyddade trafikanter.

Nollvisionen innebär att ingen ska dödas eller skadas allvarligt till följd av trafikolyckor. Den har varit en viktig del av den svenska trafikpolitiken. Precis som flera andra har varit inne på skulle den dock behöva breddas, eftersom trafiken som vi vet inte enbart orsakar död och skada i den omedelbara trafiksituationen utan också orsakar ökad dödlighet och sjukdomar genom partiklar, buller och utsläpp.

Som också nämnts av tidigare talare dör närmare 7 000 personer årligen i för tid på grund av dålig luftkvalitet, medan 200–300 personer – 210 förra året, för att vara exakt – årligen dödas omedelbart i trafiken.

Fru talman! Därför menar jag att trafiksäkerhetsrådets nollvision behöver kompletteras med ett ambitiöst mål om att också minska antalet döda av trafiken. Målet bör alltså vara att kraftigt minska antalet döda både i och av trafiken.

Många viktiga saker har nämnts under debatten – att minska antalet personer som kör berusade, trafikmiljön, säkerhetstester som gäller både kvinnor och män, viltstängsel, separerade körfält och så vidare. Jag skulle också vilja ta upp att detta att hastigheten hålls är ett av de bästa sätten att minska antalet olyckor i trafiken. Därför välkomnar jag Trafikverkets förslag att utveckla de automatiska trafiksäkerhetskontrollerna till att kunna övervaka hastighet längs sträckor. Om alla höll hastigheten skulle vi spara ytterligare 50 liv i trafiken varje år.

Sveriges kommuner skulle också behöva få utökade befogenheter när det gäller regelefterlevnad i trafiken. En kommun har rätt att besluta om hastigheterna på kommunala gator och vägar, men kommunen får sedan

inte själv säkerställa att reglerna följs. Det som står till buds är fysiska farthinder eller att invänta polis. Jag menar att kommunerna skulle kunna få en utökad rätt att sätta upp egna trafikövervakningskameror och att integrera dem med polisens system för att underlätta att följa upp regelefterlevnaden. Det skulle också göra trafikmiljön säkrare för oskyddade trafikanter som cyklister och gångtrafikanter om hastigheterna hölls i högre utsträckning.

Fru talman! Miljöpartiet står såklart bakom alla sina reservationer i betänkandet. Jag har pratat mycket om det som står i reservation 1, som jag redan har yrkat bifall till, men jag yrkar också bifall till reservation 5.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 10 juni.)

§ 16 Upphävande av lagen om strukturfondspartnerskap

Näringsutskottets betänkande 2024/25:NU22
Upphävande av lagen om strukturfondspartnerskap (prop. 2024/25/158)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 10 juni.)

§ 17 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 3 juni

2024/25:706 Riksdagens tillkännagivande om dödsolyckor i arbetslivet

av *Johanna Haraldsson* (S)
till statsrådet *Nina Larsson* (L)

§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 3 juni

2024/25:1225 Hur USA:s nedskärningar påverkar klimatpolitik och forskning

av *Katarina Luhr* (MP)
till statsrådet *Romina Pourmokhtari* (L)

2024/25:1226 Ökad kvalitet på framtidens sexualundervisning

av *Camilla Hansén* (MP)
till statsrådet *Lotta Edholm* (L)

Sammanträdet leddes

av förste vice talmannen från dess början till och med § 9 anf. 31 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 62 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 101 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 130 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om ersättare	1
§ 3 Anmälan om granskningsrapport	1
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 5 Ärenden för bordläggning	2
§ 6 Åtgärder mot missbruk av betalningssystemet	2
Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU38	2
(Beslut fattades under § 14.)	2
§ 7 Indragna eller minskade socialförsäkringsförmåner för den som undanhåller sig verkställighet av häktning eller frihetsberövande påföljd	2
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2024/25:SfU21	2
Anf. 1 VIKTOR WÄRNICK (M)	2
Anf. 2 DANIEL PERSSON (SD).....	3
Anf. 3 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD)	4
(Beslut fattades under § 14.)	5
§ 8 Begränsad tillgång till lustgas	6
Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU28	6
(Beslut fattades under § 14.)	6
§ 9 Skolor mot brott	6
Utbildningsutskottets betänkande 2024/25:UbU21	6
Anf. 4 FREDRIK MALM (L)	6
Anf. 5 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	8
Anf. 6 FREDRIK MALM (L) replik.....	8
Anf. 7 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	8
Anf. 8 FREDRIK MALM (L) replik.....	9
Anf. 9 ÅSA WESTLUND (S) replik.....	9
Anf. 10 FREDRIK MALM (L) replik.....	10
Anf. 11 ÅSA WESTLUND (S) replik.....	10
Anf. 12 FREDRIK MALM (L) replik.....	11
Anf. 13 ÅSA WESTLUND (S).....	11
Anf. 14 PATRICK RESLOW (SD)	13
Anf. 15 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	16
Anf. 16 PATRICK RESLOW (SD) replik	17
Anf. 17 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	17
Anf. 18 PATRICK RESLOW (SD) replik	18
Anf. 19 DANIEL RIAZAT (V).....	18
Anf. 20 JOSEFIN MALMQVIST (M).....	21
Anf. 21 NIELS PAARUP-PETERSEN (C)	23
Anf. 22 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik.....	26
Anf. 23 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	26
Anf. 24 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik.....	27
Anf. 25 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	27
Anf. 26 PATRICK RESLOW (SD) replik	28
Anf. 27 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	28
Anf. 28 PATRICK RESLOW (SD) replik	29
Anf. 29 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	29

Anf. 30	MATHIAS BENGTTSSON (KD)	29
Anf. 31	CAMILLA HANSÉN (MP)	31
	(Beslut fattades under § 14.)	33
§ 10	Lärare och elever	34
	Utbildningsutskottets betänkande 2024/25:UbU11	34
Anf. 32	FREDRIK MALM (L)	34
Anf. 33	DANIEL RIAZAT (V) replik	35
Anf. 34	FREDRIK MALM (L) replik	36
Anf. 35	DANIEL RIAZAT (V) replik	36
Anf. 36	FREDRIK MALM (L) replik	37
Anf. 37	MATS WIKING (S)	38
Anf. 38	NORIA MANOUCHI (M)	39
Anf. 39	KENT KUMPULA (SD)	40
Anf. 40	MATS WIKING (S) replik	43
Anf. 41	KENT KUMPULA (SD) replik	44
Anf. 42	MATS WIKING (S) replik	44
Anf. 43	KENT KUMPULA (SD) replik	44
Anf. 44	MATHIAS BENGTTSSON (KD)	44
Anf. 45	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	46
Anf. 46	MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik	47
Anf. 47	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	47
Anf. 48	MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik	48
Anf. 49	DANIEL RIAZAT (V)	49
Anf. 50	ANDRE VICE TALMANNEN	51
Anf. 51	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	51
Anf. 52	DANIEL RIAZAT (V) replik	51
Anf. 53	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	52
Anf. 54	DANIEL RIAZAT (V) replik	52
Anf. 55	NIELS PAARUP-PETERSEN (C)	53
Anf. 56	CAMILLA HANSÉN (MP)	56
	(Beslut fattades under § 14.)	57
§ 11	En utvidgad insamling och utlämning av djurhälsodata samt jordbrukspolitik	58
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25:MJU20	58
Anf. 57	JOHN WIDEGREN (M)	58
Anf. 58	MALIN LARSSON (S) replik	60
Anf. 59	JOHN WIDEGREN (M) replik	60
Anf. 60	MALIN LARSSON (S) replik	61
Anf. 61	JOHN WIDEGREN (M) replik	62
Anf. 62	EMMA NOHRÉN (MP) replik	62
Anf. 63	JOHN WIDEGREN (M) replik	63
Anf. 64	EMMA NOHRÉN (MP) replik	63
Anf. 65	JOHN WIDEGREN (M) replik	64
Anf. 66	EMMA NOHRÉN (MP)	65
Anf. 67	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	66
Anf. 68	EMMA NOHRÉN (MP) replik	67
Anf. 69	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	67
Anf. 70	EMMA NOHRÉN (MP) replik	68
Anf. 71	MAGNUS OSCARSSON (KD)	68
Anf. 72	MALIN LARSSON (S) replik	70
Anf. 73	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	70

Anf. 74 MALIN LARSSON (S) replik	71
Anf. 75 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	71
Anf. 76 MALIN LARSSON (S)	71
Anf. 77 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	73
Anf. 78 MALIN LARSSON (S) replik	74
Anf. 79 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	74
Anf. 80 MALIN LARSSON (S) replik	75
Anf. 81 JOHN WIDEGREN (M) replik.....	75
Anf. 82 MALIN LARSSON (S) replik	76
Anf. 83 JOHN WIDEGREN (M) replik.....	76
Anf. 84 MALIN LARSSON (S) replik	77
Anf. 85 ELIN NILSSON (L).....	77
Anf. 86 MALIN LARSSON (S) replik	79
Anf. 87 ELIN NILSSON (L) replik	80
Anf. 88 MALIN LARSSON (S) replik	80
Anf. 89 ELIN NILSSON (L) replik	80
Anf. 90 EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	81
Anf. 91 ELIN NILSSON (L) replik	81
Anf. 92 EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	81
Anf. 93 ELIN NILSSON (L) replik	82
Anf. 94 STAFFAN EKLÖF (SD)	82
Anf. 95 MALIN LARSSON (S) replik	84
Anf. 96 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	84
Anf. 97 MALIN LARSSON (S) replik	84
Anf. 98 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	85
Anf. 99 KAJSA FREDHOLM (V).....	85
Anf. 100 HELENA LINDAHL (C).....	87
(Beslut fattades under § 14.)	89
§ 12 Skärpta åtgärder mot utförelse av stöldgods	90
Skatteutskottets betänkande 2024/25:SkU21	90
Anf. 101 PATRIK BJÖRCK (S).....	90
Anf. 102 BORIANA ÅBERG (M) replik	91
Anf. 103 PATRIK BJÖRCK (S) replik.....	92
Anf. 104 BORIANA ÅBERG (M) replik	92
Anf. 105 PATRIK BJÖRCK (S) replik.....	93
Anf. 106 ERIC WESTROTH (SD)	93
Anf. 107 BORIANA ÅBERG (M).....	95
Anf. 108 PATRIK BJÖRCK (S) replik.....	97
Anf. 109 BORIANA ÅBERG (M) replik	97
Anf. 110 PATRIK BJÖRCK (S) replik.....	98
Anf. 111 BORIANA ÅBERG (M) replik	98
Anf. 112 ANNIKA HIRVONEN (MP).....	98
Anf. 113 ANDERS EKEGREN (L).....	99
(Beslut fattades under § 14.)	101
§ 13 Trafiksäkerhet	101
Trafikutskottets betänkande 2024/25:TU14	101
Anf. 114 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M)	101
(forts. § 15).....	103
Ajournering.....	103
Återupptaget sammanträde.....	103

§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	103
FiU38 Åtgärder mot missbruk av betalningssystemet	103
SfU21 Indragna eller minskade socialförsäkringsförmåner för den som undanhåller sig verkställighet av häktning eller frihetsberövande påföljd.....	103
SoU28 Begränsad tillgång till lustgas	103
UbU21 Skolor mot brott.....	104
UbU11 Lärare och elever	105
MJU20 En utvidgad insamling och utlämning av djurhälsodata samt jordbrukspolitik	106
SkU21 Skärpta åtgärder mot utförsel av stöldgods	108
§ 15 (forts. från § 13) Trafiksäkerhet (forts. TU14)	108
Anf. 115 CARINA ÖDEBRINK (S) replik.....	108
Anf. 116 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M) replik	108
Anf. 117 CARINA ÖDEBRINK (S) replik.....	108
Anf. 118 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M) replik	109
Anf. 119 CARINA ÖDEBRINK (S)	109
Anf. 120 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M) replik	111
Anf. 121 CARINA ÖDEBRINK (S) replik.....	111
Anf. 122 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M) replik	111
Anf. 123 CARINA ÖDEBRINK (S) replik.....	112
Anf. 124 THOMAS MORELL (SD) replik.....	112
Anf. 125 CARINA ÖDEBRINK (S) replik.....	112
Anf. 126 THOMAS MORELL (SD) replik.....	113
Anf. 127 CARINA ÖDEBRINK (S) replik.....	113
Anf. 128 MAGNUS JACOBSSON (KD)	113
Anf. 129 THOMAS MORELL (SD).....	115
Anf. 130 HELENA GELLERMAN (L)	117
Anf. 131 MALIN ÖSTH (V).....	120
Anf. 132 THOMAS MORELL (SD) replik.....	122
Anf. 133 MALIN ÖSTH (V) replik.....	122
Anf. 134 THOMAS MORELL (SD) replik.....	123
Anf. 135 MALIN ÖSTH (V) replik.....	123
Anf. 136 ANDERS KARLSSON (C).....	124
Anf. 137 THOMAS MORELL (SD) replik.....	125
Anf. 138 ANDERS KARLSSON (C) replik	126
Anf. 139 THOMAS MORELL (SD) replik.....	126
Anf. 140 ANDERS KARLSSON (C) replik	127
Anf. 141 LINUS LAKSO (MP)	127
(Beslut skulle fattas den 10 juni.)	128
§ 16 Upphävande av lagen om strukturfondspartnerskap.....	128
Näringsutskottets betänkande 2024/25:NU22	128
(Beslut skulle fattas den 10 juni.)	128
§ 17 Anmälan om interpellation	128
§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	128
§ 19 Kammaren åtskildes kl. 17.43.....	129